

Bibliothecæ
M. Hyacinthi Theodori Baron,
Antiqui Facultatis Medicinæ
Pariſienſis Decani, nec non
Castrorum Regis et Exercituum
Protomedici.

compilatio

Arents I, 301 ff.

Osler 2549

Waring II, 787

24273

DE HERBA PANACEA, QVAM ALII TABACVM, ALII PETVM, AVT Nicotianam vocant, breuis Commentariolus.

Quo admirandæ ac prorſus diuinæ huius Peruanæ ſtirpis facultates & vſus explicantur.

Ab AEgidio Euerarto Antuerpiano, Philiatro in ordinem redactus.

Cætera pagina ſequens indicabit.

Justus Laigneau

ANTVERPIAE,
Apud Ioannem Bellerum.
M. D. LXXXVII.

CONTENTA.

De Herba Panacea, quam alij Tabacum, alij Petum vel Nicotianam vocant, breuis Commentariolus.

Compendioſa Narratio de vſu & praxi radicis Mechoacan, ex Hiſpania noua Indiæ occidentalis nuper allatæ.

Gerardi Bergenſis Medici de Peſtis præſeruatione libellus ad S. P. Q. Antuerpiēſem.

Galeni Pergameni libellus de Theriaca ad Piſonem, interprete & commentatore Ioan Iuuene Medico Iprenſi.

Eiuſdem de Antidotis libri II. ab Andrea Lacuna in compendium redacti.

Ioannis Iuuenis Opuſculum de Medicamentis Bezoardicis, quorum vſus à Peſte præſeruat.

CASTORIS DVRANTIS,
Medici, Ciuiſque Romani, in Tabacum
Herbam ex Luſitania ab Illuſt. Card.
S. Crucis Romam aſportatam,
Epigramma.

NOmine quæ ſanctæ Crucis Herba vocatur, ocellis
Subuenit, & ſanat plagas, & vulnera iungit:
Diſcutit & ſtrumas, cãcrum, cancroſaq; ſanat
Vlcera, & ambuſtis prodeſt, ſcabiemq; repellit,
Diſcutit & morbum cui ceſsit ab Impete nomẽ:
Calfacit, & ſiccat, ſtringit, mũdatq;, reſoluitq;,
Et dentum, & ventris mulcet, capitiſq; dolores.
Subuenit antiquæ tuſsi, ſtomachoq; rigenti;
Renibus & ſpleni confert, vteroq;: venena
Dira ſagittarum domat, ictibus omnibus atris
Hæc eadem prodeſt, gingiuis proficit, atque
Conciliat ſomnum, nuda oſſaq; carne reueſtit:
Thoracis vitijs prodeſt, pulmonis itemq;,
Quæ duo ſic præſtat non vlla potentior Herba.
Hanc Sanctacrucius Proſper, cum Nũcius eſſet
Sedis Apoſtolicæ Luſitanas miſſus in oras
Huc aſportauit Romanæ ad commoda gentis,
Vt Proaui ſanctæ lignum Crucis ante tulere,
Omnis Chriſtiadũ quò nunc Reſpublica gaudet
Et ſanctæ Crucis illuſtris domus iſta vocatur,
Corporis atque Animæ noſtræ ſtudioſa ſalutis.

CANDIDO LECTORI.

ETſi credam Lector Humaniſsime, non defuturos qui hanc opellam ſint culpaturi, non potui tamen amicorum quorundam hortatibus non acquieſcere, quin hæc ipſa qualiacunque paſsim concerpta, aut fide dignis relatubus accepta, euulgari meo nomine paterer: tum quod nihil hic, aut iuſtis calumnijs obnoxium, aut ætati meæ indecorum agnoſcerem, tum quod Reipub. intereſſe videretur, pręclaras & admirandas exoticæ huius Plantæ vires, à paucisſimis fusè ſatis tractatas, orbi innoteſcere. Itaque fœliciter vale ac fruere.

DE TABACO HERBA, QVAM ALII PETVM, ALII Nicotianam vocant, Hiſtoria.

NIcotianæ Herbæ longe præſtantiſſimæ,ac in vſu medico admirabilis hiſtoriolam contexere, ideò maximè adductus ſum, quod cum varij de re herbaria ſcripſerint optimè, præter vnum tamen Nicolaum Monardem, medicum Hiſpalenſem (qui peculiarem hiſtoriam de ſtirpibus & aromatibus ex nouo Orbe allatis deſcripſit) pauciſſimi nobilis huius Stirpis varias ac pręcellentes dotes pro dignitate ſatis explicuerint. Cum vero plurimos eſſe non dubitem, qui eaſdem cognoſcere vehementer deſiderent, ne hi ſua voluptate diutius fraudentur, vtq; quam nomine norunt, re ipſa tandē pernoſcant: non grauatè hoc munere perfuncti ſumus, vt quanta fieri potuit breuitate ac fide, in lucem daremus, quæ partim audita ac lecta, partim comperta domi habebamus, adjunctis ſimul huc,

quæ tum in alijs auctoribus, ſparſim erãt obuia, deinde etiam domeſtica experientia longo vſu comperta accepimus.

Genus. Nicotiana cum habitu ipſo, tum facultatibus Conſolidam ſatis refert, vt ſpeciem eius quandam ſuſpicari non abſurdè liceat, potius quam Hyoſcyami lutei, vt viſum eſt nonnullis.

Differentiæ. Triplex fere obſeruatur, Mas, Fœmina & tertium quoddam vtroque imperfectius.

Maſculi deſcriptio. Mas quidem folia habet ampla, denſa, oblonga, pinguia, dilutè viridia, acuminata, tenuiter hirſuta, viſcoſa: ſed minimè crenata; cauli ſic adhærentia, vt ipſum quodammodo amplecti videatur, odore graui, guſtu acri ac feruido, infernè ad radicem quam ſupernè maiora. Caulem producit rectiſsimum, qui ad quaternos, quinoſque pedes, interdũ & cubitus aſſurgat pro ſoli cui inſeritur calore, pinguedine ac cultura: ſuaque pulchritudine oculos mirificè recreat.

Rami. Rami è nodis ac geniculis per interualla protuberantes, caulem partiuntur

pedali

edali aut ſemipedali intercapedine. In
pſo ramorum vertice flos erumpit colo-
e albeſcente & roſeo, quem incarnatum
ocant, campanulæ forma, è ſiliqua, tan-
uam è calice enaſcens, quæ tandem in
rbem, mali ſpecie turgeſcens, vbi flos
marcuit, ſeminibus minutiſsimis reple-
ur, Hyoſcyamo luteo ſimillimis, quæ
atura quidem nigricant, prius autem
iridia ſunt. Ad radicem valde luxuria- Radix.
ur ſurculorum frequentia ſeſe quodam-
nodo redintegrans, cum tamen radices
on niſi tenuia quędam ſtamina ſint, alia
lijs craſsiora, ac breuiora, pro plantæ
uæ altitudine. Succum reddunt vti &
olia, pinguem ac reſinoſum, flaueſcen-
em, odore reſinoſo, non ingrato, ſapore
cri ac mordaci. Vegetiores plantæ radi-
ces habent craſsiores & lignoſas, quæ
urculis maximè luxuriāt, coloris flaueſ-
centis, guſtu amaras, quæ virtute Rha-
barbaro creduntur æquipollere, quan-
quam nec hoc ſatis adhuc compertū ſit.

Fœmina vero minutiore ac humiliore Fœminæ deſcriptio.
eſt caule, folijs breuioribus ac minoribus

minuſque reſinoſis. Florem edit minus apertum ac dehiſcentem, colore minus roſeo: ramos nec tam altos, nec tam extuberantes habet, atque Petum maſculum. Errant itaque toto cælo, qui hanc Priapeiam fecere, atque ac ſi Satyrij regij ſpecies eſſet. Errãt inquã. Hæc enim quã Petum fœminam dicimus, nec effigie, nec habitu, nec radice, nec colore, nec aliter Satyrio reſpõdet: nam radices quidem plurimas, atque exiguas, caulem villoſum, ramos complures, folia multa, eaque oblonga & ampla habet, eſtque calida & ſicca, Peto maſculo aſsimilis. Satyrion è contra paucioribus radicibus ac craſsioribus, culmo minimum nodoſo, ramis nullis, paucioribus folijs, florem oſtendens in ſummo caule, abſque ſiliqua & granis, calidum & humidum in tertium vſque receſſum, Veneri maximè prouocandæ idoneum.

Tertium Peti genus, vulgo Hyoſcyamus niger aut luteus.

Tertium Peti genus per omnia minus, folio rotundiore, ſubnigro, pingui, leuiter hirſuto licet ſucculento, flore minore & per extremum rotundo palleſcente

ante

ante annos circiter viginti Europæ innotuit. Dodoneus Hyoſcyamum luteum: prior vero Matthiolus nigrũ appellauit.

Seritur Kalendis, Idibus aut Nonis Aprilis, aut circiter: nonnunquam ſerius vel maturius, pro ratione caloris: quanquam Indi Peruani, & Hiſpaniæ nouæ incolæ circa Antumnum ſerant. In calidis regionibus frondet, floret, ac germinat, vno eodemque tempore, totos nouẽ, decẽmue menſes: ſed apud Belgas ab Auguſto in hyemem vſque floret, & ſubinde ſemen profert, deinde primo gelu marceſſit, peritque tota, vixque hyeme aſſeruari poteſt, niſi in fictilibus aut viminaceis, idq; in hypocauſtis, penuarijs alijſue locis calidioribus. Tempus.

Pingue, ſeduloque excultum poſtulat ſolum & quidem frigidioribus hiſce regionibus, inſigniter ſtercoratum, cuique fimus (potiſsimum vero equinus) ita cõmixtus & incorporatus ſit, vt in terram prorſus degeneraſſe videri poſsit. Præterea opacum ac humidum, iuxtaque amplum ac ſpacioſum terræ ſitum expetit: Locus.

nam locis anguſtioribus nequaquam ſuc-
creſcit, ramóſue proferet. Solem amat
auſtralem, & à tergo murum aut parietē,
quo ab imminētibus Boreæ iniurijs vindicetur, quique receptos Solis radios, ac calorem commodè reflectat. Ab omni turbine libera ſit oportet, ob incredibilem ſui teneritudinem, cum inſigni magnitudine coniunctam: quanquam vbi altiores egerit radices, ventorum periculum fere euaſit. Aqua mirè gaudet: ac proinde irrigata ſubinde, cælo præſertim feruidiore felicius proueniet. Frigoris eſt impatientiſſima: ideoque hyeme locis concauis ac ſpiramentoſis in hoc paratis continenda eſt, aut duplici matta circumcingenda, & appēdice ad murum aduerſum erecta lodice, ſtramineóue tegmine operiēda in tabernaculo quod meridiano Soli ſplendidè pateat, ac calore plantam reficiat.

Serendi modus.

Terram vero antequam ſemen inijcias digito perfodi, coniectiſque in foramen decem aut duodecim granis, eadem reiecta terra cooperies diligenter. Tria au-

tem

em vel quatuor grana in foramen ne
onieceris: ob nimiam enim ſui exilita-
em ſuffocarentur. Quod ſi cælum cali-
lius ſit, irrigandus eſt locus diebus xv.
oſt ſationem. Poterit etiam ſeri vt lactu
a, aliaque id genus ſemina: terram ni-
nirum accuratè miſcendo, congerendó-
ie. Sunt qui puriſſimum ac tenuiſſimum
pſi terræ cinerem commiſceant, ſed mo-
dicum, lentè ac tarde enaſcitur: enata ab
omni frigoris iniuria ac gelu accuratè
munienda, noctéque in primis tegenda,
præcipue cum ſuccreſcit: ita quidem na-
tiuum virorem ac ſplendorem incorrup-
tum perpetuò ſeruabit.

Vbi iam herba ad ſemipedem emerſe- Tranſplantatio
rit, quod ſingula grana ſuum caulem pro
ferant, & radicum fibræ inter ſe cohæ-
reant, & quodammodo adglutinentur,
cultro terram circumſcribere, ceſpitem
circum circa findere, terram denique
ipſam attollere, ac in ſitulam aqua plenã
conijcere oportet, quo expeditius terra
ipſa ſeparetur, & cauliculi ſupernatent:
quos deinde auferes ſigillatim integros,
ac

ac eadem ſua terra comprehenſos, tranſ-
plantabis in ſolum probè ſtercoratum
trium aut quatuor pedum interſtitio
muro, ſed profundius, vt caulis robuſtior
euadat. Quod ſi terra muro aut pariet
vicina infœcundior ſit, ſterilitatem præ-
dicta ratione culmis tranſlatis, diligent
irrigatione emendaueris.

Nomenclatura.

Nicotiana nomen ſibi retinuit à Ioan.
Nicotio, cuius beneficio Gallijs primum
innotuit: veluti & plerẹque ſtirpes ac
plantæ hominum tum Græcorum, tum
Latinorum nomina obtinent, qui eas in
regionem ſuam vbi obſcuræ eſſent tranſ-
ferri ſtudioſius curauerint. Hic ergo Ni-
cotius, regius Galliarum Conſiliarius, cũ
annis 1559 & 1560, ſui Regis nomine le-
gati munere in Luſitania fungeretur, Vlyſ-
ſiponæ vero regium carcerem die quadã
perluſtrare cogitaſſet, nobilis quidam
Belga, oſtenſam illi plantam hanc velut
exoticam, atque è Florida prouincia nu-
per allatam dono obtulit. Acceptam Ni-
cotius in horto ſuo diligenter educari
curauit, atque propagari, donec adulta
iam

m facultatum ſuarum ſtupenda ederet
iracula. Vnde cœpit in precio eſſe Vlyſ
ponæ, diciq́ue Herba legati. Quoniam
ero à Nicotio ob effectus admirandos,
d regem Franciſcum eius nominis ſecũ-
lum, Reginam matrem, alioſq́ue primę
lignitatis aulicos ſit tranſmiſſa, nonnulli
am Herbam Reginę aut Mediceam no-
ninarunt ac celebrarũt, quę & ipſa tum
liuerſis excolendam, ac per vniuerſam
Galliam propagandam tradiderit. Sunt
& qui magni Prioris herbam nũcupent
quod is é Gallijs aliquando in Luſitaniã
raiectus, & Vlyſſiponę ab ipſo Legato
exceptus hoſpitio, plantas eiuſmodi non
paucas dono acceperit, ac in hortum
ſuum perlatas prę cęteris ibi adoleſcere
aliq́ue adlaborarit. Hiſpanis Petum &
Tabaco dicitur, ab eius nominis inſula
in qua primò inuenta eſt, vbi magna co-
pia creſcit, vnde & nomen ſortita eſt. In-
dis vero eiuſdem incolis Picielt. Hanc
Illuſtriſſ. Cardinalis à S. Cruce, cum S. R.
E. Nuntius Apoſtolicus in Luſitaniã miſ-
ſus eſſet, inde Romam primus aſporta-
uit,

Herba Legati.

Herba Reginæ aut Medicea.

Herba Prioris.

Petum. Tabaco.

Picielt. Herba S. Crucis.

uit, vnde & ibidé herba S. Crucis dicitur: pleriſq; Herba ſancta aut ſacra, ob diuinos certe & prodigioſos effectus vireſque. Cõplures Petum maſculũ nominã: ad diſtinctioné fœminę: eſtque genuinũ illud ac propriũ herbę nomé, ipſis Floridę incolis vſitatũ, à quibus ad nos peruenit.

Nicotiana vnde dicta. Dignum tamen ac rationi conſentaneum fuerit Nicotianam à nobis appellari, in memoriam honorificam ſupradicti legati Nicotij, qui primus Galliam tam pręſtanti ac diuina herba dotarit.

Petum fœmina. Secundam quam diximus Peti ſpecié, teſtatur abunde experientia artium omnium magiſtra, (cum forma, radice, atque ipſo etiam ſemine ad maſculum fere accedat) vocandam eſſe Petum fœminã: vel eò magis, quod ex Peti maris ſemine non rarò proueniat. Nam ſi Peti maſculi dum ſemine turget, gramina quędam in terram excidere contigerit, in eandem, inquam, in qua Petum iam ante excreuerit, haud dubie ibidem anno proximo proueniet hęc Petum fœmina. Imo vero ſi terrę non ſatis calidę, ſed ſterilio-

ri ac

-i ac arenoſę Peti maſculi ſemen man-
daueris, huius loco fœminam producet,
tanta quidē luxuriè, vt ægrè tandē illinc
ſit extirpanda, ſed quotannis ſponte re-
naſcitura : quod ſane argumento eſt in
Peto ſexum eſſe duplicem, vt & in alijs
pleriſque plantis vſu venit, quibus affini-
tas quędam intercedit.

Ex odore reſinoſo, nec ingrato, ſapore
tem acri ac mordaci, natura calida eſſe
videtur ſupra ordinem ſecundum : ſicca
autem in primo: ad extergendum ac re
ſoluendum & conſolidandum in primis
aptiſſima, imo ad miraculum efficax. Nā
quod fumo ebrietatem quandam accer-
ſat, non proinde Hyoſcyami ſpecies eſt,
etſi eam tum folijs ac calicibus, tum
culmo ac ſemine ſatis referat, quando-
quidem idipſum nec tam cito fieri eſt
credibile, neque extremi eſt frigoris ef-
fectus: ſed ab aromatico potius vapore
quo proficiſcitur cerebri ductus replen-
te. Tertij autem generis Nicotianę ſeu
potius Hyoſcyami lutei vel nigri, tem-
peramentum eſt frigidum & humidum.

Tempe-ramentū Nicotianæ maris & fœminæ.

Nico-

Vſus & effectus. Nicotianę effectus ſi ſpectabis, pri mas obtinent folia, deinde ſemen: tam etſi multò ſit illis inferius. Folijs vtend aut viridibus, ipſo nimirum maturitat tempore, aut certe exſiccatis, ac hyem in puluerem redactis. Nam iiſdem poll viribus quibus foliorum ſuccus aut ſpiſ ſamenta. Deſiccandi vero modus hi eſt. Nicotianę pulcerrima folia & me diocria filo traijcito, & ad vmbram in domus tabulato ſuſpēdito, vbi nec Solē nec ignem, nec ventum ſentiant. Ali hanc quouis anni tempore ſeruandi ra tionem tradunt. Nicotianę folia viridia in Phialam oliuarum oleo plenam im mitte: cum vero vtendum erit, oleum effundatur, foliiſque tenui linteo exter ſis vtitor vt recentibus.

Tollit laſſitudinem. Porro in effectibus eius id in primis mirum videbitur. Indos Occidentales, Peruanos & Floridę incolas, ad tollendā laſſitudinem ſolatiumque in laboribus ſuſtinendum hac ipſa vſos eſſe. Quorum exemplo (inquit Nicolaus Monardes) ſeruos noſtros ac Mauros, qui in Indiam

Oc-

Dccidentalem peregre profecti ſunt, id-
pſum factitaſſe comperimus: nam ex
crebris ſaltationibus & choreis defeſſi
& laſſi eam ore naribuſque attrahunt:
nde idem illis quod Indis euenit: ho-
is nimirum tribus aut quatuor mortuis
imiles videntur: poſtea integris viribus
unt, atque ad labores tolerandos multò
uam prius alacriores. Quod quidem
pſis tam volupe eſt, vt ſubinde ab ho-
ninum conſpectu ſecedant, quò liberius
nimo obſequantur, etiam ſi non ſint
efatigati. Quid, quod eò veſanię deue-
iunt, vt hoc nomine non rarò pœnas
iis heris luant, qui & exuri Nicotianam
udioſe curant, vt deſidioſę voluptatis
lius occaſionem ipſis adimant. Quid
erbis opus eſt? Vidi ego, ſcribit Nicolaus
lonardes, ſeruos, Mauroſúe quibus non
ermittitur inebriari vino, hoc ſucco
orbendo ſeſe obruere, in quo non paruã
oluptatem ſtatuant, iactentque ſublatã
nde laſſitudinem, nulloque ſuo vel dãno
el malo tam bellè exceptos eſſe.

Nicotianę ſuccus inebriat.

Aeque inauditum eſt & mirandum,

Fumigatio ex Nicotianæ folijs deſiccatis.

Floridæ incolas ſtatis anni tẽporibus, ſolo iſtius Herbæ fumo paſci, quẽ per cornua huic vſui comparata in os recipiũt. Cuius rei teſtes locupletiſſimi erunt vel ipſi Nautę, complureſq; alij è Florida nuper reuerſi, ac in dies etiamnũ reuertentes, qui appenſis ad collũ quibuſdã ceu cornubus aut infundibulis ex palmę folijs, iunco, canniſûe, in quorũ extremis cõgeſta ac ligata apparent eiuſmodi folia prę ſiccitate iã emarcida, mirificè ſibi placẽt. Hi prunas infundibuli anguſtiori parti applicant, aperto ore excitatum fumũ haurientes, quo ad eius fieri poteſt, quo famem ſuã ſitimque ſedari, vires reſtaurari, ſpiritus exhilareſcere, cerebrũ iucũda quadã ebrietate deliniri, eiuſq; ſuperfluos humores abſumi: in ſumma phlegmaticorũ humorũ copiam incredibilem in os prolici iureiurando aſſeuerant.

Ad ſitim, famemq; ſedandã.

His affinia ſunt quę prędictus Monardes Hiſpanico ſuo Idiomate ſcripta reliquit. Indi, inquit, Nicotiana vtũtur ad ſedãdã famẽ ac ſitim, imo arcendam illã ad dies aliquot, ne cibo potuq; vti cogãtur, quoties

ies peregre illis eſt proficiſcēdū per auia
ıc inhoſpita ac loca deſerta, vbi cibuspo
:uſq; difficulter haberi poteſt. Foliis ni-
mirū mādēdo puluerē admiſcēt ex adul-
arū cōcharū teſtis, quę ſimul ore cōtinēt
iū in maſſam coeant: ex qua trochiſcos
ormāt piſorū inſtar, quibus ad vmbram
iccatis, ſuo tempore hoc modo vtuntur.
ſubiectū labiis imiſq; dētibus globulum
nter eūdū exugūt, ſuctūq; omnē cibi po-
uſq; loco deglutiētes in vētriculū cōge-
ūt: hac equidē induſtria famē ſitimque
olerātes totos tres quatuorq; dies, vt ne
ninimā quidē viriū iacturā ſentiāt, con-
ſeruato, vt opinor, natiuo calore à Phleg
natū copia, quā in os attractā ſimul de-
lutiūt: & vētriculus, melioris ſucci pę-
uria, in vſum ſuū vertit. His adiūgamus
uod Clariſſ. Rembertus Dodonęus, me-
icus Cęſareus, vir ſingulari eruditione,
nagnificè de ſtudio Herbario meritus, in
ouiſſimè edita ſua ſtirpiū hiſtoria recēſet
Succo, inquit, huius epoto, quatuor aut
uinq; vnciarū pōdere, aluū vehemēter
ſupra infraq; turbatam, longum deinde

& profundum ſubſecutũ ſomnũ ab amico obſeruatum accepimus. Fuit autẽ qui aſſumpſit homo ruſticus, fortis, medię ętatis, hydrope laborans, qui ſomno expergefactus, cibũ potumq́ue poſtulauit, ac deinceps bene habuit. Narrauit idem ſe aqua ex foliis ſtillatitia, ruſticos multos febre liberaſſe, paulo ante acceſſionẽ propinata. Aridarum vero fæcum puluere intertrigines, non modo hominum ſed & equorum & animalium cito curari. Hactenus Dodonęus.

Hyſtoria ad Hydropen.

Vt autem particularius ad Nicotianę effectus deſcendamus. In primis ad τὰ παθήματα, id eſt, affectus præter naturam capitis deturbandos, nempe catharrum omnem, vertiginem, oculorum defluxiones, capitis dolorem, modo ex cauſa frigida, aliaſq́ue huiuſmodi particulas læſione morbi obſeſſas, plurimum facit puluis foliorum Peti, ſubtiliſſimè tritus cribratuſq́ue, & in vtranque narem per cãnulam matutinis temporibus inſufflatus, omnem humorem caput infeſtantem inſtar Errhini purgat & diuertit, dũmodo

Ad affectus capitis.

Catharrũ Vertiginem. Oculorũ defluxiones.

modo illo puluere per aliquot dierum ſpacium, corpore prius bene purgato, vtantur.

Capitis, crurum, brachiorumque dolores, à vento, aut frigore contracti, remittuntur, ſi vnum aut alterum Peti folium, viride tamen, igni extinctum appoſueris. Si viridia deſint, vtendum erit deſiccatis, quæ vino humectata, ac feruēti cineri ſuppoſita, deinde Naphtæ aqua conſperſa, vtiliter affecto loco admouebuntur. Tantundem effeceris reſiccatorum foliorum puluere, admixtis ijs quæ hiſce morbis apta ſunt. Repetenda vero eouſq; curatio, donec prorſus dolor euaneſcat. In tetano ſimili modo ceruici vel nucæ applicata Peti folia proderunt. Cephalalgia.

Carolus Cluſius nebulis oculorū diſcutiendis aquæ liquorem conferre aſſerit, viſumque præſeruare, ſi ſæpius eodē oculos tepidè abſtergas. Caligo.

Surditati remedium præſtat (ſi præſertim cauſam habet frigidam) olei vel ſucci gutta vna atque altera tepidè auribus inſtillata, diebus aliquot repetitis. Surditas.

Ozena. Scribit Doct. Monardes, ſe vidiſſe quẽdam qui diu exulceratas nares habuerit, vnde multũ puris ac mucoris eaſdẽ depaſcẽtis proflueret. Tandem cum Nicotianę ſuccum ſe conſultore per nares reſorpſiſſet, vltra xx. vermiculos excreuit primum, deinde rariores, donec tandem nulli reliqui eſſent: adeo vt interna nariũ vlcera, ſpeciẽ polypi dixiſſes, curata ſint: tametſi ambeſæ ac eroſę partes fuerint irreparabiles, vt futurum etiam erat de reliquis, niſi Medici cõſilio acquieuiſſet.

Rubor faciei. Faciei ruborem tollit ſuccus & ſpiſſamentum, in quo tenue linteolum intinctum ſit, maxilliſque applicatum. Idem pręſtat olei Nicotianę vnctio, & aquæ eiuſdem ablutio.

Dẽtium dolor. Dentium dolorem à vento aut frigore natum globulus ex Nicotianę foliis viridibus aut ſiccis compactus, atque ore contentus (probè tamen abſterſis prius dentibus linteo quod illius ſucco madueri) admodum mitigat, omnemque putredinem tollit: quod tamen remedium fruſtra adhibetur, ſi dolor cauſam

habeat

habeat calidã Aqua etiã ſtillatitia Nicotianę dentes dolẽtes vtiliter abluuntur.

Gingiuarũ vlcera & aphtæ

Ad gingiuas exulceratas & aphtas fit mixtura cum melle roſarum & ſucco granatorum acidarum, quę mundificat, abſtergit & incarnat.

Brãchos.

Gutturis ex rheumate refrigerati dolores, alioſque ex cauſa frigida corporis affectus, folia ſub cinere feruido calefacta & loco dolenti applicata mitigãt. Poteritque ex eiuſdem Herbæ decoctione, vel per ſe, vel cum aliis ad hunc affectum appropriatis fieri gargariſmus.

Thoracis affectus. Aſthma.

Pectoris aut thoracis affectibus mirificè cõducit, atq; iisqui purulẽta excreãt. Aſthmaticis quoque, & aliis morbis inueteratis, ſi decoctio fiat ex ſaccharo, & purgato vẽtriculo exigua quãtitate diebusaliquot repetitis ſumatur. Sic folia Peti ex aqua cocta admixto ſaccharo, vel potius expreſſus foliorũ ſuccus, in ſyrupũ, julepũ vel apozema percoctus, ieiuno ſtomacho duarũ aut triũ vnciarũ põdere quotidie ſumptus, ſpirãdi difficultatẽ, inueteratã tuſſim lenit; craſſos, viſcoſos putridoſque hu-

Tuſsis inueterata.

humores educit, ægro tamen vniuersè prius & integrè purgato. Poterit etiam fieri ſyrupus alijs pectoralibus folijs Peti aut Nicotianæ adiectis, ceu glycyrrhiſa, vuis paſſis, iuiubis, carycis, prunis dulcibus, dactylis, herbis etiam ad hos affectus appropriatis, capillo Veneris, adianto, ſcabioſa, praſſio & ſimilibus: ceu.

℞. Capill. Veneris, adianti veri, praſſij, farfaris ana M. j. folia Nicotianæ numero ij. vel iij. paſſularum ſine acinis, hordei integri ana pug j. glycyrrhizę raſæ ʒ ij. fiat decoctum ad lib. j. & dulcoretur cum ſaccharo & melle q. ſ.

Aliud magis attenuans & incidens. ℞ ſcabioſæ, marrubij, adianti, rutę murariæ ana M. i. aniſi, fœniculi ana ʒ. i. & ſ. carycas x. vuarum paſſularũ vnc. i. folia Nicotianæ v. glycyrrhiſæ raſæ ʒ. ij. fiat decoctũ in libra aquæ mellis ad duarũ partium conſumptionem. Adde colaturæ oximelitis, ſyrup. capill. Veneris ana vnc. ij. oxymelitis compoſiti vnc. i. miſce.

Idem præſtat aqua Peti cum aqua Euphraſiæ, quotidie ieiuno ſtomacho pota,

,vt expertus eſt D. Iarnacus Rupellæ
ubernator, (quem Nicotius habebat
egis Galliæ cõſiliorum ac negotiorum
onſcium) quem in primis herbæ huius
articipem eſſe voluit. Hic ergo regijs
oulis vna cum Legato accumbens,
ſthmaticum hoc modo ſe omnino cu-
iſſe affirmauit. Aegros nonnullos
ſthmate vexatos, ſcribit Nicolaus Mo-
ardes, ex India Occidentali aut Peruana
gione redeuntes obſeruaui folia viri-
ia mandentes, & ſuccum inde proma-
antem ſorbentes ad purulentas mate-
as expellendas: qui licet inebriarentur,
urimam tamen vtilitatem inde ſenſiſſe
pparebat, cum ad pus, tum pituitam pe-
ori inhærentem educendam.

Idem efficit Peti exſiccati puluis, ſi Pulueris Nicotianæ vſus.
iantum pollice & indice digitis com-
ehendere poteris, ad radicem linguæ
l partem palati detineas per aliquam
mporis moram (cauendo ne puluerem
eglutias) vnde poſt breue temporis ſpa-
ũ, ſenties humoris Phlegmatici copiã
b ore diffluere, quæ durabit donec me-

diocrem humoris aquoſi diſcũ impleas; Tandẽ vbi ſatis fluxiſſe videatur, vino albo pręſtãti os ablues, idq́; ſingulis diebus matutino tẽpore ieiuno ſtomacho iterabis. Quod ſi id moleſtius ſit, alternatim tertio die repetes, dummodo generalia prius ex arte præmiſſa fuerint. Eodem modo affectibus pectoris partibus adiacẽtibus, ſeu pulmoni, æſophago, gurgulioni, ex affluxu humorum laborantibus vtilis eſt.

Vẽtriculi dolor. Ad oris vẽtriculi ex humoris redũdantis copia, in ipſo nati vel aliũde affluxi paſſiones, doloreſq́; eiuſdẽ inueteratos, aut renum antiquos præter naturam affectus, membra inſuper ex longo ac diuturno morbo contracta, ſummopere cõducit pulueris exſiccatorum foliorũ Nicotianæ inſtar apophlegmatiſmi vſus.

Cruditates. Nicotianæ folia magnopere cõmendãt occidentalis Indiæ mulieres, quod tam infantiũ ac puerorum quam adultorum ſtomachi cruditates tollat, ac flatus diſſipet, cõcoctionem reſtituat, ventrẽ emolliat, ſi prius oliuarũ oleo inũgatur, & fo-

lia

a ſub feruido cinere calefacta vẽtris re-
ioni applicẽtur, & quoties opus erit re-
ouentur. Cinis vero nõ diſcutiatur, ſed
tiã nouus aſpergatur, ad maiorem effi-
aciam.
Imo ſi eiuſdem folia ſimiliter apparata Crapula
entri cibo potúue obruto admoueas,
rapulam, nimiamq́ue repletionem non
arum remouebis. Eadem ratio eſt pul-
eris foliorũ exſiccatorum, ſi quantũ in-
ice & pollice comprehenderis, coch-
ari vno vel altero aquæ vitæ, cum lecto
ncumbere volueris, admiſceas. Tollit
nim crapulam, tum & ſomnum conci-
at, & pituitam reſoluit.
Qui animo linquuntur, priſtinas vires Syncope
atim recipiunt, ore ac naribus hauſto
liorum ſuffitu, vel puluere naribus
er cannulam aut tubulum attracto.
Ventris, aluiq́ue torminibus, coli- Colicus dolor.
o dolori, aliiſq́ue à flatibus, ventoſita-
, aut frigore morbis, mirificè pro-
unt, ſi eadem calidiſſimè admoueas, ſæ-
iuſq́ue repetas, donec dolor ſit remiſ-
ior.
Ad

Ad idem valet & puluis foliorum e
ſiccatorum cum vino albo alióue liquo
rum,cum indormire volueris ſub noctē
ad ſemidrachmæ vel vnius drachmæ do
ſim plus minuſúe aſſumptus.

Iliacus dolor.

Simili vtendi ratione,iliaci quoque do
lores foliorum vſu ſubleuantur. Neque
erit alienum in clyſterum decoctionibus
eiuſdem Herbæ folia alijs admiſcere, ve
lut in emplaſtra & fomenta, quod
magno emolumento futurum ſit.

Verbi gratia R. Mercurialis, rutæ, al
theæ, centaurij minoris ſingul. Manip.
1. Hyſſopi,calamenthæ abſynthij M. 1. &
ſ. fol. Nicotianæ vj. Radicis altheæ drac
ſ. ſeminum lini, fœnogræci ana vnc. iij
ſeminis cumini, aniſi ana vnc. j. & ſ
bulliant in aqua iuſtæ quantitatis donec
tertia pars abſumpta fuerit. Deinde ac
cipe iuris decocti, colati lib. j. hieræ pi-
cræ vnc. ſ. benedictæ laxatiuæ drach. vj.
Butyri recentis,mellis roſacei colati ana
drach. vj. oleorum rutacei, anethini ana
vnc. j. & ſ. ſalis vulgaris. drachm. j. com-
mixtis omnibus fiat clyſter.

Ni-

Nicotiana ſi cum Fumo terræ diſtille- Hepar.
ır mirificè prodeſt ad omnes hepatis
fectus. Aduertēdū tamē vt minor ſuma
ır fumi terræ quā Nicotianæ quantitas.
Succus Peti foliorū cum pauculo aceti
ontuſorum, vel eorum ſpiſsamenta, quę Splen.
rręcis στιματα dicūtur, loco dolēti ſple-
is aut lienis è cauſa frigida obſtructi &
ıdurati, matutino tēpore à frictione ad
ıota, eundē ſoluit & emollit. Poſt fri-
tionem vero folium ex cinere calefactū,
ut linteū ſucco madidum applicari de-
et. Alij loco ſpiſſamentorum, vnguentis
idem malo idoneis vti ſolent, quibus
ıccum admiſcent, eiuſque folia ſuper-
ddunt, qua ratione duros ac inuetera-
os tumores diſſolutos conſtat.

Hydropicis mirificè opitulatur pota Hydrops.
uótidie ieiuno ſtomacho aqua ſtillati-
ia. Porro ſicca Peti aut Nicotianæ folia
i prunis ſuperimponas in cacabo, ac tor-
eas, oreque fumum per cannam aut in-
undibulum capite & gutture probè te-
ſtus attrahas; tantum pituitæ ac viſcoſi
ıumoris excernes, vt non ſecus ac diu-

turno

turno ieiunio attenuatus videri poſſis.
Vnde videtur Hydropiſin nec dum confirmatam, eiuſmodi thymiamate eſſe curabilem, cum certe Aſthmaticis, quoſque inueterata tuſſis excruciat, & rheumaticis, qui craſſa, viſcoſaque multa excernũt præ cæteris mirè profuerit.

Lũbrici & vermes. Succus foliorum Nicotianæ cõtuſę clarificatus, ſaccharo ſyrupi ſpecie cõmixtus, & mane exigua quantitate ſumptus ventris lumbricos ac vermes eiicit: ita tamen vt contuſa folia linteo inuoluta ęgri vmbilico applices, atque ex lacte & ſaccharo clyſterem iniicias.

Hemorrhoides. Eſt etiam puluis eiuſdem vel per ſe, vel cum aliis lenitiuis mixtus pręſentaneum remedium ad hemorrhoides: nam illas omnino curat.

Vterus. Nec minori efficacia vteri dolores pellit foliis prædicto modo ſub feruido cinere calefactis, & vmbilico admotis, qui prius tamen vnctus ſit oleo, in quo ſuccus horum foliorum bullierit. Suffocatio vero matricis recepto per pudenda foliorum ſuffitu tollitur.

Suffocatio matricis.

Iſchia-

Iſchiadicis dolor lenitur ſi oliuarum
eo perfrices, & vnicum Peti folium ig-
extinctum apponas.
Idem cõducet in omni arthritidis ge- Iſchias.
ere à frigore nato. Sunt qui eius folia
ıgulis diebus mane à ieiunis mandi iu-
ent, vt podagræ doloribus liberentur,
ıod multam pituitam in os proliciat,
que partes inferiores fluere prohibeat:
ıo fit vt foliorum exſiccatorum puluis
ęſeruet à podagra eos qui per circui-
s pedum doloribus vexantur, ſi ipſo
eti foliorum exſiccatorum puluere in
ranque narem iniecto vſi fuerint. Si-
iliter qui iã podagra cruciãtur, ſumpto
ſtar Errhini puluere dolorẽ remiſſiorẽ,
orbiq; decretionẽ manifeſtè ſentiẽt, do
ec viciſſitudine tẽporis ſępiſſimè illo v-
do prorſus liberẽtur. Poteſt etiã inſtar
ophlegmatiſmi puluis in ore detineri:
ı vtroq; modo magnã humoris copiam
x capite trahit, ac diuertit ne in partes
ıxioni obnoxias labatur. Deniq; cuili-
et corporis particulę ex cauſa frigida la-
oranti, folia recentia ipſius Peti calide
appli-

applicata frigiditati reſoluendæ conue-
niunt: nam dolorem penitus auferunt, &
validiſſimè reſoluunt, vel per ſe applica-
ta, vel cum alijs ad eundem ſcopum fa-
cientibus appropriata, vbi forti reſolu-
tione opus eſt: veluti.

Recipe, ſagapeni, bdellij, elami, an
drachm. j. diſſoluantur in aceto: & ſu
finem adde foliorum aut puluerum Pe
exſiccatorum vnc. j. olei camomœlin
vnc. j. ceræ quod ſ. Fiat emplaſtrum ſecū
dum artem: hoc enim potentiſſime re
ſoluit, doloremque ſedat. Poterit etian
fieri hac forma.

℞. tacamahacæ, carannæ, ana drach
iij. diſſoluantur ſecundum artem in vi
no & modico aceti fortiſſimi: poſtea ad
de pulueris Peti drach vj. olei liliorū, ca
rini ana drach. v ceræ q ſ. ſecundum ar
tem fiat emplaſtrum.

Tumores Apoſtemata. Perniones.

Ad hæc tumores, apoſtemata, inflatio
nes: adde & puerorum perniones, ve
quiuis pruritus, adhibitis Peti folijs
vel ſucco ipſo tepido cum ſpiſſamentis
vel etiam linteo ab his madido ſanantur

Humo-

ſumores enim reſoluunt & dolores ſe-
int. Perniones quidem vt curet, debet
cus affectus ſucco inungi, & ſpiſſamẽ-
; confricari, ſed immiſſis prius pedibus
t manibus, ſi & his gelu inſit, in aquam
iæ ſit calidiſſima, cui pauxillum ſalis
ieceris, quod ſæpius profuiſſè comper-
m eſt.

Ambuſta quoque Nicotianam ſanare Ad ambuſta.
rta experientia conſtat. Compotor
iidam vitrum quod manu tenebat
ruiſia plenum dum ſeruare vult inte-
um, in ignem concidit, manum ſibi
iburens. Ibi mulierculæ collatis con-
is poſt horam vnam atque alteram lu-
n applicant, quo nihil adeo dolor le-
tus eſt, vt nec interdiu nec noctu qui-
ere potuerit. Itaque animi ac doloris
patiens, matronam quandam Antuer-
nſem conſulit, quam Nicotianæ vires
obè noſſe aliquoties audierat. Illa am-
ſtionis oras puluere aſpergens, dolori
ẽm ferre tentabat, ſed toto triduo pa-
n proficiens. Cum porro grauiſſimè
exaretur, doloris impatientia deſpe-

rans æger, hinc auxilij quidpiam expe-
ctandum, clam ſubinde Matronę obmur-
murabat, quod Herbæ vires ſuo in corio
periclitaretur, iubebatque omnino le-
nientia pharmaca adhiberi: quibus cum
nihildum dolor miteſceret, reuertitur
eandem obteſtans, vt qua primum cœ
perat medendi ratione pergeret. Illa ve
ro pro pietate ſua morem gerente, pul
uere aſperſo intra triduum ægrum cu
rauit.

Vulnera inueterata. Vulnera maligna & cãcroſa Scabies. Lichen. Scrophulæ. Vulnera cruenta.

Porro ad vulnera inueterata, vlcer
maligna, cancroſa, ac ſerpentia, Noli m
tangere, ad ſcabiem, impetiginem, liche
nes, ſcrophulas, bubones, ſuppuration
σαρκώματα, aliaque id genus prope innu
mera, mirè efficax eſt, ſucco cum ſpiſſan
tis dolenti loco applicato.

Vulnera quidem recentia niſi ſint iuſ
profundiora vnico die perſanantur, f
liorum Peti ſucco & ſpiſſamentis. Qu
ſi in præceps profundum ſit vulnus, vt
loquar, vino ablui poteſt, & faſcia ex pr
dictis madefacta reuinciri. Imo profu
rit ad curationis compendium, vuln

ci

ım intus, tum foris eodem ſucco ab-
ıere ſedata prius inflammatione. Non
a multò poſt quam Vlyſſiponę innotuiſ-
t Legato ſupradicto Nicotiana, co-
uorum eius quidam pollicem fere to-
ım ſibi abſciderat. Oeconomus con-
ſtim ad Nicotianam confugit, qua ali-
ıoties vulneri applicata, Coquus inte-
è ſanatus eſt. Atque hinc in precio cœ-
t eſſe Vliſſiponæ, vbi tunc regia erat,
cique Herba legati. Eadem ratio eſt
ntuſionum, & quaruncunque læſio-
ım: quibus præter ſuccum cum ſpiſſa-
entis non aliud adhiberi ſolet, loco
ntum affecto faſcia deligato. In
imis vero obſeruanda eſt victus ra-
, cui ſi opus ſit accedat idonea
ırgatio, vt haud ſemel compertum
titit.

Quin & ad ſiſtendum profluentem ımmodicè ſanguinem, ſiue è naribus, ıe è vulnere, aliaûe læſione, inſignes res oſtendit Nicotiana, adhibito tantũ cco cũ ſpiſſamentis ad vulnera, naribus — Sanguinis profluuiũ

vero ſucco reſorpto, aut puluere per cã-
nulam aut tubulum per nares attracto

Vlcera ſordida luis venereæ.

Ad vlcera ſordida luis venereæ abſter-
genda & conſolidanda, ac in delicatiori-
bus, præcipuè ſi pars vlcere laborans ex-
quiſito ſenſu prædita ſit, ſummopere cõ-
ducit decoctum Peti gargariſatum, au
alijs admixtum: quale remedium habe
in Iulij Palmarij opuſculo de morbis cõ-
tagioſis ℞. Hordei integri p.ij. Eupato-
rij, Nicotianæ, Plantaginis, Morſus Gal-
linę Roſ. rub. ſingul M.j. Decoquito in a-
quæ libris iiij. ad lib. iij. & percolato: tu
admiſceto mellis roſat. & ſyrup. roſ. ex-
ſiccatarum vtriuſque vnc. iij. alumin
vſti, calchanti vſti vtriuſque drach. ſ. Ho
remedium egregiè ſiccando extergit, a-
que ad ſanitatem vlcera perducit.

Vlcera antiqua.

Capitis tineam, brachiorum, crurum
aliarumque partium, vlcera quantumli-
bet vetera, putrida, & in gangrenam ve-
gentia ad cicatricem perducentur, ſi v-
no albo aut lotio prius abluta, & madi-
do linteo abſterſa, vnico folio viridi v
duobus contuſis, vna cum ſucco ſuo (qu

& ſeo

& ſeorſim vti licebit) perfundantur, ac ſindone colligentur, diebus aliquot continuata hac medendi ratione ad perfectã vſque mali curationem. Si folia viridia deerunt, aſpergantur reſiccatorum puluere, prius tamen ex cõſilio Medici purgato ægro, & ſi res poſtulabit vena ſecta, victuſque certa ratione habita. Neminem vero turbet ſi viderit vlcus ipſum paulatim amplius euadere: ſic enim abſumetur quidquid eſt vitioſæ carnis: laudabilis vero ſuccreſcet citra Chirurgi, vel alterius vllius medicamenti opem.

Nobilis quidam, pater vnius è Legati Nicotij pediſſequis, audita huius Herbæ fama Vlyſſiponam venit. Depaſcebat ei vero crus alterum inueteratum vlcus totum iam biennium. Is cum Herbam præſcripta ab ipſo Legato ſibi ratione per dies decem aut duodecim adhibuiſſet, dextro Æſculapio ſanatus domũ rediit.

Iuueni cuidam malarum alteram depaſcebat vlcus fœdum ac difficile, quod & ipſam naſi cartilaginem iam inuaſerat. Itaque primus Herbæ huius pericu- Ad lentiginem prauam.

lum fecit inſcio Legato. Spiſſamentis vero ſuccoque vlceri admotis, incredibile leuamen ſenſit atque adiumētum. Quod vbi per aſſeclam ſuum quendam vlceroſi affinem reſciuit Legatus, iuuenem ad ſe vocauit, atque ſeruata per octiduum eadem medendi ratione, ipſum Noli me tangere ſtirpitus deleuit. Interim vero dum medicinam facit, identidem ægrum ad Regis Portugalliæ medicum primariū amandabat, vt is medendi ordinem exploraret: qui octiduo poſt à Legato acceſſitus, & vlceroſi faciem contemplatus, Noli me tangere extinctum, ac prorſus emortuum palam aſſeuerauit: quod & res ipſa clarius docuit, iuuene nullas penitus mali reliquias poſtea ſentiente.

Mulier quædam horrendum in facie lichenem (laruatam dixiſſes) intra octiduū Nicotianæ beneficio perſanata domum rediјt, multorum in conſpectu immenſis Legato actis gratijs.

Cui alienum non ſit, annectere exemplum inſigne, cuius & Monardes meminit libro de medicamentis ſimpl. quę ex

nouo

ouo Orbe adferuntur. Matrona, inquit, uæ curam gerebat filiæ cuiuſdam Equi- s Hiſpalenſis, non immemor eorum uæ ſepius de Nicotiana multis audien- ibus prædicaueram, puellam ſuæ fi- ei ac cuſtodiæ concreditam (cui ca- ut veluti tinea quadam impetiginoſa œdum erat, cuique ego & alij non par- am curam fruſtra adhibueramus) Nico- iana à me petita curare aggreſſa eſt: nec peram luſit. Nam cum ſcabiem Nico- ianę folijs aſperè adeo perfricuiſſet, vt rę dolore aliquoties eodem die puella nimo linqueretur, poſtridie, nihil ius dolores aut clamores morata, ean- ſem curationem repetijt, donec decidē- ibus paulatim ſquamis, puella ſanata it, quanquam dum aduerteret ſqua- nas decidere, paulo mitius caput eius ricuerit.

Militum dux quidā filiū ſuum, quē Stru- nis aut Scrophulis miſerè afflictū in Gal- ias ablegare decreuerat (quod id morbi genus ſolos Galliæ reges curare poſſe vul- go perſuaſum eſſet) Legato ſiſtit, qui & Ad Scrophulas.

in hoc Nicotianæ ſuę vires periclitatus, diebus poſt paucis iuuenem ſcrophulis omnibus liberauit. Modus autem curandi hic eſt: Ex foliis Nicotianæ contuſis ſuccum cum ſpiſſamentis faſciolis lineis reuinctum, nouies aut decies applica.

Ad vrticæ ictus. Nicotianæ ſuccum aut ſpiſſaméta, aut folium viride ex fricatione madentem, ſi quis manibus, aut corporis loco ex vrticæ contactu aduſto, applicauerit, confeſtim læſionis dolorem amotum, ac prorſus ſublatum ſentiet.

Verruca. Verrucis tollendis profuerit ſuccum Nicotianæ cum ſpiſſamentis applicare, facta primum ſcalpello quadam ad ſanguinem apertione, vel vnguento Nicotianæ ſolius locum affectum inungere, quod compertum eſſe ſcimus. Idem fortaſſe cenſendum fuerit de clauis, qui pedum articulis innaſcuntur. Clauus.

Carbunculus peſtilens. Sic & peſtilentiſſimo carbunculo cuiuis, applicatus Peti ſuccus remedio eſt actutum.

Ictus & morſus venenati. Valet & ad ictus, punctiones & morſus venenatos, ſimiliter vſurpatus.

Reme-

Remedium quoque præſtat rabidorum ınum morſibus, ſi ſtatim vel quadrante oræ poſt inflictum vulnus adhibeatur. Rabidorū canum morſus.

Confert & Indis quos Carybes vocāt, uibus eſt antidotum ſingulare ad vene- ata hoſtium tela. Etenim profecturi in ilitiam, geminas ſecum deferunt cer- orum ſoleas: in altera quidem toxicum ræſentiſſimum, quod ſimulatque cutem beruerit, vt ſanguinem attingat, necem ræſentiſsimam infert: in altera vero eti huius ſuccum, quo adhibito à mor- s periculo immunes ſe experiuntur: ſi eſit viride, exſiccato vel in puluerem ontuſo vtuntur. Huius rei omnium pri- ıi periculum fecerunt Indi Carybes in auina prouincia, vbi dato conflictu, uenta ipſorum ſtrages edita fuit. Cum ıim ſuo more vulnera venenata ſubli- ıato curarent, hoc deficiente expreſſus Peti foliis ſuccus adhibitus, confeſtim olorem cum veneno ſuſtulit, eoſque enitus ſanitati reſtituit: cuius & in iſpaniis periculum factum eſt non ſe- ıel. Tela venenata. Ad toxicus.

Veterinaria.

Pręterea folia aut ſuccus cum ſpiſſamentis omne læſionum genus brutis animalibus illatum curant, ac vermiculos putridorum vlcerum necant. Malũ etiam ſerpens in equis inſtar ſublimati curant.

Equorũ & iumẽtorum ex attritione læſiones.

Tollit & æquorum tibijs innaſcentes poros ſiue callos. Iumenta clitellaria à ſarcinis attrita, aut grauius læſa, etiam ſi vulnus aut vulnera in cancrum vergãt, ſucco aut ſpiſſamentis Peti exhibitis, vel exſiccatæ eiuſdem Herbæ puluere, citra vllam alterius medicamenti opem ita perſanantur, vt haud opus ſit ab incepto itinere deſiſtere.

Antihelleborum

Helleboro porro antidotum eſt Petum. Solent autem vti helleboro venatores Hiſpani, quod feris interimendis præſentiſſimum ſit toxicum. Cuius rei veritatem exploraturus Rex Catholicus,

Experimentum de cane infecto veneno.

iuſſit caniculam quandam à venatoribus in gutture lædi: in vulnus vero helleborum immitti: paulò poſt & Nicotianæ ſuccũ cũ ſpiſſamentis, apteque omnia reuinciri, atqui non ſine vehemẽti omnium admiratione canis incolumis permanſit.

No

Non abſimile accidit ſuperiori hye- e Antuerpiæ, vbi Matronę cuiuſdam i, quod eſſet furacior, bolum toxico xtum quidam propinauit. Cum autem re iam loco neſciret, ſurſum, deorſum- e curſitaret, hauſtumq́ue venenũ euo- ere fruſtra conaretur, animaduertens trona, modum inuenit quo aperto i rictu globulum è ſucco Nicotianę fo- butyro compactum ingereret, à quo ulo poſt exhibitum toxicum euomuit, ſeruata eſt.

Experimentum ad venena.

Hactenus de Peto maſculo. Fœminæ tem vſus & facultates pene eædẽ ſunt æ maſculi: adeoq́ue deficiente mare mina vtimur, iuxta pręſcriptum à no- s ſupra medendi ordinem.

Nicotianæ fœminæ vſus.

Hoc tamen aduertendum, quod Pe- fœminæ folia in clyſterum decoctio- bus adhibita, mire proſunt ad dyſen- riam, balſamumq́ue ipſius nulli phar- aco cedit, in cancri curatione: vberum ęcipuè.

Ad vberum ex cãcro curationem

Tertium Peti genus, quod alij Hyoſ- yamum nigrum, alij luteum inſcribunt, quali-

Tertium Peti genus.

qualitatibus & natura eſt Nicotianę c
trarium: ideoque malè faciunt, qui e
perperam pro vero vtuntur. Poterit t
men ipſius vſus eſſe in reprimendis flu
xionibus calidioribus, atque in apoſt
matibus calidis ex parte reſoluẽdis: tu
& in cancro feruorem atrę bilis con
peſcere poteſt. Ioan. de Vigo cap. de He
nia vtitur Hyoſcyamo ad reſoluendum.

Mirum eſt, inquit Monardes lib. 3. d
medicam. ſimplicib. quę ex nouo Orb
adferuntur, quam inſignes & varię Ta
baci, aut Nicotianæ vel Peti facultates
ſingulis adhuc diebus detegantur: nam
pręter recenſitas, totidem inquit adhu
proferre poſſem, quas poſtea & referen
tibus aliis intellexi, & ipſe obſeruaui.

Succi Peti vires.

Succus Peti per expreſſionem ex fo
lijs recentibus, ad vnciarum duarũ pon
dus epotus, vehementer ſupra & infra
aquam atque pituitam purgat, ideoque
Hydropicis, morboque caduco affecti
vtiliter adminiſtratur.

Aqua ſtillatitia.

Aqua etiam ex conciſis Nicotianę fo
liis per alembicum vitreum diſtillatur
quę

ię poſtea ad Solem rectificatur. Hęc
rte præſtantia ſui cum ipſo Herbę ſuc-
contendit, potiſſimum ad vulnera,
mores, perniones, & digitis ſponte
lapſos vngues loco affecto infuſa, aut
binde panno linteóue excepta atque
mota. Collige, inquit, Leo Suauius fo-
menſe Iulio, contunde atque diſtilla
vaſe duplici vitreis organis, mox in-
la & conſerua per annum. Hęc eadem
ua ad quantitatem vnius vel ſeſqui vn-
ę pro virium robore ieiuno ſtomacho
r os ſumpta, confert ad aſthma tuſſim-
ie inueteratam.

Oleum vero per infuſionem, vt vocāt, oc modo comparatur R. Folia in parti-
ilas lacerata aut diſſecta: bulliant in o-
o oliuarum, quod tum coletur & ex-
imatur reiectis foliis: tum recentia
lia infundantur, & in phiala Soli expo-
intur, vel coquantur ad ſucci conſump-
onem. Scabiei vulneribus & vlceribus
onfert, dolorem capitis aufert, cutiſque
llit fœditatem.

Oleū per infuſionē.

Poterit etiam elici oleum ex ſeminibus

Oleum ex ſeminibus.

Nico-

Nicotianæ, quod ad venena & morſus viperę in modica quantitate epotum mirificè proderit.

Oleum ſtillatium

Diſtillatur etiam oleũ per deſcenſum, vt loquuntur Chymici, in retorta vitrea.

Salis ex Nicotiana prępa randi ratio.

Sal artificio chymico è Nicotiana comparatur. Sunt autem ambo, tum oleum (per deſcenſum diſtillatum) tum ſal, ad morbos profligandos pręſtantiora, quam folia ipſa, vel ſuccus, vel puluis, aquaúe ſtillatitia. Quod nimirum ipſius eſſentię tenuiſſimę ac pręſtantiſſimę ſint potiores è terreſtri materia ſecretæ, proximum atque immediatum ipſarum facultatum ſubiectum atque ſedes. Nemo vero eſſentię nomen aut deſpiciat, aut contumelioſè irrideat, ipſi quoque Galeno vſurpatum, & appoſitè rem explicans. Neque enim aliter intelligo, cum Herbas quaſdam eſſe dicit eſſentię craſſę tenuioris, ignee, &c.

Salis ex Nicotiana pręparandi modum ſic docet Iac. Gohorius Pariſien.

Primus modus.

Calcina Nicotianam, calcem diſſolue, transfunde filtra, euapora: erit ſal in vſu cau-

uſtico innoxius, minuſque ad maligna
cera diſſoluenda corroſiuus. Itaque
nnium vegetabilium communis extra-
ndi ſalis ratio hęc eſt. Herbam exure in
co ſcopis diligēter mundato. Alij prius
ſolant, alij in vmbra ſiccant. Exuratur
tē donec in quodam veluti pane cohę-
at: aut ſi vltra progrediaris ad incinera
né, plus Salis habueris. Poſtea in fictili
umbato aqua puriſſima cineri affuſa ad
nem horis aliquot efferueſcat: tranſ-
ndatur in vas aliud, vbi fæces ſubſidāt.
m coletur panno lineo: colaturā redde
ni lento paucorum carbonum, quo ex-
let aqua, & Sal in fundo ſubſidat.
Alter modus eſt ſubtilior. Herbā exſic- Alter modus.
tā in fictili recluſo exure longo & vali-
o igne in cinerem albiſſimum, qui color
t perfectę calcinationis index. Tū effer-
eſcat in aqua pluuia vel ſtillatitia, in va-
vitreo, in cineribus cribratis. Efferueſ-
at vero ad conſumptionē quartæ partis
quę. Deinde ſubſidat aliquandiu. Effun-
atur in aliud vitrum, & immiſſis filtri
nguis nouis & recentibus puriſſimis
per-

percolabitur aqua pura & ſalſa in ſubi
ctum receptaculum. Quod filtrum tra
ſierit euapora igne ſuaui in vaſe vitreo,
ſal reſtabit in fundo clarus & ſincerus.

Tertius modus. Tertius modus eſt exquiſitiſſimu
Collige Herbam, tere viridem, diſtilla
quam per alembicum. Fœces igne m
derato calcina in occluſo vaſe, quouſqu
in cinerem vertātur: ſitque ignis cauti
ne materia propriam & radicalem hu
miditatem amittat, quæ non poſſet ni
vitrificatoriam dare fuſionem. Redde
quam ſuæ terrę, quam vorabit ſitibunda
Digeratur in fimo vel balneo dies al
quot, effunde, vt ſupra, ne fœcibus tu
betur: deinde filtra: poſtremo quod fi
tratum eſt euapora. Hi ſunt varij mo
conficiendi Salis artificioſi, non ex Nico
tiana tantum, ſed ex omnibus etiam ve
getabilibus quæ ſub ignem cadunt, quo
rum vſus eſſe poteſt mirificus in delica
tioribus curandis, quique ab omni me
dicamento abhorrent: eo ſale in iure ca
nium, aut in vaſe ſalino ad condienda
epulas immiſſo.

Hu

Huc referri poteſt quod celebris no- e ætatis Medicus ac Philoſophus, Leo- rdus Fiorauantus in Phyſicis obſerua- nibus ſcriptum reliquit. Sumpſi, in- it, cum radice & ſemine Nicotianam, nnia in mortario tundenda curaui: fo- pendebant vncias liiij. condidi putri- anda in fimo equino diebus xxx. atque putreſcerent ſalis nõnihil adieci, cum uæ vitæ vnciis vj. Tum diſtillari iuſſi Balneo Mariæ ad omnis humiditatis ractionem: vtque melius ſeruari poſ- , addidi tantum olei ſulfuris, vt iam oracefceret. Hac vero compoſitione iis in rebus vſus ſum. Febricitantes, ocunque tandem febris genere, hauſta chlearis menſura valetudinem recu- abant. Vulnerati aut aliter læſi, ſi bi- bant, vel ſua vulnera his inungebant, n ſine multorum admiratione cura- ntur. Aqua cõpoſita.

Conficiuntur præterea vnguenta ex cotiana variè: tametſi Herba per ſe npta longe ſit efficacior. Vnguentum ex Nicotiana.

℞. Foliorum Nicotianæ pulcerrimo-

d rum,

rum, maximorum, viridiorum, ac reſin
pręcęteris abundantium, ab omni ſpu
citia & puluere diligenter expurgat
rum, nequaquam externa pluuia a
rore humidorum aut madidorum lib.
Piſtillo ligneo in mortario marmore
aut ligneo contundantur. Huic axung
dulcis pręparatę, hoc eſt ab omnib
ſuis membranis expurgatę & liquefac
in vaſe ęneo lib. ß. Cui adijcies ſpiſſam
ta & ſuccum ipſius Nicotianę contuſ
Coquantur & bulliant ſimul ſub trip
de in caçabo ęneo, paruo & lento ign
prunis nimirum tripodi ſubditis, aut
balneo Marię, donec ſucci aquoſitate
euanuiſſe ac defluxiſſe conſpicias, ac re
liquum vnguenti conſiſtentiam indui
ſe. Aut

Aliud. Poterit fieri vnguentum ex multipl
ci infuſione foliorum Nicotianę in ole
roſaceo, ter, quaterue renouando fo
lia in balneo Marię, addendo expreſſio
ni tantundem ſucci eiuſdem Herbæ &
cerę quod ſatis fuerit: & fiat vnguentu
ſ. artem

rtem. Vel ſic.

R. ſucci Nicotianę lib. j. olei commu- Aliud.
; , ceræ nouę, reſinæ pini ana vncias
olei Hypericonis vnciam j. Bulliant
ıto igne per tres horas. Adde cola-
ꝛæ terebinthinę vncias ij. Bulliant
conſiſtentiam vnguenti. Valet ad
era vetera luis venereæ, ad cancrum,
ophulas, vlcera ceu maculas ex igne
r hyemem contractas, perniones, fiſ-
as etiam manuum. Pręcipue, ſi lo-
m affectum prius virenti Herba fri-
, & aquę ſalſę calidę imponas, ac
nde dicto vnguento perungas.

R. Picis reſinę, cerę nouę, terebin- Aliud.
nę ana vncias iij. liqueſcant ac bul-
nt ſimul in ęnea patella ſubiectis pru-
, liquatis ac feruefactis omnibus
le ſucci & ſpiſſamentorum Nicotia-
lib. j. Bulliant omnia ſimul per quinq;
: ſex horas lento igne in tripode aut
ſe duplici: id eſt cacabo bullientis a-
ę pleno: moueantur aſſiduè, donec

aquoſitas omnis euanuerit: reliquũ ver
condenſatum ſit ad vnguenti formam
Tum exprimantur per linteum craſſun
aut cannabinum, iterumque reiiciantu
in patellam adiecta ſemilibra terebin
thinæ Venetæ, ita tamen ne bulliant, ſe
ſedulò moueantur. Tum refrigeſcant &
reſeruentur in vſus.

Aliud. Aut ℞. foliorum Nicotianæ contuſo
rum lib. j. ceræ flauæ, terebinthinæ, ol
oliuarum, picis, reſinæ albæ ana vnc. ii
Bulliant ſimul in teſta noua horis dua
bus ad conſiſtentiam vnguenti, deind
modica quantitate in vſum applicetur i
aluta aut linteo ſubtili.

Sunt qui in deſcriptione vtriuſque vr
guenti contuſæ Nicotianæ ſpiſſament
non addunt, ſed tantummodo percolá
ac per craſſum linteum exprimant, ſeru
to duntaxat ſucco, quod non probatu
Eſt autem vnguétum primum multò e
ficacius ad vulnera, cancroſa vlcera, l
chenes, impetigines, faciei tubercul
quod maiorem multò abſtergendi reſo
uendique vim habeat, quod eſt Nicoti
n

proprium, ſi non alia obſtent illi ad-
ncta commixtaque medicamenta. Po-
rius vero præſtantius eſt ad conſolidā-
m vulnera, & reparandam carnem, ad
ſoluenda apoſtemata, mitigandoſque
lores, & id genus alia. Otioſum autem
cobo Gohorio videtur & ſuperuaca-
um ceram nouam, reſinam, oleum cō-
une, terebinthinam addere, cū ex iſtis
icum ſufficiat pro ratione viſcoſitatis
icotianæ. Tanta enim ſimplicium con-
ſtio, quot in iſtud vnguentum reci-
untur, ſolis vulneribus vnguenti vſum
ſtringit, quod alioqui vlceribus can-
oſis, impetigini, apoſtematis, lichenib⁹
c. conuenire poſſit. Præter rationem
t quoque Nicotianæ ſuccum ita om-
em abſumere, vt præter ſpiſſamēta cum
regrinis liquoribus nihil ſuperſit.

Non abſurdum eſt vnguentum ad vul
era ſclopetaria, cæteraque omnia ac-
mmodatum, cuius præparationē ido-
eam docet Ioſephus Quercetanus. ℞.
cci Peti lib. j. Terebinthinæ vnc. v. olei
Hypericonis compoſiti vnc. viij. Vini al-

Aliud ad vulnera ſclopetaria.

bi generoſiſſimi li. ſ. Digerantur per octo dies, poſtea decoquantur ad vini cõſumptionem: tum adde colophoniȩ cerȩ ana vncias iij. Mumiæ, Carabes, ana drach. ij. liqueſiant rurſus ad ignem, & fiat vnguentum vt artis eſt.

Aliud ad ſcabiem.

Iacobus Weckerus vnguentum ad ſcabiem curandam fieri docet hoc modo. ℞. Nicotianæ ſucci vnciam j. & ſ. ſulfuris triti, ſalis, ana vnciam j. olei Nicotianæ, malorum aureorum vnciam j. Olei ceræ, Seui hircini ana vnc. ij. fiat vnguentum ex arte.

Aliud ad vulnera.

Aliud ad vulnera à quodam Gallo ſe accepiſſe Iacobus Weckerus tradit. ℞. Succi Nicotianȩ lib. j. Ceræ nouȩ, Picis reſinæ, Olei communis ana vncias ij. Coquantur omnia ſimul vſque ad ſucci conſumptionem, deinde adde terebinthinæ Venetæ vncias iij. Cola per linteum & ſerua in pyxide. Vulnera & vlcera indubiè curat.

His omnibus accedit quod ex Nicotiana componitur fragrantiſſimum balſamum,

um, hoc modo.

℞. folia Nicotianæ q. voles: in mortario contuſis exprime ſuccum reiectis ſtamentis: expreſſum ſuccum cum qua olei oliuarum portione in phiala rea Soli expone quam diutiſſimè, æ diligenter obturata ſit cera gumata, & membrana ſolida colligata: t ſi mauis ſiſte illam in lebete bullitis aquæ pleno, ſiue in balneo Mae, vel reconde in ventre ſeu fimo uino, ibidemque relinque totos quaaginta dies, renouato interdum fio. Exactis diebus xl. reperies in phiao balſamum non minoris energiæ ad nnia, quam ipſius Nicotianæ quinta ſentia. Balſamũ ex Nicotiana.

Quin & aliud Balſami genus ad ſclotorum vulnera à Quercetano deſcritur in hunc modum. ℞. viſci Herrum Peti & Conſolidæ ana vnc. iiij. lei terebinth. lib. j. florum Hyperici & erbaſci, ana M. ij. Pomorum Vlmi ıc. iij. Acinorum populi arboris vnc. iiij Aliud ad ſclopetorum vulnera.

Spiritus vini lib. j. ſ. Digerantur in fi
mo equino, vel relinquantur in calid
hypocauſto in vaſe vitreo optimè clauſ
per menſem integrum, deinde expriman
tur & colentur. Adde thuris, maſti
ches, myrrhæ ana vnc. ij. Sanguini
draconis vnc. ſ. mumię vnc. vj. terebin
thinę lib. ſ. benioini vnc. j. Circulétur ſi
mul in pellicano octo dierum ſpa-
cio, deinde moderato igne di-
ſtilletur vini ſpiritus, &
remanebit in fundo,
precioſum balſa-
mum.

FINIS.

OMPENDIOSA NAR-
ATIO, SEV TRACTATVS
de vſu radicis Mechoacan.

ASTORIS DVRANTIS, ME-
dici & Ciuis Romani, in Mechoacan
Epigramma.

MEchoacã cõfert ſtomacho, iecori, atq; lieni
Tergit, et obſtructa iſtorũ, tũ roborat, atq;
purgat placidè pituitam, & denique bilem
anque, & morbos à Regis nomine dictos,
thmaticoſq; iuuat, & cõfert renibus, atq; his
llica dira lues quos vexat, longaúe febris:
anguria confert, coli, capitiſq; dolores
tigat antiquos, mulcet, curatq; podagram:
ticuloſq; iuuat cunctos, tum diſcutit omnes
ritias ſtomachi, iecoris, pariterq; lienis,
nguinẽ & emundat, vtero tũ ſubuenit, affert
xilium cerebro & neruis, peſtiq; reſiſtit.
dropicorum vndas nullo purgare labore
uaq; die, tum quaq; poteſt pariformiter hora
licet euacuet purgans, corroborat ipſum
rpus, nõ laſſat, reliqua vt medicamina, et iſta
uandocunq; voles ſiſtes purgamina, vini
aſſumas albi modicum. Mirabile dictu.

RADICIS MECHOACAN vſus & praxis.

AB hinc annis aliquot Indi Occidentales, Luſitani & Hiſpani radicem quandam ad nos miſerunt, quã Mechoacan nuncupant, quæ vim obtinet expurgandi humores peccantes, eodem modo quo purgantia noſtra medicamenta: cuius generis ſunt Rhabarbarum, Agaricus Turbith, & alia conſimilia. Galli & Belgæ eiuſmodi rerum auidiſſimi, magni illam hactenus fecerunt. Nos paucis illius hiſtoriam, facultates & vires percurremus, quanta fieri poterit cum fide: vt videri poſſit, num tanti fieri debeat, quanti illam facimus.

Nominis ratio. Radix Mechoacan nomẽ traxit ab eius regionis nomine, quæ Hiſpaniæ Nouæ prouincia eſt, in Noui Orbis Occidẽtali India xl. miliaribus ſupra Mexico Hiſpaniæ nouæ metropoli, in qua primò reperta extitit: incolæ Chincicilã, Hiſpani vero, qui eã primum iuſſu Catholici Regis occuparunt, à herba & radice Mechoacã nomẽ indiderũt. Eſt vero eadẽ prouincia,

fera-

aciſſima auri,argenti,pecoris,fruméti
gum,exoticarumq́; plantarum,metal
um,gemmarũ,omniſq́; generis bono-
n. Incolę ipſi bene colorati,neruoſi,ro
ſti;ac bene cõfirmata valetudine, pro-
:r aeris téperiem ac ſalubritaté, ſupra
á vſpiã apud Indos Hiſpaniæ nouæ ſit.
Origo autem eius notitiæ hæc eſt. Hiſ-
ni rerum eius Prouinciæ potiti, dũ illã
hriſtianis propagare ſtudent,erexerunt
ea Franciſcanorum cænobium,mona-
cè prorſus viuentium. Quorum Pręfe-
is, quem Prouincialem Miniſtrum vo-
nt, cum ex graui morbo decumberet,
nq́ue animam exhalaturus videretur,
era medici cuiuſdã Indi ex tépore ſana
s eſt,qui prędictæ radicis puluerẽ, idé-
é ſumendũ illi prębuerat,vnde cõtigit
permulti Hiſpanorũ attoniti hac tam
tunata curatione,ſimul atq; in morbũ
idebãt,puluerẽ illũ felicibus auſpicijs
q; ſucceſſu haurirẽt. Peruaſit itaq; Radi-
huius exiſtimatio nomẽq; per totã pro
nciã, decantatæq; ſunt illius laudes sũ-
o cũ applauſu ab Hiſpanis & Luſitanis.
Vnde

Vnde & in has quoque regiones ope quorundam Mercatorum fama penetr uit, qui lucri ac quæſtus auidi illã ad nc aſportarunt.

Plantæ deſcriptio.

Huius radicis planta ſarmenta prom tenuia, & quidem multa, longaq́ue: qu bus vicinis perticis, fruticibus, alijſq́ prope conſiſtentibus circumuoluitur, multiplici nexu implicatur. Folia magr è virore nigricantia, lata, acuminata, a Smilacis læuis accedentia: ſed maiora nonnihilq́ue aſpera ac hirſuta. Seme creditur eſſe inſtar coriandri, nigrum ſplendens, quod folliculo continetur, & Septembri mẽſe matureſcit, Octobriq́u colligitur. Radix ſpiſſa eſt, & ſua ſubſtan tia grauis. Cortex colore cinericio in ternè candet, multis circulis diſtincta, g ſtu inſipida & farinaceo: quippe quę ne acris, nec dulcis ſit, nec amara, & odori prorſus inſipidi, omniſq́ue medullæ ex pers. Nicolaus Monardes florem huiu eſſe ſcribit veluti mali aureæ, ex quinque folijs maioribus compoſitum, è cuiu medio inſtar lobæ capitulũ exit ad auel-

lanæ

æ nucis magnitudinem excreſcens,
od interſepiente tenui membrana in
as partes dehiſcit, in quarum ſingu-
duo ſemina ciceris exigui magnitudi-
,colore nigra.
Seruatur autem hæc radix vt Rhabar-
rum,lino pice illito,aut cera inuoluta:
oquin marceſcit, neque vltra biēnium
uari poteſt.
Naſcitur, & in America continenti, Locus.
lut in Nicaragua & Quito,noui Orbis
ouincijs,quę prętantior habetur.
Eſt & alia agreſtis Mechoacan ſpecies,
ię guſtu acredinem pręſefert,& dome-
ica nigrior, quæ vehementius & cum
oleſtia purgat:quare magis noxia.Om
ium igitur præſtantiſſima eſt alba, quæ
compactior & ſolidior, grauiſque ali-
uantulum:non perforata, nec vermi-
oſa,quę alborem ſuum ſucceſſu tempo-
is amittit,fitque leucophęa, aut ſubni-
ra:atque in hoc apparet vtrum recens
t,an vetus.Illa quidem alba eſt, hęc cō-
ra cinerea,& ad purgandum imbecillis:
el ſilueſtris: præſertim ſi linguam pun-
gat,

gat,quæ cathartici vim habet.

Radix ſimillima eſt Bryonię,cum colo-
re,cortice ac rugis,tum etiã craſſitudi-
quamobrem permulti Vitem albam hã
fecerunt:ſed ſi vtranque radicem degu-
ſtes, omnino diuerſas perſpicies. Nam
Mechoacan ſi mandes, planè inſipidam
ſenties, niſi quod farinaceum quiddã ſa-
piat,guſtuq; ſit nõ acri, ſed leniter aſtrin-
genti. E contrario Bryonia,mordicãs eſt
imprimitq; palato guſtũ ingratũ admod
Multo itaq; maiorẽ cũ nigra Vite affini-
tẽ retinet,aut cum Turbith, ſaltẽ quò a-
facultates,& maximè quod vtraq; gluti-
noſa ſit.

Nec deſunt qui radicem iſtam Rha In-
dicum vocitent, eò quod videatur par
ratione attrahere pituitoſos ſeroſoſque
humores,atq; Rhabarbarum oriẽtale bi-
lioſos. Ad Scammoneũ magis accedit: &
Scammoneũ quoddam eſſe Americanũ
apparet: repit Smilacis modo Scãmonei
radix & albida & craſſa: ſuccus exiguam
qualitatem refert veluti Mechoacan.

Tempera-
mentum

Temperamento eſt calida in primo gra-
du,

,& ſicca in ſecũdo: cõſtat enim parti-
s aereis, ſubtilibus, & parte terreſtri, à
a ſtipticitatem, & aſtringendi vim ha-
t: nam à purgatione membra interiora
rroborat, & ab omni debilitate aliena
inquit. His accedit etiã, quod interna-
partiũ, prçſertim macerata, & infuſio-
ous admixta, obſtructiones recludat.
Commoda ab iſtius radicis vſu manã-
vel hinc colligere licet, quod ſumi il-
poſſit quouis tempore, quod guſtu nõ
inſuauis, nec odore moleſta, nedum
am aſpectu horrida aut ingrata, vt
nt alia complura medicamenta. Ad-
c nullam ſtomachi nauſeam mouet,
lla alia tormina excitat, non ciet vomi
m vllum: tam leniter purgat, vt ne mi-
nam quidem imbecillitatem, ſiue la-
atem, aliamúe ſimilem perpeſſionem
macho adferat. Non reſoluit natura-
s facultates, non corpus infeſtat, ſed
ntra reparat, tamque vegetũ illud red-
t, ac ſi non medicina, ſed naturç noſtræ
nica ac plauſibilis res foret, quod rarò
uuenit in aliis medicamẽtis. Atque ita
puç-

pueris,ſenibus, ac decrepitis, aliiſq
quotquot à medicamentis abhorrent,
ne vllo periculo,imo ſummo cum fruc
ac felici ſucceſſu exhiberi poterit.

Facultates purgandi quas obtinet,m
nāt ab occulta eius proprietate, quaru
beneficio atque opera purgat election
hoc eſt ſimilitudine & affinitate ſubſta
tiæ.Cerebrum mundificat & neruos,p
tuitoſos ſeroſoſque humores, potiſſim
autem phlegmaticos,bilioſos, colicos
deinde aduſtos & atra bile infectos, ce
melancholicos: non tantum ventricul
iecoris,ſplenis, & inteſtinorum, verum
etiam capitis,partiumque pectoralium
& ipſorum articulorum. Quapropte
confert diuturnis febribus ac morbis: i
primis autē thoracis affectibus,aſthmat
tuſſi inueteratæ, renum doloribus, lu
venereę,hydropiſi,podagrę, ſcrophulis
pano,phlegmaticis doloribus, cephalal
giæ inueteratę,dyſpnœæ, matricis ſuffo
cationi,colicis doloribus, flatibus reſol
uendis,ileo,dyſuriæ, ventris obſtructio
ni,febribus mixtis,nempe à pituita ſimu
& bile

bile natis,ephemeris,ſeu diarijs, ter-
nis nothis, denique omnibus morbis
frigida intemperie & humore natis.
leoque minus καυσῶ, ceu ardēti febri,
nus choleræ,atque alijs id genus cali-
aut aduſtis morbis: nam etſi hos pur-
:,inſignem nihilominus relinquit ad-
: illis calorem: verumquidem quod in
) progreſſu vtilis eſſe poſſit,perpurga-
am ſubtiliore humore,ac relicto craſ-
re.
Hinc eſt quod Ambroſius Pareus Gal-
um Regis Chirurgus primarius, vir
norifico ordine dignus,correptus fe-
vrgente ad tertianam legitimam &
ı notham, cum in potione puluerem
choacan è vino albo iuſta doſi ſump-
:t, è tertiana ſimplice in duplicatam
apſus eſt: ex quo poſterius ſenſit eiuſ-
di radicem morborum bilioſorum
ıcipijs ineptam eſſe.
: vino rectius quam in alio quopiam
ıore adminiſtratur: corroborat enim,
pſius operationes adauget, vomitum
: compeſcit. Quauis ætate & anni cō-
e ſtitutione

ſtitutione exhibetur à ſemidrachma vſq
ad drachmas tres. Medicamentum facil-
ſumitur, operationes ſuas abſque mole-
ſtia exercet, quod nec odore, nec ſapor-
polleat: atque hac ratione ab Indis Occi-
dentalibus obſeruatum eſt adminiſtra-
ri, quamuis poſtea diuerſis modis vſita-
tum ſit.

Modus autem adminiſtrandę Radicis
talis ſit. R. Radicis Mechoacan. drach.
aut drach. ſ. aut etiam drach. ij. pro æta-
te, viribus, necnon ad concitandum fa-
cilitate illius qui ſumpturus eſt: conte-
ratur, aut in mortario tundatur, ac i-
puluerem redigatur: ſed ſic, vt ne
tenuior ſit, nec craſſior: deinde mace-
retur idem puluis in vini albi, ſi mod-
nulla ſit febris vnc. iij. aut in decocto a
quæ cinnamomi, aniſi, fœniculi: aut in
qua endiuiæ, borraginis vel cichoreæ,
æger abſtemius ſit: aut in ebullitio
pulli gallinacei, vel in iuſculo carnium
alióue liquore præſenti morbo congru-
ti: veluti in aqua Betoniæ ad capitis d-
lorem: in aqua Matricariæ, ad matric-
aff

ectus: & ſic de cæteris. Tum erit po-
die bibenda ſub auroram vna cũ ipſo
uore & puluere: licebitque tum ægro
ſemihoræ vel horæ tempus indormire.
ũin & ſyrupum quem voles admiſce,
do ſit morbo accommodus. Nos in-
im non ſemel experti ſumus, quam
è admittat vllam ſyruporum, a-
úmue id genus mixtionum: imo
cinnamomum quidem: ſed præ-
ſolam, ac ſeorſim alijs omnibus
ni.

Dari etiam poteſt in infuſionibus, quo
iecoris aut ſplenis obſtructiones tol-
de erunt: puluerem nimirum inte-
m noctem macerando, ſed contuſum
n craſſe, minuſque ſubtiliter, vino,
ue congruenti liquore: tum expri-
ndo, & matutino tempore liquo-
ipſum duntaxat citra puluerem ſor-
do, in quem infuſa fuerit: ſed ſic au-
da eſt pulueris doſis ad drachm. iij.
iiij: alias fruſtra quidquam tenta-
s, eò quod, quantum quidem exem-
didicimus, vis expurgandi, qua valet

hæc radix, magis in tota ſui eſſentia l
tet,quam in partibus ſubtilibus. Qua
rem perſpexiſſe videtur Meſuæ in ip
Rhabarbaro Orientali: ſtatuens, vt du
tantum Rharbarbari ʒ.ſumamus in ſu
ſtantia: quatuor aut circiter in infuſion
Iſtud quadrare poteſt huic radici, atq
Rhabarbaro iam dicto, quod diutius h
reat in ſubſtantia, ſiue integra in vent
culo, quam cum iam macerata eſt,
infunditur: vnde vehementiorem, d
turnioremque efficit purgationem.

Licebit etiam alia ratione puluer
Mechoacan præparare: confectis ne
pe ex amygdalis decorticatis ſaccha
& ipſo met puluere panibus, vt loqui
tur Martijs: qui conuenientiſſimi fuer
ad purgandos pueros. Vel in maſſa qu
vocant Manus Chriſti condi poterit.
liter etiam adminiſtrabitur cum dua
vnc. ſyrupi roſacei ſolutiui.

Poterunt quoque fingi pillulæ ex l
puluere, ſed paruæ, & ſeminis Coria
craſſitie, quo facilius liqueſcant in ſto
cho, nec eum ſua mora inflamment a
dant

itque. Vel pillulæ reformatæ cum ele-
ario roſaceo. Quod ſi voles vt puluis
am articulos ipſos, aut iuncturas at-
tiat, formabis pillulas paulò craſſiores.
Proinde, neque ſilentio prætereūdum,
priuſquam Mechoacan aſſumas, des
eram vt Medicum conſulas, eiuſque
nſilio humorem vacuandum prępares,
concoquas, incidendo vel attenuando
gidos, viſcoſoſque humores: deinde
atus ipſos (etiam ex Hippocratis ſen-
tia) aptis remedijs aperiēdo: alioquin
luis non adeo efficax eſt: veluti quoti-
accidere videmus ijs, qui temere &
onſultè, non adhibita nimirum præ-
ratione, iſto puluere abutuntur, verius
am vtuntur: apud quos malè audit &
ijcitur, ſed iniuria; cum ſuapte natura
nos, laudabileſque effectus, corpore
æparato ſumptus hic puluis producat.
uo die ſumitur, cauendum eſt à frigo-
, vento, nimioque cibo aut potu, ac lu-
. Sumpta potione modicū, vt diximus
dormire licebit: ſed vbi iam operatur,
vires ſuas exerit, temperādum à ſom-
 no.

no. Nec opus eſt ebullitionem vllam ſu-
mere, poſtquam duas treſúe horas po-
tionem hauſeris: ſiquidem tam excellen
præſtanſque, ac generoſum eſt medica-
mentum, vt nullo pacto inteſtinis incom
modet. Poſtridie ſi aluus cõſtricta ſit, ne
euacuetur, irritanda erit & ſollicitand
clyſteribus, aut alio pacto. Quod ſi pa
rum efficax ſit euacuatio, repetenda e-
rit, ac redintegranda toties donec leua
men aliquod perſpicias. Neq; enim vni
ca euacuatione in morbis inueteratis ſa
tis effeceris: ſed expedit ſępius expurga
re, quod quidem ſecurè crebrius iterat
huius radicis vſu præſtiteris. Deſinant
igitur mirari, quod vnica euacuatione ſ
nitati deſideratę non ſtatim reſtituantur
nam ſępius purgare oportet, vt praui om
nes humores ægritudinum fomites ex-
pellantur; vt vſuuenit in diuturnis, com
poſitis & inueteratis febribus, in quibu
vnica euacuatione medicus cõtentus eſ
ſe non debet, ſed paulatim cõcoquat, di-
gerat & euacuet; pręſertim cum euacua-
tio tanta cum ſecuritate perfici poſſit.
Quan-

Quantum ad ſymptomata & acciden-
a quę iſtius Radicis vſus accerſit, facile
rrigi poſſunt: tametſi potiſſimũ naſcã-
r ab ipſis prauis humoribus, ac mala
nſtitutione corporum, ſeu valetudine
mentium, quam ab ipſius Radicis ma-
gna qualitate. Nam quod ad vomitum
ectat, is cauſari poteſt à ſtomacho in
unc propẽſo ac facili, aut qui orificium
abeat nimis ſenſile: aut etiam ab ipſa
crementorum & mordicantium hu-
orum exuberantia, verius quam ab ip-
puluere ſua aſtrictione ventriculum
ficiente ac reſtaurante. Non abſurdum
men fuerit in talibus, imo conſultum
uius pulueris maceratione, nonnihil
innamomi adiũgere ad omnem vomi-
um arcendum. Siquis autem de vomi-
a timeat, oui aſſati vitellum ferui-
um in promptu habeat, quem digi-
o atteret, & linea faſciola gulæ, fau-
ibuſque reuinciet, donec medicamen-
um vires exerat: tum enim vomitus pro
ul dubio impedietur.

Pro certo creditur ad reprimendam

iam dicti pulueris, ſeu intenſam ſeu remiſſam operationem, commodè ſumi ebullitionem quandam, cibumque omnem medicamenti attractionem cohibere: quod tamen non ſemper verũ eſſe, compertum habeo. Fateor quidem tunc nonnihil de calore ac ſiccitate exacta operatione decedere: cuius rei indiciũ eſt vehemens alteratio quæ reliqua eſt, ſed hoc commune illi eſt cum omnibus medicamentis purgantibus; quæ omnia calida ſunt quidem, ſed ita vt admixtis frigidis tollatur, ac emendetur. Adde etiam quod eiuſmodi calor ab humore calido & ſicco manare poſſit, vt in febribus ardentibus ac veris tertianis: potiſſimum ſi æger ſit ætate integra, & temperaméto calido ac ſicco, corpore item macilẽto & gracili: ſi æſtate, ſi in locis calidis aeriſque temperie calida ſumatur hæc medicina: vbi nemini author eſſe velim, niſi prius conſulto Medico puluere hoc vti, ne forte in grauius malum incidatur.

Neque etiam inficias iuero, puluerem hunc exacta operatione alui duritiem quan-

ndam relinquere: ita vt non paucos
erim, qui totos ſex dies aluo duriore
int; verum & hoc illi commune eſt
alijs purgantibus medicinis, præſer-
Rhabarbaro: cui malo vt occurras,
ibe clyſterem poſtridie quo puluerē
pſeris, aut ſorbe ebullitionem è pru-
aut ſaccharum roſaceum, quibus vē-
laxetur aut lubricus fiat.
Hæc ſunt, optime Lector, quę tuum de
choacan iudicium poſtulant, quęque
ſtius Radicis vſu, vi, ac facultatibus
ſeri debent: quibus ſanè tutò vti po-
s, ſi modo omnes bonitatis notas,
s ſupra inſignes commemorauimus,
oſcas. Vale ac fruere.

FINIS.

GERARDI BERGENSI
Medici Antuerpienſis, de Peſtis præ-ſeruatione Libellus ad S. P. Q. Antuerpienſem.

QVI à peſte præſeruari cupiunt, ante o
nia Domino Deo, in cuius poteſtate ſi
omnia, ſeſe committere debent, & ita
uere, quemadmodum velint mori: n
qui ita viuunt, mortem non timent; v
de timor, qui multorum morborum cauſa eſt, in
non operatur, nec corpora eorum diſponit, vt peſt
facilè ſuſcipiant; ſed in bona confidentia viuũt, à q
omnes vires ita roborantur, & ſpiritus excitantur,
quibuſuis cauſis externis faciliùs reſiſtant.

Secundò diligenter obſeruare debent omnia, q
habentur in ſex rebus non naturalibus: & deinde
eorum corpora ab omni abundantia, & corrupt
humorum ſint pura; eorumque partes omnes, &
ſcera ita corrigantur, vt de nouo humorem corru
tum non generent. Nouiſſimè verò, vt ſuo temp
medicamentis quoque vtantur, quæ occulta propr
tate vel manifeſta veneno ſitati peſtis repugnent, q
omnia ex ordine, quàm fieri poterit luculentiſſi
ſimul & breuiſſimè declarabo. Hoc tamen priùs m
nitum volo, medicamenta deſtinata peſti, quæ alex
pharmaca nominantur, parum vel nihil iuuamin
allatura ijs, qui malo regimine vtuntur, & pra
abu

ındant humoribus: nam vel eorum vis ab iis ſuf-
atur, & extinguitur, vel propter obſtructiones an-
ıtus integris viribus peruenire non poteſt vbi de-
operari.
Sed hæc in genere dixiſſe ſufficiat: ad magis parti-
aria deſcendamus: & primò qualiter aer tempore
tis rectificari debet, declaremus. Si paſſim homines
te corripiantur, atque aer infectus eſſe certò ſcia-
, nihil præſtãtius fuerit, quàm locum fugere: quod
b cauſas neceſſarias id fieri non poſſit, nihil conue-
ntius, quam magnos ſtruere ignes, partim quidem
er terram, partim in ſummitate domorum, cum
ellis per feneſtras ex circulis pice illitis, qualiter
i ſolet in magnis triumphis, quod & Hippocra-
n feciſſe conſtat, qui huiuſcemodi ignibus nõ tan-
n aerem vnius ciuitatis expurgauerit, verùm etiã
us regionis. Quemadmodum enim calor cum hu-
ditate omnis putredinis eſt autor; ita contrà ca-
cum ſiccitate omnem putredinem abſumit & e-
ndat.
Sint autem ignes ex magna congerie lignorũ quer
orum, quæ tamen in ſummitate domuum ligna
quot iuniperi, lauri, vel ſimiliũ arborum ſuauem
orem ſpirantiũ contineat, & vbique locorũ inter
ıgnos ignes ſint vaſa picis ardentia. Iſti ignes non
ũm putredines abſumũt, quæ ſunt in aere corrup-
verùm impediunt etiã, quò aer minus corrumpa-
: quod omnino faciendum eſſe ſuadeo antequam
aer ſit

aer ſit corruptus; nimirum quando putredo inſta
Nam multo facilius eſt aerem præſeruare à corru
tione, quā eius putredinē vel corruptionē extirpar

Curetur quoque diligenter, vt omnia cadauera br
torū in terra ſepeliantur, & ita contegātur, vt nulli
vapor exhalet. Nam inde aer putreſit, corrumpitu
atque peſtilentem qualitatem acquirit.

Omnes quoque fœtores, ſiue ex cloacis publicis, ſi
ex aquis putridis exurgant, diligenter contegēdi ſun
vel purgandi, ne aliqua occaſio corruptioni aer
præbeatur.

Poſt hæc prima cura ſit, vt domus in qua comm
randum ſit, omni fœtore careat, & à ſordibus & ſpu
citie ſit aliena: feneſtræ eiuſdem clauſæ ſint diebu
præſertim nebuloſis, ne peſtilēs aer ingrediatur. quò
ſi tamen aperire placuerit, curandum, vt ſint verſu
ſeptentrionē aut orientē cōſtitutæ: idque fiat Sole i
aliquot horis orto. Rarò & nō niſi cęlo ſereno in pu
blicū prodeundū, neq; id etiā, niſi ſumpto antidoto
quod à cōtagione prężeruare valeat In ædibus quoti
die ſuccēdēdus ignis quercinus, iuniperinus, tamari
nus, laurinus, aut ſimilis, quo aer in iis vitiatus corri
gatur purgeturq;. Viuis quoq; carbonibus ſequēs pu
uis, ſi tēpꝰ fuerit frigidū, crebrò inſpergatur, qui ſic h
bet. R. Roriſmarini M. ſ. Saluię, Betonicę, Abſynthij
Maioranę, Origani ana M j. cōterātur omnia ſubtiliſ
mè, & fiat puluis. Cuius loco ſequens à diuitibus ſu
ſtitui poterit. R. Baccarum iuniperi vnc. j. Myrrhæ
Thuris

uris, Maſtichis, ſingulorũ drach. iij. radicis Caryo
yllatæ drach. j. Rutæ vnc. ſ. corticũ Cipreſſi drach.
radicis Angelicæ ſatiuæ, Lauendulæ ſingulorum
ch. ij. tritis omnibus fiat puluis.
Qui omnino diuites fuerint, vti poterunt ligno A-
s, aut puluere Nucis muſcatæ, aut Caryophyllo-
m, aut ſimilium. Qui vero pauperiores fuerint,
àm vt magnos ſumptus ferre poſſint, ligna iuni-
rina fiſſa, aut eorum baccas carbonibus ignitis im-
nere poterunt Si verò tempus fuerit calidũ, rebus
gidis aer depurabitur, floribus ſcilicet Roſarũ, Vio-
ũ, Nympheæ, folijs Vitis, Salicis, & id genus alijs:
uimentum etiam ſtillatitio liquore Roſ. aut oxa-
is, aut ſimilib. irroretur, aut aqua frigida, cui ali-
id aceti ſit commixtum.
Dum tempore frigido in publicum prodire neceſ-
as coegerit, hanc, aut ſimilem pilam odoratã circũ-
ãt R. Ladani drach iij. Styracis, Calamitidis drach.
Cinnamomi, Maceris, Caryophyllorũ, Nucis muſ-
tæ ſingulorũ drach. j. ligni aloes Scrup. j. ſpicæ Nar
Scrup. ſ. Myrrhę, Maſtiches, Thuris, ſingulorũ dra.
Moſchi, Ambaris, ſingulorum gr. iij. trita & cribrata
actè, ſtillaticio liquore Maioranæ ſufficienti made-
ant, & excipiantur, fingaturque pila odorata, quod
omum vulgò appellatur. Eius loco nõ malè in vſu
ſe poterit id quod ſequitur. R. florum Lauendulæ,
aioranæ, Mẽtæ criſpæ ſingulorũ p. j. Caryophyllo-
um, Nucis myriſticæ, ligni Aloes ana Scrup. ſ. inciſa
craſ-

craſſiorem in modum ligentur in ſindone forma p
mi, & naribus ſæpius admoueantur.

Aeſtate prædictis odoratis vtendū non eſt, eò quo
cerebrum & cor nimium calfacerent, ſed eorum lo
odoratis frigidis in hūc modum. R. florum Roſ. Vi
larum, Nympheæ ana drach. j. Santalorū omniu
ana drac. ſ. Camphoræ Scrup. j. contuſa in puluere
craſſiuſculum illigentur ſindoni, quæ naribus ſæpiu
admoueātur. Pro ſenibus, aut iis, qui frigidioris ſu
cerebri, tempore calido huiuſmodi pomum erit co
ueniens, quod ſic habet. R. Ladani vnc. ſ. Stiracis, C
lamitidis drach. iij. Nympheæ, Roſ. Violarum an
drach. j. Corticum mali citrij drach ſ. Santalorū om
niū ana drach. j. Portulacæ Scrup. ſ. Ambaris, Moſch
ana gra. ij. excipiantur liquore ſtillaticio Roſarum, &
fiat pila. Quoniam autem ſemper hæ compoſitione
ad manum non habentur, placuit quædam ſimpli
cia enumerare, quæ valeant tempore calido: ea auten
hæc ſunt: Roſæ, Acetum, Santala, & ſimilia, ſi ſæpiu
naribus admoueantur. Quæ autem conueniunt tem
pore frigido, hæc ſunt: Nux myriſtica, Zeduaria, Ca
ryophylli, Cinnamomum, & ſimilia.

Tempore temperato quàm maximè conueniun
mala citria & aurantia, quæ ſatis temperata ſunt, eò
quòd exteriora tantum ſunt calida quantū interiora
frigida, & interim vires mirificè corroborant & ſpi
ritus recreant. Ruta licet ſit vtilis omni tempore, ma
ximè tamen conuenit tempori frigido propter cali-

ditatem

em, quæ in ea exuperat frigiditatem. Hyeme ma-
& facies ſæpius lauentur aqua Maioranæ, cui
mixtũ ſit modicum Aceti roſacei & Vini odori-
æſtate verò aqua Roſarum cũ modico Aceti ro-
, vel ferant in manu ſpongiã intinctam huiuſce-
li liquore ſecundum tempus anni; quæ ſæpe na-
s admoueatur. Lautiores, ſiue opulentiores, per
tẽ, hanc, aut ſimilẽ pilam geſtẽt, quæ conſtet Roſ-
arum electiſſimarum drach. iij. ligni Aloes, cor-
m Citriorum, Santalorũ citrinorũ, Caryophyl-
m ana Scrup. ij. florũ Borag. Violarũ ana Scrup.
mmi tragachanti aqua. Roſarum macerati q. ſ.
forma pila.

t ſi propter occupationes neceſſarias per plateas
s tranſeundum fuerit, aut ad laborantem accedẽ-
n; in ore quoque habeatur, & commanducetur
ix Zeduariæ, aut Angelicæ, aut Pimpinellæ, aut
nina vel cortices Citrinorum, aut grana paucula
iperi aceto roſaceo macerata, aut Macis, aut Ca-
phylli, aut Nux muſcata macerata aceto roſaceo;
ſimilis generis aromata, vt aeris putredo venenata
ore vapore, ac ſapore emendetur, ac partes corpo-
principes roborentur. Maximè tamen laudatur
dix Zeduariæ. Noui enim quendam ſacerdotẽ, Pa-
chum, qui cum integris viginti annis viſitaſſet pe-
lentes, habita radice Zeduariæ in ore, nunquam à
ſte fuit correptus. Et ſi cum peſtilente loqui neceſ-
as coegerit, id pauciſſimis verbis faciendum erit, &

non

non niſi priùs ſumpto antidoto contra peſtem: &
ſemper ſtandum, vt ventus à loquente nō ſpiret v
ſus ægrum. Si dentes fœtere, vel immundos eſſe c
tigerit, diligenter aqua frigida abluendi erunt, dei
etiam foliis Saluiæ cum ſale confricādi, donec om
fœtor, & immundities fuerit ablata. Quanquam ve
non ſint immundi dentes, confert tamen mūdare ſi
gulis diebus, ne putrefiant. quod ſi fœtor prouen
ex malis humoribus exiſtentibus in ſtomacho, ij
hunc modum purgandi erunt. R. Oximelitis ſimp
cis, Mellis roſati colati ana vnc. j. miſceantur, & ſ
mantur manè: deinde ſequenti die cum aqua mel
ſumantur ſpecierū hieræ picr ſimplicis Gale. drach
& ſ. vel drach. ij. ſecundū naturam ægri, quando eni
fœtor aliquis eſt in corpore, ſtatim venenoſitas peſ
locū inuenit in quē impreſſionē faciat, egiūq; infic
Dormiendum eſt in cubiculo bene obturato, ne ſ
licet peſtilens aer ingrediatur: cuius aer ſuffitu aliq
manè & veſperi purificetur, ac corrigatur, vt priùs
ctum eſt. Quiſque autem dormire debet ſecundū te
peramentum ſuum, qui tardè concoquunt, & ma
ſentiunt adhuc cruditatem in ſtomacho, dormiāt, v
ſaltem quieſcant in lecto, donec cibus fuerit cōcoctu
nam non ſufficienter dormire inflammat ſanguin
& ſpiritus; nimis verò dormire corpus grauat: In g
nere viris horæ ſeptem ſufficiunt, & mulieribus oc
Interdiu poſt prandiū non eſt dormiendū, maxim
ſtatim à paſtu: nam caput impletur vaporibus, qui
me

n conſueti ſunt dormire, ſubitò deſueſcere nõ de-
t; ſed paulatim: indulgendum eſt enim aliqua-
us conſuetudini.
iter res non naturales, motus, & quies quoque ha-
tur: nam ex horũ immoderato vſu corpus caleſcit
frigeſcit; ſiccatur, aut humectatur; aut etiam qua-
tum harũ coniugationes acquirit: proinde de cõ-
do horum vſu videndũ eſt. Cùm enim motu opus
eat corpus, exercitium ſalubre eſt; quies autẽ mor
a: ecõtra vbi quiete corpus indiget, quies ſalubris
exercitium autem morboſum. Exercitium itaque
d motu vehemẽs eſt vſque ad ſpiritus alterationẽ
hæc commoda corporibus inducit, partiũ ſcilicet
rumentaliũ ex mutuo affrictu duritiẽ, inſiti à na-
caloris augmentũ, & ſpiritus motũ vehemẽtiorẽ.
Qui ſunt biliofi, multùm laborare nõ debẽt: nã ex
ore corpus fit calidius atque ſiccius. Phlegmaticis
o multùm laborare confert: quia corpus, quod mi
erat frigidum & humidũ, fit calidius atq; ſiccius.
uantum autẽ ad peſtis præſeruationẽ attinet, me-
criter laborare ſufficit, magni enim labores indu-
t magnas anhelationes, & multũ aeris exterioris
ahere faciũt, quod malum eſt: nõ ſufficiẽtes verò
litates in omnibus corporis partibus cõgregãt, ita
ebitè alimentum ſuum concoquere non poſſint.
quando contingat, vt propter tempus pluuioſum
propter aerem nimis infectũ, ambulare non con-
iat, tunc manè frictionibus vtendũ erit, incipiẽdo

primùm à cruribus,& deinde pergendo ad brachia
coitu tẽpore peſtis omnino abſtinendũ:eò quòd o
nes meatus corporis aperiantur, ipſumq́; diſponat
ad facilè ſuſcipiendũ aerem exteriorem venenatu
verùm qui propter legẽ matrimonij, aut ſingulare
amorem omnino eo carere non poſſunt, rariſſim
quantũ erit poſſibile,exercebũt,atque poſtea dilig
ter curabunt ne ſeſe ilico aeri exteriori exponant;
expectabunt donec iterum corpus ad ſeſe redierit.
Procurandum quoque eſt ſingulis diebus,vt corp
ſua excrementa deponat,quòd ſi id ſponte non fe
rit,procurandũ id erit pillulis peſtilentialibus Ru
vel clyſtere cõmuni,vel vnc.ij.paſſularũ expurgata
ſumptis vna hora ante prandium,vel duodecim p
minuſúe prunis damaſcenis coctis in aqua mellis,
midia hora ſumptis ante paſtũ,& poſtea aquã,in q
pruna cocta fuerint ſuperbibendo.
Quòd ſi aluũ nimium fluere cõtigerit,aut ſangui
è naribus,aut ex hæmorrhoidibus, aut ſudorẽ ex t
corpore,ita vt natura indies debilitetur,tũc reſtrin
da erit iis medicamẽtis, quę paſſim à Gal. tradita ſ
Quandoquidem affectus animi maximè corpus
terant,proinde & in his videndũ eſt;vt iuſtus mo
ſeruetur,ne hinc affectũ corpus peſtilẽti conſtitut
ne faciliùs impetatur.Sicut enim animi mores tẽp
menta corporis ſequũtur:ita corpus animi motibu
affectibus viciſſim afficitur,& alteratur,nec pauca
tãt huius rei exẽpla apud Ga.& alios medicos:quo
F

e gaudio,triſtitia,& mœrore plurimi mortui ſunt. Gaudium itaque nimiũ fugiendũ eſt, eò quòd cor niũ relaxãdo, atq; ſpiritus diſſipãdo mortẽ ſubito ucere poſſit. Ira quoque fugienda,nam prꝫterquã od corpus nimiũ excalfaciat,alia quoq; grauiſſima la producit,quꝫ ſunt,tremor manuũ,pedum,omnmq; membrorũ; vnde cõuulſio,reſolutio,apople, atque repẽtinæ mortis oppreſſio ſæpe prouenire et. Melancholia quoq;,licet ſubita mortis pericula n inducat,omnino vitanda eſt, eò quòd tandẽ cor umat,& deſiccet,ex qua mortẽ ſequi ſæpiſſimè vin eſt. Quod ſi tamen ob vehementes cauſas nobis eruenerit,ilico ſuauibus atque iucundis cogitatious & confabulationibus feſtiuis excutienda erit. nis quoque timor,præcipue tamen peſtis, omnimodis vitandus erit: nam vires multum debilitat vero eo afficiuntur peſte corripi facilè contingit, òd ſi quiſquã propter puſillanimitatem timorem onere non potuerit,ei omnino ſuaſerim,vt ad lon infectum ſeſe non conferat.

Auaritia quoque nimia vitanda eſt: nã præterquã òd auarus ſit miſer,& pauper, etiam nunquam eſt mo quieto. Vitandæ ſunt quoque cogitationes, & aginationes fortes,præſertim de ipſa peſte, ne per impreſſio aliqua in corpus fiat.

Curandũ eſt autẽ omnibus modis,vt iucundis can nis,ac muſicis inſtrumentis indulgeatur, & fabuim ac hiſtoriarũ amœnis lectionibus, ac narratio-

nibus. Animus à curis & cogitationibus abſonis, &
abſurdis abducendus, quò ſic fiet, vt cura, & cogitati
hominibus non afflictio, ſed velut iucunda quædam
ſit animi oblectatio, dum in huiuſmodi lætis narra
tionibus, ac lectionibus velut exſpacians deambula
atque hæc de animi affectionibus moderādis ſufficiā
In cibo & potu ante omnia cauenda eſt voracita
ac nimia ingluuies, ne plures cibi ingerantur: omn
enim nimietas, naturę contraria eſt. Deinde cauendi
ne varij & diſſimiles cibi aſſumantur, vna præſerti
vice: diſſimilia enim ſeditionē mouent, eò quod al
citiùs, alia verò tardiùs concoquantur, ſi quis tam
talibus cibis aſſueuerit, ei non ſubitò mutatio facię
eſt, ſed indulgendum eſt aliquatenus conſuetudir
multo enim tēpore conſueta, etiam ſi deteriora ſin
inconſuetis minùs moleſtare ſolent. Cibis autem
vniuerſum vtendum facilis cōcoctionis, & bonū pr
creantibus ſanguinem, ac putrefactioni minimè c
noxiis, quibus ſemper aliquid aceti fuerit commiſce
dum, aut acidi alterius quidpiam ſucci: nimirū oxa
dis, malorum citriorum, aurantiorum, aut limo
Abſtinendum eſt itaque omnibus leguminibus
fructibus, exceptis iis, qui acidum ſuccum habent,
quibus paulò antè dictū eſt. Similiter quoque om
bus piſcibus, præcipuè tamē groſſis, viſcoſis, & ſq
ma carentibus. Ab omnibus quoque volatilibus i
quis & paludibus degentibus; atque extremitatib
& interioribus omniū animaliū, qualia ſunt viſc

teſtina, capita & pedes. Non minus quoque abſti-
re conuenit à carne bubula, ceruina, hircina, lepo-
na antiqua, eò quòd mali ſucci ſint, & propter ſic-
atem difficulter concoquantur. Similiter quoque à
rne ouilla, agnina, atque ſuilla tam ſylueſtri, quàm
meſtica, eò quod ob nimiam humiditatem, atque
fficilem concoctionem putredini multùm ſunt ob-
xiæ. Nihilominus qui ſunt robuſti, & citò conco-
unt, & conſueuerunt veſci huiuſcemodi carne por
na, nihil mali euenire poteſt, nam quando bene cō-
quitur, bonum ſuccum generāt, vt ſatis Gal. decla-
uit. Plerique vero ſi comederint carnes facilis con-
ctionis, ſtatim eas corrumpi viſum eſt: quibus ſuil-
n carnem, magis conuenire putamus. Omnibus
oque carnibus abſtinendū erit, quæ vt teneriores
nt, putrefieri primò permittuntur, priuſquā cruſto
oquātur: nā cū ſemicorruptæ ſint, & ſemiputridæ
nquam rectè in ventriculo concoquuntur. Neque
quoque vtendū ſtatim cùm mactatæ fuerint; ſed
pectandum, donec teneriores redditæ fuerint, nul-
nq; putredinem contraxerint. Denique omnes car
s coctæ in cruſto non ſunt ſalubris naturæ. Verue-
a caro recens in aqua per ſe elixa, ſine herbis ap-
opriatis tēpore peſtis concedenda non eſt, eò quod
excrementitiam humiditatem putredini quoque
obnoxia. Verùm ſi fuerit per tres, vel quatuor dies
ita, & tum demum elixa, longè fiet ſalubrior natu-
humanæ, nam humiditas ſuperflua à ſale conſu-

mitur, recens quoque elixa cum herbis exiccantibu
non male conuenire putatur.

Herbæ autē conuenientes ſunt Thymus, Maiora
Hyſſopus, Petroſelinū, Roſmarinus, Saluia, & ſimil
quibus quoque Borrago, cordis corroborandi grati
commode commiſceri poterit. Optima autem fuer
tēpore peſtis recens caro veruecina aſſa cū herbis pr
dictis, quæ transfigi debent per mediam carnem, in
uerſis locis, quemadmodum lardo in multorum d
mibus fieri conſueuit. Vtendū eſt autem oleribus,
ſtate quidem ex Bugloſſa, Endiuia, Oxalide, atq
Lactuca confectis, quorum tamen maxima pars L
ctuca eſſe debet: nam vt Gal. ait, omnia olera præt
lactucam, quæ boni ſucci eſt, ingenerant ſuccum m
lancholicum: ea tamen per ſe, tempore peſtis, vti n
conuenit: quòd propter humiditatē putredini ſit ob
noxia, quæ adiunctis ſiccis & corroborantibus corri
debet & rectificari.

Hyeme vtendum iuſculo carniū, in quo herbæ c
lidæ & ſiccæ paulo ſuperiùs deſcriptæ incoctæ fuerī
carnibus vtendum Caponū, Perdicū, Hœdorū, Gal
narum, Phaſianorum, Vitulorū, Auium montana
Leporū atque Cuniculorū iuuenū, quę vt plurimū
an magis aſſæ, an elixę conueniant, ex ratione an
tēporis, ætatis, atque corporū maximè, prout ea aff
cta ſunt, & temperata, deſumi debet: nā ſi hæc omn
humidiora fuerint, aſſari exigunt, ſin ſicciora, elixa
Nec verò hic conſuetudo eſt negligenda, quemadm

du

n paulò ante dictum eſt. Verùm tēpore peſtis aſſæ
liùs conueniunt: quia non ſunt vſqueadeo obno-
putredini quàm elixæ, ſed oportet rationē habere
nplexionis, conſuetudinis, & reliquorum, de qui-
paulò antè dictum eſt.

Circa panem & potum, quibus nunquam carere
ſſumus diligentiſſima cura eſt habenda, panis itaq;
triticeus cum furfuribus ſuis pro ſenibus, & ijs qui
tructionibus ſunt obnoxij; reliquis autem purga-
, ſemper tamen bene fermentatus, & coctus cum
dico ſale, nam quando malè fermentatus eſt, &
tus, difficulter concoquitur, obſtructioneſque fa-
produxit. Potus ſit vinum purum, tenue, & non
nodum generoſum, quale eſt vinū Rhenenſe, vel
rubrum Gallicū, quod vulgo Anſeroſum nomi-
ur. Qui vino carent, vtantur ceruiſia tenui, bene
cata, & nonnihil amara ex lupulis, nā amaritudo
ibet putredinem.

Atque hæc quidem de cibi, & potus ſubſtantia ſuf-
ant: nunc verò nōnulla de recto exhibitionis vſu,
empore proferantur, in quo ſummopere curandū
vt nunquam menſæ accumbas cruditate exiſtēte
tomacho, nam cùm crudum additur ſemicocto,
rima mala prouenire poſſunt: quæ licet primis
nporibus in corporibus robuſtis non appareant;
ſtea tamen cùm membra grauata atque debiliora
rint, apparere ſolent. Nunquam item ad menſam
edendum, cùm corpus à labore eſt excalefactū, ſed

ctandum, donec rurſum fuerit refrigeratum, atque a
ſe redierit: tunc vero comedendum erit leuiter, cu
bono appetitu, non deuorando, ſed bene maſticand
quantum natura rite concoquere poteſt, & à quo n
grauatur, ita vt cum aliquo appetitu à menſa reced
tur. Bibendum eſt tantum, quantum pro extingen
ſiti, & cibo in ventriculo diluendo ſufficiat; non au
tem vt natet: nam ita concoctiones deteriores fiunt.

Qui putant largiore potatione vini concoctione
promoueri, multùm à recta ratione aberrant. Na
vinum plus inhaurire, quàm naturæ ſufficiat, calo
naturalem extinguit, atque ingenerat humores frig
dos, materiam morborum frigidorū. Inter prandiu
& cœnam bibendum non eſt, ne concoctio inhibea
tur: quòd ſi tamen ſitis vrgeat, expectandum eſt a
quatuor horas à cibo ſumpto, vel tam diu, donec
ventriculo concoctio facta putatur.

Si qui de nocte ſitiant, eò quòd in præcedenti cœ
vſi fuerint vino calidiore, vti poterunt conuenient
aqua hordei, vel ceruiſia tenui: quæ præterquā qu
caliditatem interiorem extinguant, etiam ventricu
& inteſtina lauant & purgant. Quod ſi aliquādo p
errorē plus ſatis comediſſe vel bibiſſe contigerit, tu
per viginti quatuor horas ieiunandum eſt, ſi interi
fames vel ſitis non vrgeat, quæ omnino tempore p
ſtis vitari debent: nam cùm ſpiritus interno alimē
deſtituuntur, fit copioſior attractio aeris exterio
corrupti, vnde infectio faciliùs ſubſequi ſolet.

A ci

cibo ſumpto ſtatim magnum exercitiū, vel mag
aliquis labor ſubeundus non eſt, eò quòd conco-
quæ fit per quietem, prohibeatur: ſed neque ilico
niendum eſt, eò quòd cibus in ventriculo corrū-
r, & caput multis vaporibus repleatur, ſed inam
ndum eſt leuiter, vt leuiter cibus ad fundum vē-
li deſcendat: vel ludendum eſt inſtrumentis mu-
, vel cum amicis iucundis, nō alta, ſed ſubmiſſiore
: confabulandum: nam ſicut alta vox ante pran-
n ſtomachum calefaciendo appetitumq; excitā-
oncoctionem magnopere iuuat, ita poſt prandiū
m rapiendo ex ventriculo ad totum corpus cru-
tes producit. Imaginationes quoque intentæ, ſimi
& animi turbationes ſummopere vitari debent,
quod ſpiritus rapiendo à ventriculo ad caput, &
concoctiones in ventriculo, iecoreque impediant.
ed de hiſce ſatis: ad tractationem medicamento-
ı progrediamur.

Quicunque à peſte præſeruari ſe cupiunt, omnino
are debent, vt corpus habeant omni plenitudine,
ıumorum cacochymia vacuum: alioqui medica-
ıa venenoſitati peſtis deſtinata, parum vel nihil
deſſe poterunt. Si itaque ſanguis abundare videa-
, vena ſecanda erit, non quidem ſemper ad muta-
nem coloris vſque, qui ſæpe vniformis eſt, ſed quā
n præſens corporis conſtitutio requirat, & vires
mittant.

ntequam tamen vena ſecetur, crudi humores ſi in

vētriculo percipiātur, vnc.ij. oximellis ſimplicis pr
parādi erūt, deinde altero die purgādi vnc.j. caſſię
çēter extractæ, vel vnc.iiij. ſyrupi ex multiplici inf
ſione roſarum.

Multi quidē ſine præparatione crudos iſtos hum
res ſtatim expurgāt: ſed ego cū Gal. ſeptimo meth
medēdi, prȩparare malo, cū morbus dat inducias, q
tā crudos & ſtomacho firmiter adhærētes expellen
Tertio deinde die cū vēter per ſe deiecerit, vel ſupp
ſitorio prouocatus, vena ſecāda erit queādmodū pa
lò ante dictū eſt: quod vt cōmodè fiat, admodū cōu
niens eſt, vt medicus ſit præſens, & diligēter pulſu
exploret, ex quo firmiter haberi poteſt, quantū ſa
guinis detrahere conueniat, quemadmodū Gal doc
in libello de curandi ratione per ſanguinis miſſion

Si ſine copia ſanguinis cacochymia in corpore ab
dare videatur, ea ſecundū humores peccātes primù
præparāda erit: deinde purganda eo modo, qui in no
ſtro libello de Podagræ & calculi curatione eſt expl
catus; excepto hoc vno, quòd aſtringētia non opus ſ
commiſcere, quemadmodum ibi omnino eſſe facien
dum diximus.

Cumque corpus mundū fuerit ab omni ſuperfluit
te humorū, diligenter curandū erit, vt mundū cōſe
uetur: quod cōmodiſſimè duabus rationibus facien
dū erit, quarum vna eſt; ſi per interualla certa leuior
medicamenta purgantia, quales ſunt pillulæ peſtilē
tiales Ruffi ſumantur, in æſtate quidē cum bolo Ar

meno

o,in hyeme verò per ſe. Sũt nõnulli qui ſingulis
us haſce pillulas ſumẽdas aſſerũt; ſed meo iudicio
ecte. Verendũ enim, ne ventriculus ad extremam
atẽ, & hecticã diſpoſitionem deducatur, quẽad-
lum Gal. docet. Sufficit itaque ſingulis duodecim
quindecim diebus ſemel ſumpſiſſe, vel toties quo
natura nouis excrementis grauata videbitur.
cunda ratio eſt, ſi membra ita conſtituãtur, vt vel
as vel ſaltẽ pauciſſimas ſuperfluitates producãt:
d quomodo faciendum erit, deinceps ex ordine
arabitur.
ſtomachus ex frigiditate fuerit imbecillis, ilico illi
urrendum erit: nam quando prima cõcoctio, quę
n ventriculo, eſt vitiata, eã ſecunda, quæ fit in he-
, emendare non poteſt. Inungatur itaque extrin-
s antè & retro hoc vnguento, quod ſequitur.
Olei de Abſinthio, Mẽthę, Maſticis ana vnc. ſ. olei
cis drach. j. Cerę q. ſ. fiat linimentũ, addẽdo in fine
ueris Caryophyllorũ, Nucis muſcatæ, Cinnamo-
Coralliorũ rubrorum ana Scrup. j. quanquam in
nmuni praxi non ſit ſtomachum retro inungere:
a tamẽ Gal. libro xiij. methodi medendi iubet, &
ſemper fœliciter expertus ſum, omnino faciendũ
puto. Intrinſecus vero per os ſumantur ſingulis
ous manè, drach. ij. Sacchari aromatici roſati, vel
licula interior ex ſtomachis gallinarũ primo lota
ino, & poſtea exiccata, cum modico cõſeruæ An-
s, vel ſyrupi de Mentha; fiatque horum continua-
tio,

tio, donec ventriculus ad ſuam temperiem redierit
Si verò ſtomachus fuerit imbecillis ex caliditate
quod rarò in noſtra regione contingit, illi ſuccurren-
dum erit medicamentis frigidis, & ſtipticis, extrin-
cus quidem oleo Cydoniorũ, Roſarum, & ſimilium
intrinſecus verò carne Cydoniorum, ſine ſpeciebus
niſi vna cum caliditate ſiccitas fuerit coniuncta, n
ſummopere à medicamentis aſtringentibus augeatur
Si hepar fuerit minus calidum ſequenti linimento
inungendum erit, quod ſic habet.

R. Cerati ſantalini vnc. j. ſucci cichorij ſi inueniatur; ſi non, eius loco aquæ cichorij drach. ij. pulu
agrimoniæ drach. ſ. olei abſinthij vnc. ſ. cõmixtis o
nibus fiat linimentum, quo tepidè omni manè re
iecoris inungatur. Per os autem ſumatur electua
tabulatum trium ſantalorum, vel diarrhodon Ab
tis pondere drach. ij. ſuperbibendo in fine decoctio
cichorij vnc. iiij atque hoc quoque continuetur,
nec iecoris intemperies ſufficienter fuerit ablata.

Si verò hepar fuerit minus frigidum, inungend
erit manè calidè linimento ſequenti: quod ſic hab

R. Olei nardini, de Abſinthio ana vnc. j. ſucci A
ſinthij Romani drach. ij. ſ. ceræ q. ſ. fiat linimentu
addendo ſpicæ nardi Scrup. j. Per os verò ſumend
erit electuarium diacurcuma pondere drach. ij. ſup
bibendo hauſtum vnum vini abſinthij Romani
deinde quieſcendo ſuper regionem iecoris aliquãc
atque hæc quoque continuanda ſunt, donec om

nperies ſufficienter fuerit ablata.
cerebrum fuerit malè temperatum, ad temperiē
reducendum eo modo, quemadmodum in libel-
ſtro de podagra ſatis eſt declaratum.
ex nimia caliditate cor fuerit imbecille, confor-
um erit, extrinſecus quidē ſacculo ex ſindone ru-
impleto Roſis ſiccis bene odoratis: vel epithe-
ſequenti, quod ſic habet.
. Aquæ Roſarum, Oxalidis, Boraginis ana vnc.
ul. Trium ſantalorum, Diamargariti frigidi añ.
n j. Croci gr. ij. fiat commixtis omnibus fomen-
, quod cum pāno ſcarlato in eo madefacto, & in
u calida calefacto tepidè cordis regioni applice-
ntrinſecus ſumpto electuario tabulato Diamar-
i frigidi: quibus quoque continuo vtendum erit,
ec omnis intemperies fuerit ablata, & cor ad ſuā
periem redierit.
ad eandem intentionē perficiendā etiā admodum
ueniens fuerit odor Roſarū per ſe, vel aquæ Ro-
m, vel pulueris Santalorū, ſi modicum vini odo-
i fuerit commixtū, aut Muſchi, aut Ambræ, aut
riùs aromatis calidi, quò frigida qualitas prædi-
um promptius ad cor transferatur. Si verò ex ni-
frigiditate cor fuerit imbecille, corroborandum
medicamentis ſequentibus, tam intro ſumendis,
m foris applicandis: quorum nonnulla ſunt ſim-
ia, nonnulla verò compoſita. Simplicia autē in
ſumenda, hæc ſunt: Bugloſſus, Borago, Meliſſo-
phyl-

phyllum, Cortices citrij, & ſemen, Moſchus, Am
& Caryophylli; compoſita verò ſunt, Diamoſch
dulce, & amarum, Diamargaritum calidum, lætif
Gal. & ſimilia: decoctum quoque ex Meliſſophy
atque Boragine, ſi per interualla manè ieiuno ſto
cho ſumatur, mirificè cordi frigido cõducere certũ

Extrinſecus autem medio thoraci ſuper regio
cordis applicanda ſunt, quæ ſequuntur.

R. Aquæ Meliſſophylli lib. j. florũ Bugloſſæ vtr
que, ſpecierũ aromatici roſati ana drach. ij. Cinna
mi, Caryophyllorũ, Nucis myriſticæ ana drac. j. c
Scru. ſ. cõmiſtis omnibus fiat epithema, ex quo c
panno ſcarlato, manè & veſperi ante paſtum ca
regio cordis fomentetur: quo facto ilico ſequens
culus applicetur, qui ſic habet.

R. Florum Meliſſophylli, Bugloſſæ vtriuſque
M. i. ſ. Cinnamomi ſelecti, Caryophyllorum, Mac
ana drach. j. ligni Aloes Scrup. j. ſ. corticũ mali c
vnc. j. ſ. Croci Scrup. j. Ambræ gr. j. contuſis om
bus, & bene cõmixtis interſuãtur intra duo ſeric
cundum artem, fiatque ſacculus cordi, vt prædicti
applicandus. Non inconuenienter quoque ex iiſ
pulueribus, & Ladano cum cera fieri poterit pom
odoratum ſæpe naribus admouendũ, nam boni o
res cito ad cor penetrant, idque vehementer recre
quemadmodum experientia teſtatur in iis qui ſ
copelaborant.

Sunt nonnulli, qui per interualla tremore co

labo

rare ſe putant: quod profecto nihil aliud eſſe vi-
r, quàm fumi ex ſtomacho vel ſplene ad cor aſ-
ſcentes: nam qui reuera ex palpitatione, vel ex tre
e cordis laborant, non vltra quinquageſimum
um viuunt, vt Gal. in libro de locis affectis plenè
ſit.
ita declaratis, ſupereſt vt medicamẽta veneноſi-
peſtis deſtinata, recto ordine explicẽtur: inter quę
no loco ſeſe nobis offert lapis precioſus Hyacin-
, mirabiliter occulta proprietate peſti reſiſtẽs, qui
uo ita ab omnibus qui à pęſte ſe præſeruare cu-
, ferẽdus eſt, vt extrinſecus cordis regionẽ attingat
de ſingulis quoque diebus ante egreſſum domus
uantitatem piſi ſumenda venit huius opiati mi-
: in præſeruatione peſtis valẽtis, quod ſic habet.
Boli Armeni veri vnc. ij. Cinnamomi vnc. j. radi-
Tormẽtillæ, Diptamni, Sãtali rubri, Zeduarię ana
. ij. ramẽti Eboris drac. j. ſ. Spodij, ſeminis antherę
Scrup. ij. Corticis citrij, Margaritarũ ana drach. j.
ragdi Rubini ana Scru. j. charabe, Cornu cerui-
ana drach. j. Ambræ gr. iij. Auri & argẽti minutiſ
: limaturę ana Scrup. j. Moſchi gr. iij. Conſeruæ
rũ, violarũ, Bugloſſę, Boraginis añ q. ſ. fiat cõditũ
rma opiati, de quo prędicta quãtitas ſingulis die-
mane ieiuno ſtomacho, vt prædictũ eſt, ſumatur
tempus fuerit frigidum eius loco Mithridaticum
quum, vel Theriaca vetus eadem quantitate ſub-
ſubſtitui poterit. Horum quoque loco puluis
ſequens

ſequens quantitate Scrup.j.rectè exhiberi poterit.
R. Radicis Tormentillæ Diptamni, Bethonicæ,
riãdri pręparati añ. vnc.ſ.boli Armeni veri vnc ij.
namomi vnc.j. Terræ ſigillatæ, Corallij rubri, b
vtriuſque, Santali rubri, Corticum citri ana drach
Succini, limaturæ Eboris, Croci, Maceris, ana dra
ſeminis Oxalidis, Intybi, Portulacæ ana Scrup.ij.
rici crudi, & toſti, ana drach. ſ. Margaritarum,
Aloes, Oſſis de corde cerui, Raſurę Vnicornu añ
j. Ambræ gr.vj. Moſchi gra.iij. aut æſtate horum
cò Camphuræ gra.iij. fiat puluis, qui ad quantita
prædictam cum vino Rhenenſi in hyeme; cum a
autem Roſarũ, vel oxalidis in æſtate ſingulis die
exhibeatur. Vel fiat electuarium in tabulis pro de
tis, in hyeme quidẽ cum vino albo, & ſaccharo; ir
ſtate verò cum aqua Oxalidis, vel Roſarum. Seq
quoque puluis vtiliter eadem quantitate, & eoc
modo exhiberi poterit.
R. Zeduariæ, Cinnamomi electi ana drach.ij.
Armeni veri vnc j. ſeminis Oxalidis, Citri, cortic
Citri ana drach.j. raſuræ Eboris, Oſſis de corde ce
Coralli rubri ana drach.ſ. fragmentorum Smara
Granati, Rubini, Hyacynthi ana Scrup.j. fiat pul
Trochiſci quoque ſequentes recte horum loco
cedi poterunt.
R. radicis Gentianæ, Zeduariæ, Diptamni, Tor
tillæ, Pimpinellæ, Scabioſæ ana drach.j.ſ. ſpecier
electuarij de gemmis, Diamargariti vtriuſque, D
mo

chi dulcis ana drach.j.ſeminis Rutę, Oxalidis, Ci
na Scrup.ij. Myrrhæ drach.ij. Terræ ſigillatæ ana
n.iij. corticis citri drach.ij. Gallię moſcatę, Alipte
catæ ana vnc.ſ. Vnicornu electi drach.ij. Theria-
ptimæ, & antiquę drach.v. Mithridatij optimi &
qui vnc.j. Sacchari q.ſ. ad hæc edulcoranda: quæ
ia ſimul incorporentur mucilagine tragacanthę
iantque paſtilli inſtar pillularum ſub lingua, &
luantur ſpeciebus liberantis, quorũ vnus ſingu-
ebus in ore contineatur, & eliquatus deglutiatur,
te quidem cum tribus granis Camphorę; hyeme
cum tribus granis Ambræ. Non inconueniens
que fuerit tempore ęſtatis vti Saccharo, vel pul-
Diamargariti frigidi; tempore vero hyemis Sac-
o, vel puluere Diamargariti calidi; tempore autẽ
mni, atque veris vtriſque mixtis, non ſolum ſe-
dùm tempus anni, verùm etiam ſecundum ętatẽ,
e complexionem hominum, atque regionum.
ed hæ compoſitiones quia ex pluribus aromatis
tant, iiſque admodum precioſis, non à quouis
poſſunt: idcirco nonnulla hic adiiciam, quæ non
gni precij ſunt, & tamen vtiliter contra venenoſi-
m peſtis ſumuntur, ea autem hęc ſunt.
uccus Scabioſę quantitate vnc.j. ſingulis diebus,
iter contra peſtem ſumitur, habet enim vim non
tum preſeruandi à peſte, ſed etiam, ſi quem inua-
t, expellendi. Syrupus quoque Granatorum, vel
Limonibus, vel de acetoſitate Citri ſi quantitate

vnc.ſ.vel vnc.j.in ęſtate ſingulis diebus ſumatur,
rifice à peſte pręſeruare poteſt. Idem quoque po
morſellus rotundus vnus vel alter Aurantiorũ,
Limonum ſingulis diebus ſumptus cum ſaccha
vel vnc.ſ.conſerue Roſarum.

Cepę & Allia cum pane, & butyro vtiliter quo
ſingulis diebus manè eduntur contra peſtẽ.preſer
iis,qui aſſueti ſunt(maximè in hyeme)vt ſunt ru
& nautæ,ita vt non temere à Gal.dictum ſit, alli
eſſe Theriacam ruſticorũ. Horũ loco ſequẽs quo
compoſitio à Gal.2.de alimentorum facultatibus
dita vtiliter ſubſtitui poterit,quæ ſic habet.

R. Ficuum,Rutæ,Nucum iuglandiũ ana quãt
placuerit,piſtentur,& diligenter inter ſe commiſ
tur,de quibus ſingulis diebus manè ſumatur, m
cum hyeme quidem per ſe,æſtate vero cum conſ
Roſ. vel quotidie ſumatur manè quarta pars N
muſcatæ acu vndique perforatæ,& maceratæ in a
vini per vnam noctem:bolus quoque Armenus
rus vtiliter ſingulis hebdomadis bis ſumitur ad q
titatem fabę cum aqua Scabioſę,& Roſ.& vino
æſtate quidem æquis portionibus cõmixtis,in hy
vero vino,atque aqua ſcabioſæ portionem aqua
ſarum ſuperantibus,reſiſtit enim non tantũ ven
ſitati peſtis, ſed etiam venas circa cor conſtringit
veneno ſitas peſtis ad id tranſire non poſſit. Sed d
ce ſatis pro peſtis præſeruatione.

F I N I S.

CL. GALENI
ERGAMENI LIBELLVS
E THERIACA
AD PISONEM.

Interprete & Commentatore, Ioanne Iuuene, *Medico*.

ARISSIMO, ERVDITISſimoque Viro, ac Domino; D. Ioanni à ichteruelde, Toparchæ de Beauruart, de roy&c. vrbis Hyprenſis Aduoato vilantiſſimo, ac vniuerſo Ordini Senatoo ampliſſimo prudentiſſimoque, Ioanes Iuuenis Medicus. S.D.P.

Atio quæ me impulerit, vt libellum Galeni de Theriaca ad Piſonem, de Græco ſermone Latinè conuerte-, fuit, quod ex tabifico ſiderum ntium aſpectu præſagierim peſtem uot ciuitates inuaſuram, cuius fu- atque contagio magni ad commu-

nem vtilitatem intereſſe putaui, ſi
lutare aliquod remedium opponeret
Cum itaque contra peſtilentiæ vi
non extet Alexipharmacum Theri
preſtantius, quam Andromachus N
ronis primarius Medicus compoſ
conatus ſum eam Latinis literis m
dare, etſi non ignorarem, fore vt
noſter qualiſcunque labor; in nonn
lorum reprehenſiones incurreret,
obtrectatione alienæ ſcientiæ famam
aucupantur, reſpectu tamē publici c
modi propoſitum noſtrū executi ſum
Naſcimur enim, vt ad Architam ſc
ſit Plato, non nobis tantum, ſed et
patriæ & communi hominum ſociet
Huic, ſi externa bona ſpectemus, n
magis prodeſt quam bene valere, & n
neribus fungi corporis, cū præſertim
carenti doloribus, vita ipſa pœna f
Quapropter pro re nata ſemper par
hab

-beatur Pæonia aliqua medicina, qua
-bus curetur & defendatur, ne lan-
-ribus & ægrotationibus conquaſ-
-ur. Idcirco Theriacum Androma-
-, longe lateq́ue inuulgare ſtudui,
: ad valetudinem conſeruandam nul-
-pharmaco inferior eſt, & contra
-idemiam in peſtifero aeris ſtatu ex-
-ia dote pollet, quam me conſulto-
-omnes ſtudioſe ſibi comparabunt, vt
-eſtis periculo vacui ſint. Hanc Au-
-ius Antoninus Imperator ſingulis die
-s aduerſus δηλητήρια capiebat, at impræ
-tiarū non opus eſt pluribus immorari
-n præſtantiam eius & vſum præſens
-ibellus abunde doceat, quem Latinè
-ditum veſtro Nomini, Viri Am-
-ſsimi, atque Honoratiſsimi inſcrip-
-, precorq́ue vt boni conſulatis quod
-n exiguo Libello, veſtro tam ſplen-
-do Ordini obrepſerim, quem ſi gra-

tum eſſe intellexero, præſtabo & en-
tar, vt maioris operis Lucubra-
tiones, à nobis quando-
que veſtræ Amplitu-
dini offerantur.
Valete.

AD LECTOREM,

QVOD EMENDA SIT TH-
riaca, non ab Agyrta & circumfo-
raneo, ſed à probo & fido
Pharmacopœo.

LEthiferum virus dira contagia peſtis,
Iu-ve tuam metuis toxica mixta nec-
Forte venenatis veſci te contigit herbis,
Quas vel alit Colchis, Theſſalicumue ſolu-
Vipera ſi tetro petijt te noxia morſu:
Hiſq; malis certam vis tibi demus opem?
Andromachi cole Theriacã, peregreq;, domiq;
Semper habe: vitæ conſulet illa tuæ.
At fugias illam quam vendit Agyrta nefan-
Omnia qui rauca compita voce replet.

hæc Theriacam ſapiũt medicamina: Circa
ed ſapiunt ſuccos, ſiue Medea tuos.
niſi Theriacam prudens mercabere ab illis,
Quos artem docuit flauus Apollo ſuam,
is te poterit Stygiæ ſubducere lintri,
Cor ſi quando tuum dira venena premunt,
ſed indoctus qua proſtat ſumpta, rapacis
Cocyti furuos coget adire lacus.

bri dedicatio, Andromachi commendatio, & quid Galenum impulerit ad hoc opus ſcribendum.

CAP. I.

ETiam hunc Libellum de Theriaca ſingula diligentius rimatus, chariſsime Piſo, tibi conſcripſi, quod derem te impotenti deſiderio e- s cognoſcendæ tactum. Nam ingeſſus quandoque pro conſuetume mea domum tuam, repe- complures alios Libros familia-

 res

res tibi adiacẽtes. Cum enim à Re
public.munere requieſcis, veteru
Philoſophorum Libros perlibent
voluis, oblatumq; quendam de h
materia libellum ſumma cum vo
luptate, me præſente percurriſti,
cum tibi aſtarem, alacriter me i
tuebaris, comiterque conueniebat
Nõ ita multò poſt Librum relegi
me auditore. Nam erat is accura
conſcriptus à quodam Androm
cho, qui artem apprimè callebat, n
que ſolis nitebatur experiment
ſed illis ſtabiles, firmaſque ration
copulabat. Huic propter artis exce
lentiam, illius ætatis Reges prim
deferebãt. Fortaſsis patria meo Iu
dicio plurimum conferebat ad art
conſummationem; natione eni
Cretenſis erat. Quare cùm Cre
plurimas herbas humano generi ſa
lutares indulſerit, conſentaneu
er

ıt eam hunc virũ hominibus non
uidere præclari pharmaci inuen-
:em . Cum eius ſcripta legeres,
nmopere gauiſus ſum, quod ita
gulis animum attentum teneres.
reuera ſupra modũ miratus ſum,
ſtræque fortunæ plurimum gra-
abar, quod te tanta cura , & ſtu-
ɔ ad artis cognitionem rapi con-
cerem, cum plærique quoties de
ːdicina verba fiunt, tantummodo
rium ſuarum delitias captent , tu
quæ dicuntur non ſolum libenter
dis, verum etiam plurima quæ ſu p
muntur, ingenioſe conſequeris.
ɔn pauca ſic exactè tenes, & per-
cis, vt nos ipſi, qui multum labo-
his ſtudijs impendimus , quod
ɔ ſanè in te animaduerti, & in ſum
ım admirationem actus ſum,
ando Filius tuus chariſsimus ex
adam equitandi neceſsitate ob-

leſa membrana, quæ Peritonæos c
citur, laborabat, cum publicis ſac
pręſideret, propter Ceremonias, q
in gratiam Diuorum Romanoru
tunc neceſſariò fiebant, quo temp
re oportebat pueros honeſto lo
natos in gyrum equitando, & vel
choreas equis ſuis ducendo quæ
ſacrificia celebrare. Tũc Filij tui, c
adhuc tener erat, locus circa abd
men violenta contuſione abrupt
eſt, & congeſto pure ſectionem
flagitabat. Filius tuus in his ang
ſtiis virili animo præditus, forti
omnia ſuſtinuit, & dextro AEſcu
pio ſanatus eſt. Ipſe enim tanqu
rationibus Philoſophicis inſtit
tus, infracto, & virili animo, co
tra præſentia mala obduruit, &
ipſe curam capeſſens, ſedulò pro
debas, & obſeruabas, quæ à no
fiebant, omniq́ue ratione conte

ti, ne quid remiſſe aut ſupinè à no
s ageretur, & nos admonebas, ne
id iuxta Hippocratis ſententiã te
erè inconſulteque aggrederemur.
go verò ſtudioſus ſpectator, dili-
nter notabam, quodcumque age-
s, ſi quod medicamentum Medici
gligentia extra locum ſuum iace-
t, illud proprijs digitis tranſpone-
s, & vulneri rite accommodabas,
miraculo fuerit, amore filij tui, &
turali dexteritate, te adeo repen-
manibus tuis, præclarum artis ſpe
nen edidiſſe. Et hoc in te erat vi-
re, quod ſapientiſsimus Plato,
i Phyſicas rationes perſpexerat,
in rerum naturalium veritate
quieſcebat, ſcriptis ſuis prodi-
t, diſciplinas eſſe recordationes,
imumque omnium rerum notio-
bus informatum. Illuceſcere verò
m vſus efflagitat, quod ex admi-
rabili

rabili tua in arte experientia, ſol
citudine filij tui ſuſcepta planu
fuit, quod minus mirandũ eſt, qu
niam habes acre ingenium, &
intelligendum aptum, neque vulg
ri ſtudio Theriacam proſequeris,
iuſque vires, temperamentum, q
tempore debeat propinari, & qua
ta menſura, ſtudioſe ſoles acquire

COMMENTARIVS IO
annis Iuuenis in Cap. I.

Dedicat librum ſuum Piſoni, viro Patri non indiſerto, & cum omnium ſtudior liberalium tum Medicinæ Antiſtiti, qui T riacam plurimi faciebat, quam Andromac ſenior Neronis Archiater verſibus ediderat, non ſolum vſu & experimentis, ſed arte ra nali inſignis. Trunca enim eſt, & debilis M cina, quam non gubernat ratio. Hunc à Pat commendat, oriũdus enim erat ex famoſiſſi & centum quondam vrbibus habitata Cre quam Hercules propter Iouis natales, à feris immanibus beluis ita expurgauit, vt nullũ

xi

m animal in ea deinceps , neque vrſus , ue lupus , neque ſerpens , neque aliud d ſimile ſit repertum . Ibi propter Cœli tem- em herbæ, & ſtirpes , quarum in Medicina s eſt, arboreiq; fructus abundantiſſime pro- iunt , cæteriſq; infinitis partibus præſtant. pterea in Creta herbarum cultores à Cæſare antur, qui non Cæſari ſolum, ſed toti quoq; nanorum vrbi vaſcula medicamentorũ ple- ranſmittebãt (quæ πλεκτα dicebãtur) quod inibus intexta erant. In huius tantum in- parte repullulant cæſæ Cupreſſi, & Alimos itur. Extollit deinde Galenus officium ce- q; ſtudia Piſonis erga filium ſuum, quæ illi titit offenſo Peritonæo laboranti. pueris, s & imbecillis , quibus hæc membrana te- a eſt, Peritonæos à Græcis dicta , quod quæ- que venter inferior continet coerceat , fa- mè rumpitur, quod Piſonis filio contigit, cũ udis Circenſibus, ex more Troiam luderet, ex pueris præficiebatur, qui gradu nobilita- iperior erat. Galeno quidem patris in filio anando ſedulitas non ſolum iucunda fuit, tiam ingenium eius illi admirabile viſum quod ſuis virtutibus ita eluxit , vt Platoni entiret ſcribenti diſciplinas eſſe recordatio- . Apud hunc enim in libro qui inſcribitur no, Puſionem quendam Socrates interrogat

quædam de Geometria, de dimenſione quad-
ti, ad ea ſic ille reſpondet, vt puer, & tan-
ita faciles interrogationes ſunt, vt gradat-
reſpondens eodem perueniat, quo ſi Geometr-
didiciſſet, ex quo effici vult. Socrates, vt di-
plinæ nihil aliud ſint quàm recordationes.

Theriacæ commendatio, & dignat-
Principumque Romanorum hac in
ſtudium.

CAP. II.

EST enim apud omnes deca-
tatiſsima, quod neminem
uanido effectu fruſtretur, ſ
vires validiſsimas exerat. Null-
enim morſus à venenatis anima-
bus, ſtatim hoc ſuperhauſto Antid-
to diem ſuũ obijſſe fertur, nec qu-
quam Theriacam præſumpſit, qu-
ea virus venenatorum animaliu-
edomuerit, poſteaquã fuerit læta-
ter ictus. Quod ſępe Magiſtratus,
nes quẽ eſt vitæ, & necis arbitriu-
expe-

pertus eſt, qui quoties cupit ſcire, polleat viribus ijſdẽ, quę illi aſſcri ntur, explorat in ijs, qui propter aria & flagitioſa ſcelera capitis peraguntur. Nos verò qui huiuſdi periculũ in hominibus nõ poſ nus facere, in cæteris animalibus s experimentũ capimus, & certa iclitatione quid facere poſsit perimus, non in cohortalibus, nobiſdomeſticis Gallis gallinaceis, ſed ilueſtribus qui tẽperamento ſunt iore, his obijcimus venena, & pũ temporis moriuntur, quotquot eriacam non biberint. Qui verò n biberint, ſuperuiuunt. Interdũ ò oportet probare num ſit aliquo o interpolata, hoc modo cum um citare volumus, offerimus us Theriacam, & ſi non euacue-, qui purgans medicamentum npſerit, pronunciamus Antido-

tum

tum genuinam eſſe, & efficace
quoniam purgationem interpel
uit, neque huiuſmodi experimen
fallimur. Cæterum veteratores ſæ
adulterant huius pharmaci comp
ſitionem, & vulgus hominum ſ
fama, & æſtimatione Antidoti de
pitur, vitioſeque compoſitum m
gno ære redimit ab his qui in a
Stellionatum cõmittunt. Sunt n
nulli qui quantumuis inculpata v
letudine degant per omnem ſu
vitam, quotidie hoc pharmacum
troſumunt, potiſsimum qui aſ
ris, & incommodis moribus præ
ti, vitam ſuam in ſolicitudine t
ducunt, & pertimeſcunt ne i
dioſe ab hoſtibus ſuis interim
tur: nonnulli quia corpori ex
eſt, quotidie capiunt. Quemadm
dum diuus Marcus, quem ſci
cum ſumma æquitate Regni gub
na

ula tenuiſſe, qui pro corporis
temperamento, cuius propter
ndidum ſuum ingenium non e-
rudis, affatim tanquam ſcita-
ıtis Theriaca vtebatur, atq; hinc
recio haberi cœpta eſt, & facul-
ius hominibus innotuit, quæ
niam Regis valetudinem à mor
ărtam tectam cõſeruauit, maior
lli fides habita. Verum ætatis
s Regis vſus Theriaces tantum
ıeſticis eius impertiebatur, qui
m efficaces eius vires viderant:
c verò potentiſsimi Reges eam
nulgarũt. Licet enim nobis om-
ıs Regum liberalitate affluenter
, eorumque muneribus curari,
inter ſe alius, alij Theriacam
ɪeditet, quoniam non ſolum
no, quod à dijs acceperunt, re-
is præſtant, ſed quod de fortu-
ſuis ſubditis liberaliter imper-

tiantur. Cenſent enim præcipu
Regni ſui partem eſſe, comm
vtilitati ſeruire, Deorum exem
qui pro numero hominum à ſe c
torum voluptatem capiunt, q
in illis admirati ſumus, qui non
lum in hoc pharmaco concinna
multum curæ poſuerunt, ſed n
num ſtudium, & gnauam ope
etiam in alia contulerunt, qu
ſi quando amicis, vtendum eſt,
penſa liberalitate largiuntur, n
expectant donec vſus vtendi
dat, ſed pro re nata præclarè p
ta habent. Cum itaque Antip
cui hoc negocium iniunctum
vt Græcas illorum litteras con
beret, quique propter morum
uitatem, & excellentem Rhe
ces cognitionem magni ab illi
bat, in renum dolores incidiſſet
multum grauiterque diſcruciar
ani

maduerti eorum curam quam in
cis ſanandis ſuſcipiebant, & ar-
tiſsimum Medicinæ ſtudium. Ita
n Symptomatũ multitudini re-
bant, vt vi medicamentorum
rbum propulſarent: tanquam
clari Medici, qui omnem ſuam
em in artis exercitatione con-
pſiſſent, & Arriam nobis chariſ-
am, quam & ipſi immodicis lau-
us efferebant, quod philoſophiæ
io addicta eſſet, & Platonis li-
ſupra modum delectaretur, cum
raui morbo decumberet, cura-
int. Illi ſtomachus languebat, &
roſtratus erat, vt delicatiſsimum
m reſpueret, & proinde Atro-
immineret periculum, tunc il-
inſtar Medicinæ conſultiſsimo-
ſanitati reſtituerunt, cum con-
m dediſſem, vt illi vinum Ab-
ites propinarent, quo hauſto

ſtatim ſtomachus refocillatus e
& appetitũ recuperauit. Quid ve
Filio tuo contigerit, veriſimile
quod etiamnum memineris. N
cùm abſceſſu laboraret, tu vt bo
Pater, cunctantius, & inuitus ad
ctionem veniebas, oportunum
men erat humoris emiſſarium fi
At illi pharmacum exhibendo n
tum ſolicitudinis nobis ademeru
Impoſitum enim emplaſtrum a
ta cute inciſionem præuenit, &
dibus emiſsis Filius tuus confe
omnium dolorum leuationem
perit.

COMMENTAR. I

CAP. II.

*Theriaca multis nominibus laudat
eſt, quam Andromachus ſenior exq
quadam ratione, & doctrina concinnaui
inter omnes Antidotos aduerſus quoduis
cum præſentiſſima eſt. Nemo enim ſaucia
ven*

nato animali, aut incautim epoto toxico, excesſiſſe legitur ſtatim ſuperhauſta The-, aut extrinſecus impoſita, at diligenter nſpiciendum eſt, ne aut Medici negligen-ut pharmacopœi improbitate error in cō-one eius committatur, ſecus enim euanidis as ſumentem ludificatur, & venenum in-, remedio verſo. Olim Theriacæ vires ex-bant in nocentibus, quibus iudicum ſentē-pplicij cauſſa mors conſtituta erat, nec nō llis gallinaceis ſylueſtribus, qui calidiore ra ſunt, carnoſo, atque calloſo ventriculo ti, quippe illius robore aridiſſima quæque a euincunt, & domant, arenas lapilloſq; unt. At Medici, certè & apertè illā expe-ur in medicamentis purgantibus, præſer-nalignis quibus vis ineſt venenata, totiq; ri infeſta, qualia ſunt Veratrum, Colocyn-ammonei ſuccus, granū Cnidium, Euphor, Daphnoides. Horum effrenatā vim The-proprietate quadam retūdit, & impedit actū erumpant, cū alias naturā hominū ulari ſoleant. Imperatores vitioſi, quibus er immanitatē, & tyrannidē, nihil foris, intra proprios parietes tutum, nihil inſi-acuum erat, contra odiū, & perfidiā ſuorū de hac ſe muniebant, ſumebant quoque iacā ad valetudinē ſuā ſuſtentandam, qui

 ſum-

ſumma placabilitate, & clementia, omniũ
riculorum expertes viuebãt. Quemadmod
Marcus Antoninus, qui diligi à ſuis, & cha
eſſe, quam metui maluit. Eſt enim charitas
ra ſine metu degendæ præſidium firmiſſim
Metui verò, & in odio eſſe, inuidioſum, dete
bile, imbecillum, caducum. Hic Numæ Pom
compar ita moderatum ſe in regni adminiſ
tione præbuit, vt nemini acerbus, erga omn
bonum, & lenem geſſerit, vt Pij, cognoment
moribus primus ſit conſecutus, atq; inter
relatus ſit, & meritò conſecratus. Cui quia
tidianus Theriacæ vſus valetudinem proſp
bat, cepit in maiori precio eſſe, quæq; tunc t
poris tantum eius familiaribus impertieba
poſtea liberalitate Regum quorumlibet hon
communis fuit, quorum animi propenſi ad
lutem ciuium, hoc beneficium detulerunt,
ſtimantes nihil tam liberale, tã munificũ,
opem ferre, & curam habere eorum qui pa
vt ouium paſtores. Vnde & Agamemnonẽ
merus vocauit populorum Paſtorẽ, & hom
ad Deos nulla re proprius accedere, quàm ſ
tem hominibus dando, propterea ſemper pa
habebant Theriacam ſi aliqua neceſſitas ob
niſſet, neque turpe putarunt, ſuaq; Maieſ
indignum, operã ſuam ægrotis nauare. An
trum enim qui grauibus renum doloribu
pr

ius iacebat, ſanarunt: et Arriæ ſtomachum rmarunt, quæ emarceſcebat, et ſenſim Atro aſſumebatur, quæ vox nutritionis errorē ficat, oblato Abſinthite, quod inter cætera omata ſiue medicata vina præpollet. Subij- iſoni Galenus, atque apud animum eius onit diligentiam eorum, quam ſumpſerunt ido ſuppurāte Emplaſtro abceſſum Filij ſui am ſcalpellum poſtulabat, curauerunt.

ē multis Antidotus componatur, nſitamque eſſe rebus omnibus vir- utem, quam ratione ſenſibuſque nueſtigamus.

Cap. III.

CVm itaque Reges in phar- macis conſarcinandis tam cu- rioſi fuerint, non iniuria eriacam quoque componunt, ſingula quæ admiſcentur exa-

minant, neque quicquam o
tanter negligunt, vt opera e
rum admirabile euadat Antidotu
Multifariam enim (vt noſti) co
ponitur, & plurimus eius v
eſt. Quare illum non immeritò ſ
pexi, qui primum eius confecti
nem molitus eſt: & mihi videtur i
dicio, & cõſideratè eam inſtruxi
Non enim in arte medica verſam
ſicut Empirici, ab experimentis
cognominantes, qui repudiata
turali ratione, inſcitè medicin
factitant, & magno ſuo dedec
medicamenta partim ſomniant, p
tim illa à fortunæ temeritate m
tuantur. Sed imprimis quæcumq
ingenium veſtigare poteſt, ani
rationeque luſtramus, laborioſeq
conſequimur, & quorum ration
adipiſci non poſſumus, ea ſenſu
iudicio committimus, nõ raro eti

ſer

ſibus fidem abrogamus. Neque
cem quamuis albicet ſicut nix,
tim viſu pronunciamus frigidam
e, neque roſam quod rubeat per-
demus eſſe calidarum virium, ve-
n ad viſum etiam tactus iudicium
iſcimus, & ita calcem quod ſit Eſ-
otica, & vehementer vrat, vt cru-
s inducat certò dignoſcimus. Et
ām ad claſſem refrigerantium me
amentorum pertinere, vtendo ex
imur. Sunt itaque ſenſus certiſsi-
iudices, & internuncij ſingulo-
n medicamentorum. Quod ve-
quædam ſunt falſa, quædam aci-
, alia amara, aut dulcia, guſtu
ernimus, quod nonnulla calefa-
nt, refrigerent, humectent, & ſic-
nt, tactus ſubſidio percipimus. In
rimis verò nares noſtras conſu-
nus, & ex fragrantia bonitatem,
odoris imbecillitate vitium de-
 prehen-

prehendimus, ſenſibus denuntian
tibus præſtantiam, & ignauiam ſim
plicium medicamentorũ. His enim
illa æſtimamus, & accedẽs experien
tia, ſenſuumq; aſſuetudo confirma
accommodataque ad experimẽtum
ratione, quam tanquam ducem &
magiſtram in omnibus ſequimur
ſimplicibus pharmacis ſumma con
ſideratione, accurataque circum
ſpectione vtimur, & artificioſam e
rundem compoſitionem ad ratio
nis amuſsim efficimus, percepta ſin
gulorum morborum natura, & va
rio, diſsimilique medicamentorum
temperamento, compoſita phar
maca comparamus ſingulis morbis
vtilia, & ſalutaria ex vario appara
tu, quæ pro cuiuſque corporis fa
brica, vt doctrina, & ars præſcribit
hominibus exhibemus. Scis nobis
non deeſſe copiam medicamento
rum

n, eamque multiplicem, vt non um in compoſitis, diſpares vires iceant, verumetiam quædam ſim- :ia animaduertimus, tota ſua ſub- ntia propria quadam pollere facul e. Quemadmodum Scamnoneum iam bilem manifeſtè educit, & E- :hymus Atticus melancholicum :cum aluo exigit, coccus Cnidius legma & ſeroſos humores nō ob- irè purgat. Hæc pharmaca omni- s ſuis partibus, & tota ſua ſubſtan humorum redundantiā à corpo- us ablegant: neque credimus Aſ- piadi Bithyno Medico, qui ſuo tē- re ſuſtinebat ex medicamēto vbi corpus fuerit ingreſſum, humores tim quadam commutatione naſci oc enim de molibus, & meatibus inionis ſuæ iacto fundamēto, quo turæ opera labefactabat, neceſſa-) futilem commētitiamque ſentē-

tiam

tiā de humoribus ſuperſtruxit, qu
ne quidem fieri poteſt. Quis enir
in naturæ ratione ita hallucinatu
& imprudés eſt? qui velit defender
ſtatim vbi pharmaca ſumpta ſint, ſo
didi humoris ſentinam corporib
innaſci, & non potius credit ante
huiuſmodi ſordes in corpore extit
ſe, cum viderit arquato laborante
& flaua bile ſuffuſum, totam cop
bilis excernere medicamento, quo
huic demendæ eſt accommodatum
& mox totum in habitum natura
referri, priſtinúmque colorem re
cipere? Similiter quis inficias ibi
& fidem ſuam recuſabit accommo
dare, cùm viderit aqua ſubtercut
nea turgido, medicamentum quo
huic ducendæ propinatur, aquoſu
humorem ſubtrahere, & magna vi
foras propellere ſubſidente ventr
tumore, nullamque vel quam m
nima

nā ſuperuacui humoris portionē
corpore reliquā fieri? At Aſclepia-
s puerilibus fabulis attētus, vt opi
ɔnis ſemel ſuſceptæ neceſsitati in-
uiat (quemadmodū ſuperius com
:moraui) cōcertationis ſtudio am
ioſe vrget, & quæuis potius eſtin-
;, quā velit cōcedere medicamētis
culiares ineſſe vires, quibus hu-
ɔres attrahant. Verum apud nos,
ibus hæc perſpecta ſunt, & acri iu
:ió explorata eſt ratio medicamē-
rū, in cōfeſſo eſt, pharmaca totius
bſtātiæ ſimilitudine inſitaq; fami-
ritate, quod maximè ſibi natura
ſpondet atque ſimile eſt, arripere.
inc meritò nobis probatur Magnê
ferrum ad ſe allicere, natiua attra-
:di facultate. Cùm enim inſtar Dei
natura, Homero teſte, quæ ſimilia
ıcat ad ſimilia, hoc modo diuinas
as actiones perſpicuę declarat.

COM.

COMMENTAR. IN
Cap. III.

REges olim plurimam operã poſuiſſe in a
pharmaceutica, indicant Antidota re
nominibus inſcripta, qui etiam Theriacam co
fecerunt, vt ſe à venenis, & toxicis vindicar
neque illam rudi indigeſtaq; mole confuder
Quemadmodum qui fora frequentant, &
Circulis Ciuitatum verſantur, quorum ſor
bus, ruditate, atque inſcitia, ignaro populo n
fere imponitur, ſed rerum naturalium cog
tionem amplexati, omnia ad libellam reuoc
runt, & iuſta lance ſuſpenderunt. Non imme
to Galenus in compluribus locis ſtomacha
aduerſus Empiricos, qui ab experientia ſe app
larunt, eamq; profitebantur, quod ab antiq
rum ratione deſciſcentes & nullius non Phi
ſophiæ partis ignari, opinionibus omnia noua
& tenebris Cimmerijs circumfuderunt, ab a
remouentes primarum effectriciumque cui
medicaminis facultatum notitiam, vt mu
implexam difficultatibus, & à natura inuol
omniaq; fortunæ potius, quam rationi comm
tentes, lanienam exercebant verius quam M
dicinam. Contra quotquot rationis inſiſt
via, vnde & rationales vocati, veterem ill
Hippocraticam Medicinam ſequuntur, & to
ſe

ad inueſtigationem naturæ conferunt, men-
, plurima iudicant, quæ ſola idonea cenſetur
credatur, quia ſola cernit, id quod ſemper
ſimplex, & vniuſmodi, & tale, quale eſt, (hi
entiam coniungūt Medicinæ. Medicus enim
loſophus eſt, & quæcunque non attingunt
ione, ſenſibus æſtimant.

Quid maiore fide porro quam ſenſus haberi Lucretius. lib. 4.
Debet?————

uidquid enim animo cernimus, id omne ori-
à ſenſibus: ſunt namq; ſenſus interpretes, ac
cij rerum, qui inſtar apparitorum in capite
quam in arce mirificè ad vſus neceſſarios,
acti, & collocati ſunt, quorum ſubſidio etiã
nas ſecundasq; quorundam medicamento-
facultates iudicamus, guſtu enim & tactu
quam exploratoribus ac internuncijs medi-
enta diſcernimus. Cæterum viſui non vbiq;
attribuimus, quod in ſingulis coloribus ca-
, frigida, humida, ſiccaque reperiantur: non
n calcem, neque ceruſſam quamuis albicẽt,
t nix, oculorum obtutu pronunciamus eſſe
nida, neque roſam licet rubeat, auroramq;
uletur, quæ idcirco ab Homero ῥοδοδάκτυλος
tur, oculorum acie defendimus eſſe calidam Id eſt, habens digitos ſeu radios roſeos.
reiecta, penituſque exploſa Empedoclis ſen-
tia caltẽ eſſe immoderate calidã, vt cruſtas
liatur, roſam frigidã primo, & ſiccã ſecũdo
ordine

ordine, Ceruſſam aſtringere, & reſiccare vt
experimur. Neq; etiam odoratus integre me
camentorum quorundam facultates diſcern
quod nonnulla diſſimulari conſtent ſubſtant
neq; omnes æque partes per odores euaporent.
guſtus, medicamētorum certior eſt iudex, q
in linguam incidant, omnes ſimiliter guſtab
corporum particulæ, ſenſumq; moueant. Ita
rerum natura perſpecta, ſenſuum iudicia deſ
dimus, ſapientiamq; adhibemus, quæ omni
falſarū opinionū temeritate direpta, certiſſi
ſe nobis ducem præbet ad Medicinam. Cui
tāta ſit ſimpliciū medicamentorū copia, &
rū quadā tota ſua ſubſtātia, & latente prop
tate, humores in ſimplicibus morbis ſibi ma
me familiares rapiāt, atq; corpore exturbēt (
Epithimus Atticus manifeſtò ſuccū melanc
licū educit: granū Cnidium pituitam purg
Scammoneum flauam bilē euellit) ſingulor
naturā non oſcitanter excutimus, & ſimpl
rite coaptamus, & cōuenienter permiſcemu
poſitaq; medicamenta efficimus, & ægrotis
magnitudine morbi, & laborātium natura
conditione præſcribimus, quæ pro baſi, quā
tinent, ſuas quoq; vires in morbis compoſitis
plicant, ac neutiquam ſtamus fanatico iud
Aſclepiadis Bithyni medici, qui ne ſectam ſu
proderet, et ſuſceptæ Philoſophiæ nomē amitt

medi

camenta purgantia actionibus ſuis ſpoliauit, & rauit, ſcamoneum non attrahere flauam bilem, atim vbi in corpus intraſſet illam facere, & elconta æriſque ſquammam non aquam purga l corpus in aquam reſoluere, hydropaſque ab his i, non purgatione, ſed vacuatione, quam opinio- quæ ab omni philoſophia abhorret, coactus eſt miſci, propter moles, & meatus, quos friuolè it, & corpora ſua ἀνάρμα atomoſque, commu- nim nomine ſententiam Epicureorum tueba- qui omnia dicebant eſſe perfecta ex corpuſculis lore, non qualitate aliqua, non ſenſu præditis, ncurrentibus temere. Cæterum quis niſi cæcus in nplandis rebus huiuſmodi admiſerit, cum in tu ſit, & ante oculos quotidiana experientia nat, cathartica omnia humores maximè ſibi fa resattrahere, et corpore exigere, quod Hippocra trocinio corroboratur, qui libro de natura homi l hunc modū ſcribit: τὸ γαρ φαρμάκον ὁκόταν ῆ ες τὸ σωμα πρωτον μεν ἀκι ὁ ἄν ἄυτεω φύσιν μάλιςα ἢ τῶν ἐν τῷ σώματι συεύντων α δὲ καὶ τᾆλλα ἕλκιτὲ καὶ καφ..ζει ὥσπερ υόμενα τε καὶ σπειρόμενα οχόταν ἐις τὴν ιθη ἕλκει ἕκαςον τὸ κατὰ φύσιν ἑαυτῷ ἐνἐὸν ῆ. Id eſt,

Medicamentum vbi corpus ſubierit, initio quidem ... pit, id quod ſibi maximè cognatum eſt, deinde re... qua attrahit, & purgat. Quemadmodum ſemin... & ſtirpes, vbi terram intrarint, id quod in ter... ſecundum ipſorum naturam eſt, ſibi alliciunt, ... lupini terræ amaritudinem ad ſe attrahunt, nec... tantum id in pharmacis, ſeminibus, & plantis, ... venit, verum etiam in alijs compluribus ſubſtan... inanimatis. Succinum enim paleas arripit: lapis ... raclius ferrum prolectat, quoniam is Claudiano te...

Lapis Heraclius.

Ex ferro meruit vitam ferrique rigore
Veſcitur, has dulces epulas, hæc pabula nouit ...
Hinc proprias renouat vires, hinc fuſa per a...
Aſpera ſecretum ſeruant alimenta vigorem.

Simplicia medicamenta plerumque co... poſitas vires obtinere, diuerſas cor... ris partes & lædere & iuuare: di... ſisque diuerſa conuenire.

CAP. IIII.

RELiquorum vero natura ... & rerum cauſas intuem... & curioſè expendimus ... perf...

ectè intelligamus facultates, ous opera ſua promant, in quo- ı ſcrutinio dum occupamur, de- ıendimus quædam tota ſua ſub- tia (vt dictum eſt) munere ſuo ungi, quædam mixtas ſortiri vi- , & geminis facultatibus ſe fun- :, atque oſtentare. Interdum ò luculenter, vt contrarios & re- nantes edant effectus, quibus & tatores obſtupeſcant. Si quis n rumicis folia comederit, ım ſibi citabit, ſemine verò eam t. Similiter braſſicæ ſuccus, & ve rum gallorum iuſculum, mari- ımque Cochlearum, ventrem ıent. Ipſum olus, & carnes eſu trem reprimunt. Aloe & æris ımma, vlceribus carnes ſuper- cere prohibent, & humidã mate ı eò deriuatã nõ rarò abſorbent.

At deuorata ventrem ſoluunt. La
à nobis ſeparatum, contrarias fac
tates profert. Serum enim lact
ventrẽ tentat. Caſeus in cibis ſum
tus eundem indurat. Nonnulla v
que adeo admirabiles præterq
omnium opinionem, facultatu
ſuarum temperamẽto edunt acti
nes, vt audientes fieri poſſe diffida
niſi oculata fide perceperint. T
folium herbam, cui cum Hyaci
tho ſimilitudo eſt, ſi quis verè ſy
ueſtris Cnici ſemine prægnant
coxerit, eiuſque decocto, ſe fou
rit, contra morſus phalangij aut
peræ dolores ſibi confeſtim fini
Si verò in alio quem venenatum
nimal non ferijt, eodem ſanum
cum perfuderit, perinde afficit
vt à ſerpente demorſus, vt reuera
mirandum ſit eandem herbam
rare venenatos morſus, & loc

ſan

um non minus quam exitialia
ena, doloribus exercere . Cum
totum medicamenta quædam in
is abdicemus, nihilominus ci-
a à ſturnis eſtur, neque illis per-
ioſa eſt, cum homines, quod te
n latet, de medio tollat. Cotur-
es Helleboro veſcuntur, homi-
us verò, noxius eſt. Quædam
poris quibuſdam partibus ſigil-
m incommodant. Lepus enim
rinus pulmonem vlcerat, &
ntharis naturali quadam pro-
étate veſicam afficit. Nonnulla
n pharmaca quibuſdam corpo-
partibus ſingulari, eximiaque
e proſunt, laboranti enim hepa
Eupatorium ſæpenumero præſi-
fuit, & Mirobalanus ſplenem
it. Saxifrages, & Betonica, renũ
ores mitigant, ſimiliter alia a-
: quemadmodum diuturno v-

ſu obſeruamus peculiariter ſerui
quę nos (ſicut diximus) exquirim
& morbis ſingulis aptè, congru
terq; admouemus; hic quemadm
dum in cæteris Hippocratem i
tati, qui abſolutè medicamentari
tradidit, quod ex compluribus e
ſcriptis, tum ex illis, quæ ſecun
Epidimiωn habentur, videre eſt,
ita ſcribit; Medicamentorum m
dos ſcimus, quibus ſingula cõſte
Non enim omnes ſimiliter, ſed a
aliter componuntur, & alibi cit
aut ſerius in manuum tractatio
aſſumuntur, velut eſt, aut ſicc
aut tundere, aut coquere, & hui
modi, omitto plurima, quæ v
cuique ſeruiunt, & in quibus m
bis, & quo tempore, morbi, ætat
ſpeciem, victum, qualis ho
anni, & quæ, & qualiter pro
dant, ac eiuſmodi. Quibus ver
ge

eneraliter præcipit, vt à nobis vi-
es medicamentorũ perſpiciantur,
e illa intempeſtiuè ægrotis offera-
ius, cõplexioneſque medicamen-
a ſumentiũ peruidere docet. Non-
ulli enim non difficulter, & leui-
er medicationes ferunt, nulla ven-
riculi offenſione, quæ veluti eſca
onco quuntur, & in alimentum fa-
eſſiunt. Quidam adeo abominan-
ur, vt ſtomachus ſtatim illas faſti-
liat, & priuſquam delibent, diſſol-
iatur, & nauſeet.

COMMENTAR. IN Cap. IIII.

NAtura fere omnia Medicamenta, quanquam ſenſibus apparent ſincera, & ſalutaria, di-erſis qualitatibus inſtruxit, vnde repugnantes facul-ates emergunt, quorum quædam ab elementis vi-es ſuas acceperunt, alia materiæ conditione, alia na-urali quodam inſtincti arcano, nec vllis cauſis eui-lentibus probabili, nonnulla vtriſque vires ſuas ex-

plicant. Rumicis folia aluum ſubducunt, Semen ſo
diorem, & terrenam materiam complexum ill
cohibet. Braßica marina, Cochleæ, & propemod
omnia Oſtracoderma, quæ teſta teguntur, at
vetuli galli gallinacei, ſi in aqua adeo ferbuerint
ſubſtantiæ ſuæ tenuior portio elixatione euocetu
& in ius transfundatur, aluum illi lubricabis. Ca
vero, & olere, tanquam compactiore materia v
trem refrenabis, aſtringentia quædam qualitat
contrariarum viribus perfuſa, opera edunt, natur
liquorum aſtringentium aduerſißima, in quorum
mero cenſentur Aloe, Centaurium minus, æs v
Atramentum ſutorium. Flos æris, ſquammaq́;,
inſerta eſt, & quaſi à natura primo ortu inte
facultas, quæ ex diametro reliquis aſtringent
medicamentis aduerſatur, Aloe & Centaurium
nus, quæq́; his affinitate iunguntur, quando in
ſumuntur caloris vi, quo propemodum omne amar
præditum eſt, corpus tranando (craßiuſcula mat
ſecum abrepta) humores, quos attingunt aſtrict
ſua, depellunt, & purgant; at puluerata, foris miſc
tur ijs, quæ ad deſiccandum, & glutinandum acc
modantur. Æriſquamma, cæteraq́ue huius claßis
quibus calor cum ſiccitate dominatur, cum vim
beant aſtrictoriam, & reprimentem, corporibuſ
inducta, nonius coërceant, potata tamen, viſceribu
inſinua

ata, hydropicorum aquoſam illuuiem valide
nt, huiuſmodi quia plærumque ſalſuginoſa ſunt,
aqueã eorũ materiã Sol præaſſarit), ichores ſic
bſorbent, per os vero cũ aſſumũtur, adiuta calo
ſtri ope, penetrando, & incidendo ſtimulant, hu-
que exigunt. Serum quod ſemper lacti implici-
ſt, vbi à lacte deceßit Melancholicis, & Ele-
iacis aluũ potentißimè deijcit. Caſeus autem ex
s, & in quaſillis reſeruatus ventrem retinet.
de ex his luculenter apparet ægre reperiri ſub-
am, quæ ad vnguem ſimilarium ſit partium,
lium bituminoſum in aqua decoctum fotu dolo-
it eorum, quos ſerpentes percuſſerunt, qua au-
qua ſanatus fuerit, ſi quiſpiam alius foueatur,
ulcus habuerit, perinde afficitur, vt à ſerpente
rſus. Quocirca merito admirari licet, ſubſtantia-
quarũdam indiuiduam proprietatem. Cicuta ho
m generi plane δηλητήριον eſt, ſuaq; vi refrige
ia, lætalis eam ſturni ventriculus innoxiè domat.
trum ſtrangulatus mouet, & ſi intempeſtiuè of-
ur corpora noſtra conuulſioni opportuna reddit,
mmodicè hauſtum exitialem vim habet. Lu-
us libro 4.

At Capris adipes, & Cornicibus augent.

nulla medicamenta quibuſdã tantũ corporis par
ſanandis addicuntur, & accommodantur, quam

quam non defuerunt, qui hanc ſcientiam aſſenſ
morum Medicorum probatam dicterijs ince
Hepati enim Eupatorium & Rheobarbarum
liariter ſeruiunt, Agaricus & Saluia cerebr
nant, Mirobalanus & ſenna lienem proprieta
gant, Saxifrages ſiue Empetron & Betonica,
lapides atterunt, Scorpius, calculo, tum renu
veſicæ, non minus ſeruit, quàm viperinæ carne
neno profligando. Bugloſſum cordi gratum eſt,
tius ſubſtantiæ ſimilitudine familiare, Aloe ſ
reſtagnantes humores, & inteſtinorum ſentina
haurit, Caßia pectoris ſuperfluitates exonera
noxas emendat. Propterea Medico qui famæ ſ
æſtimationi conſulit, authoritatemq́ ſuam
ſtudet tueri, imprimis enitendum eſt, vt percep
dicamentorum notitia, ex rationis & libellæ p
pto, omnia legitimè componantur, & tempeſtiu
pore præparentur, ſingulaq́ exactè examinat
internoſcet, quibus probè perſpectis, pro ſpecie
humoris ægrotis medicamenti genus conferet,
offerendi quantitatem pro humoris copia, lab
robore, ætate, conſuetudine, ſtatuq́ corporis di
tur. Qui veſco ſunt, gracilíq́ corpore & inſueti
camenta deſpuunt, quapropter non temerè fa
ſunt medicamentis, quorum horrifica recordati
teniaq́ cogitatione aluus interdum illis imm

nditur. At qui robuſti ſunt & aſſueti, nulla dif-
ate ſumunt, & nentiquam aſpernantur. Habenda
ie anni & aëris ratio: quod vere ſanguis, æſtate
bilis, autumno melancholicus humor, hyeme
a cumulentur, Boreali aëris conſtitutione, tardè
ifficulter procedunt purgationes, quod Aquilo
ra aſtringat, Auſtrali contra, & temperationem
o magno profectu cathartica propinantur, quia
& meatus corporis reſerantur, nec non ante ca-
& poſt canem laborioſæ ſunt purgationes, ſem-
periculo obnoxia eſt purgatio, cum maligna ſi-
commiſcentur, ut non temerè ſcripſerit Galenus,
cum debere eſſe Aſtrologum, & Hippocrates in
modum: Maximè autem obſeruare oportet, ma-
s temporum mutationes, ut neque medicinas in
libenter exhibeamus; Perículoſiſſima ſunt etiam
o Solſtitia, maximè vero æſtiuum, periculoſum
n Equinoctium vtrumque, magis verò Autum-
. Oportet autem & Aſtrorum exortus conſi-
re, præcipuè Canis, deinde Arcturi & Pleiadum
ſum. Morbi enim in his maximè diebus iu-
ntur, aliiq; perimunt, alij verò deſinunt, aut
aliam ſpeciem aliumq; ſtatum tranſmutantur.
n enim obliquus ſit ſolis circumactus, quatuor
viciſſitu-

viciſsitudines, animum conſtituunt. Vnde mult
aëris conditiones ſunt, variaq́ue ſiderum conſi
tione corpora humana commutantur, quorum
conſtitutio vitam tuetur, ac conſeruat; horum
conſtitutio vitæ incommodat, neque omnibus
eodem modo morbi iudicantur. Sunt qui exig
turæ apparatu decernant, qualis eſt ſeptimus
contra magno naturæ conatu ad iudicandum

Quid medicos induxerit, vt plura ſin cia commiſcerent: & quis primus peras Theriacæ impoſuit.

CAP. V.

HÆc cū artis proceres quidem ſententia ab H pocrate didiciſſent, pro iuſque hominis natura pharm operati qualitatum acumina, & uberantias, aliorum permixti retuderunt, & pharmaca in artis ſum verterunt, pro morborum uerſitate, & hominum natura.

cii

:o arbitror ipſos Theriacam, de
. nobis ſermo eſt, plurimorum
ue optimorum congerie condi-
e, reputãtes, quod virulentorum
malium morſus ægre liceat effu
e, & quod ſint præſentiſsima ve
iorum Symptomata, præterea a-
10, rationeque complexos diſ-
es hominum naturas, neq; om-
us idem Pharmacum compete-
nerito illam operoſe, & multi-
am inſtruxiſſe, quo viribus ſuis
ementior eſſet, neque impoten-
ſua, quemquam illuderet, ſed
gno ſtudio paſsim expeteretur.
il enim perinde humanæ vitæ
eſtum eſt, ac venenum, vt anima-
quæ virulento morſu ſæuiunt. Ab
s enim quantumlibet pernitio-
fuga nobis conſulimus. Illa ve-
hominibus ſemper inſidiantur,
raro ab inſcijs, & tale nihil
ſuſpican-

ſuſpicãtibus venenum ex haurit
aut adrepente fallaciter beſtia,
cautim mordẽtur & illico expi
Legi ſcriptum in Hiſtoria quer
quem dicunt fuiſſe Hannibalẽ,
la cum Romanis impari exerc
geſturum,plurimas ollas veneni
ferciſſe, quas in aduerſariorum
ſtra excuſsit. Illi autem cum ign
rarent quidnã proijceretur, nõ
cauerunt(inuſitatum enim erat
modi in hoſtes ſpargi iacula)qui
tim humi fuſi fato cõceſſerunt, a
hoc ſtratagemate ipſe tanquam
rulenta fera , hoſtium manibu
lapſus eſt.Propterea nobis tribu
militum in conſimiles vſus hu
pharmaci nõ vulgaris eſt oport
tas commoditaſque,quoties in a
copias noſtras educimus,olim a
que viperis ipſum compoſueru
nec minus aduerſus venena effi
fu

Cum enim medici certatim
ectioni eius incumberent,
ſcellaneam medicamentorum
am excogitarent, quidam vi-
s adiunxit, & operi ſuo admiſ-
Fuit autem ille (vt fama eſt) An
nachus medica arte ſpectatus,
ere noſtrorum temporum affi-
uit; Vixit enim ſub Nerone, cui
iacæ compoſitionem, & vires
verſibus deſcriptas conſecra-
uos libello noſtro attexemus,
lorum lectione careas, quem
a ſemper diſcendi inceſsit cupi
i prius monuero quod nomen
doptarit à viperis quæ ingredi-
ir, neque ſolum ab eo quod cõ
enena proficiat. Si quis vero
troque nomen ſuum inueniſſe
rit, non multum aberrarit.

COM-

COMMENT. IN

Cap. V.

ARtis coriphæi religioſe obſeruata Hippo-
ſententia, cum alia Antidota morbis cu-
dis propria, & laborantium naturæ conſen-
compoſuerint, tum Theriacam conuenienter m-
do ad temperatam qualitatem reduxerunt, & -
rarum exceſſum malignitatemq; dictamno, ſcı-
aliorumq; complurium benignorum medicament-
permiſtione obtuderunt, riteq; contemperarunt-
dicinā enim quarti ordinis ad ſecundum redigi-
dicis celebratum & vſitatum eſt, compluriu-
coagmentatione vis Alexiteria emerſit, & p-
gādo veneno accōmodatiſſima ac deleterio pror-
poſita. Cū enim vel tātillū venenū ſeu foris, cut-
ſtra cōtingens ſeu intro, in corpus noſtrū illapſū,
gio nos trāſmutat, ac ſtatu āntiquo deturbet, atq-
uerſam corporis molem ſuæ naturæ ſimilem re-
non ſubſtantiæ venenatæ, ſed qualitatis diſtribu-
(fieri enim nō poteſt tam exiguā veneni portion-
per vniuerſum corpus tranare, omneſq; partes ſu-
meritò induſtria medicorum, medicamenta qu-
conflauit, quæ ſubſtantiæ diſsidio venena perime-
ac viribus ſuis exarmarent. Hæc in promptu e-
manum habere debent, qui ab Epidemia in peſt-

eli ſtatu, & a virulentis animalibus, domi, bel-
e ſe cupiunt vindicare; Plæraque enim præſenta-
m perniciem moliuntur, potiſsimumque in acie,
propter vrgentem ſæpenumero neceſsitatem, The
e non mediocris eſt vſus, ibi enim ſagittæ veneno
untur, vt aduerſarijs ſuis ineuitabilem mortem
rant. Quemadmodum Scythæ teſte Ouidio,
Omnia viperæo ſpicula felle linunt.
ui commercia infeſtant ex inſulis Arabes, Aſcitæ
lati, quoniam Bubulos vtres binos, ſternentes
e, piraticam exercent ſagittis venenatis. Inter-
quoq; flumina inficiuntur, & rerum naturæ e- Lucanus.
nta venenis polluuntur, vnde illud.

O fortunati fugiens quos barbarus hoſtis
Fontibus immiſto ſtrauit per rura veneno.

enim rex, & Iugurtæſa fontes, & pabula cor-
unt in Africa. Item Aquilius Romanus in Aſia,
agno crimini verterunt, quod impuris medica
is violauerit ſacroſancta Romana imperia.
iſmodi maleficia niſi primo quoq; tempore repri
ur, & alexiterio aliquo excipiantur; fruſtra
m ſuccurritur vi veneni ad vitalia graſſante,
nq; corpus depeculante, & quia non datur Pſyl
pellatos in exercitũ ſecum trahere, quod feciſ
tonem iuniorem referunt, qui venenum ore
entes ſerpentum ictibus medentur, ipſaſq; incan

tationibus hebetant, & ſopiunt ſerpentes; Magna
litate Theriaca capietur contra ſerpentum nox
Nam maiores noſtri etiam ſerpentibus pugnaru
Hannibal enim præfectus claßium nono commer
Eumenem Pergami Regem adorſus naumachia
perauit, qui antequam confligeret, vaſa fictilia ſe
tibus refercit. Deinde inito prælio dum omnes cer
mini eſſent intenti, vaſa venenis plena in hoſt
naues contorſit, atque hoſtes inaudito ſtratagen
attonitos in fugam vertit. Olim abſque viperis et
Theriacam conſtruebant, qualis fuit Adriani T
riaca, & vt alias innumeras omittam, Antiochi,
inciſo lapide verſibus, in limine ædis AEſculapij
tinebatur. Videtur autem tum ab effectu, tum à
teria denominata, quanquam Plinius à ſolo effectu
detur appellaſſe.

Re

uerendiſsimo in Chriſto Patri ac Domino, D. Martino Rithouio, Epiſcopo Hyprenſi.

THeriacam diro quæ quondam
ſcripta Neroni,
Andromachi nuper vertimus in Latium
erat hamatis quoniam conſigere telis,
Et dare complures peſtis acerba neci,
ſaq; noſtrates terrere minaciter orſa,
Atque in vicinos ſpargere virus agros,
nigro paſsim populos inuoluit amictu,
Atras iniecit nobilibuſque manus.
viros ſacros, atque importuna profanans
Ante diem, vallem miſit ad Elyſiam.
am bene prouiſum, quod docta Ma-
chaonis artis
Turba, ſalutiferam rite parauit opem.

Et procurauit, næ poſsit ſæua nocere
Peſtis, ſumenti vipeream Antidotum.
Qua non Phæbus † habet, qua non Epida-
rius vllum
Humano generi certius antidotum.
Corpora lætali defeſſa iacentia morbo
Mortiq́ue inuentis eripuere ſuis. (nen
*Quare hoc * peſtiferum defende vmbone*
Iactaq́ue mortifera tela retunde manu
Hoc clypeo defende pij vitalia cordis,
Vt viuas Pylij ſæcula longa ſenis.
Hoc animi candor, pietas, doctrina, meren
In miſerum populum munificæq́ue ma
Pro patria, vt taceam, ieiunia ſacra, Deo
Exaudituro quæ pia vota facis.
Compoſita, vt ſileant, ciuiles pace tumult
Nec deinceps terras Marsúe cruet
aquas.

utò in quoſuis tendat ſua lintea portus,
Per mare qui longè Nauita vectat opes.
deſerta diu præſcindant rura Coloni,
etaq; flauicomans proſperet arua Ceres.
raq; concordes cuncti delubra frequentent,
Candidus & ſtabili fœdere regnet amor.
titulo, nec voce tenus, ſed Epiſcopus es re:
uigilas ouibus nocte dieque tuis:
ſtoditas næ deuoret ore rapaci,
Qui ſemper Chriſti luſtrat ouile lupus.
bene diuino ſaturatæ dogmate per te,
Æthereas adeant vt ſine labe domos,
cte Pater laudum præconia cuncta tuarū
Dicere conantem me remoratur onus.
s tantū docto flammatus pectora Phœbo
Bellerophonteis labraue merſit aquis,
andia Rithouij qui tot benefacta referre
Poßit, & Aonijs tollere in aſtra modis.

 Vatibus

Vatibus hæc alijs maiore ſonanda Camœn
Noſtraq́; grādiloquæ linquit auena tub
Interea è Græco, latio quos carmine ver
Andromachi verſus conſule quæſo bo

T. R. P. deditiſſ. Ioannes
Iuuenis.

† Apollo & Æſculapius, cuius templo quodam Epid
rij fuerunt inclyti, poſteris medicinam tradiderunt.
* Virulenta peſtis iacula, Theriaca Andromachi ta
quam vmbone & clypæo ſunt excipienda.

ANDROMACHI SENIOR
Theriaca, viperis conſtans, quæ voca
tur Galene, ad Neronem
Cæſarem.

rima pars poematis Andromachi continet o
ris dedicationem, Theriacæ nomina, prom
nes, & poſtremò doſim, modum aſſumpti
& tempus.

C A

CAP. VI.

Ccipe quo fulget libertas candida mundo — Theriacæ dedicatio.
Cæſar, Theriacæ commoda magna meæ.
Dicitur Argolicis Hilare, Eudios atque Galene,
Qua ſumpta, Stygiæ non metuuntur aquæ. — Theriacæ nomina.
a ſopor, feri cuiquam lætalia ſucci
ocula, vel plenis faucibus hauſta nocent, — Ad venena.
ida, non damnum, dura naſcentia cote
ataq; ſaxoſis dant Aconita locis
nidata reis, non diræ ſumpta Cicutæ
ocula, hyoſciami, ſuccus obeſſe nequit,
ida non Thapſos, non Colchica pocula lædunt. — Ad ſerpentes.
ulla cruentarum vulnera Cantharidum.
erij dentis, nec quicquam plaga, minatur,
uratrix morſus vipera namque ſui,
nera, Theriaca ſumpta, ſunt vana Ceraſtæ
Nec dipſas, ſicca viſcera, tabe coquit,
rpius, Antidotum noſtram, formidat & aſpis
Indomitum, toto corpore, virus alens.
n inuiſa Pryas, luſtris prorepet opacis,
Conditur hæc cæcis, ſed fugitiua locis,
ulla dryina ſuum retinent læthalia virus,
Hæmorrhus noſtra tabet & Antidoto.
ac quoque, nõ homines, hebetata phalangia lædẽt.
Theriaca omne ſuum depoſuere malum,

Exarmatur hydrus, necnon Epicherſus, vbi æſt.
Lerneus vitreas cancer aduret aquas,
Et Cherſydrus ab ore vomit qui triſte venenum
Obuius & morſu fata ſuprema vehit,
Theriaca ſumpta, vernantes ire per agros
Et poteris, libycum Cæſar adire ſolum,
Ad grauiores morbos. *Amphiſuena, nec exitium feret vlla rubeta*
Quæ ſemper ſicca noxia gaudet humo.
Ventriculi mala, Theriace ſedabit, & Aſthma
Fiſtula pulmonis quando madeſcit aquis.
Et quoties inflata premunt præcordia, venti
Murmure, vel rauco viſcera preſſa ſonant.
Tunditur inſano cœlum cum turbine, ventis
Ilia quando tuis ÆEole tenſa gemunt.
Adiuuat ictericos triſti cum bile vireſcunt,
Tincti coricio lumina flaua croco.
In Corycio nemore crocũ præſtantiſsimũ gignitur, vide Q. Curtiũ Libro 3. *Nulla placent miſeris conuiuia, Iupiter & ſi*
Det Ganymedea pocula mixta manu:
Sed præ mæſtitia figentes lumina terræ
Illorum fugiunt, qui medeantur, opem,
Cum pallore cutis ſquallet, cum turgidus hydrops
Incipit, & diris illa medetur aquis.
Obſcuros acuet viſus, & luminis orbes,
Et tabeſcenti robur vt ante dabit.
Omnibus & tetanis conuulſiſque auxiliatur
Et mira neruos commoditate iuuat,
Frigida veſicæ reparabit damna, recludet
Vrinæ, clauſus, quando meatus, erit

M

riam proliſque tibi ſpecioſa Diône
ſuggeret, & caſtris arma petita tuis,
ue iacet longis renum cruciatibus æger
Theriacæ certam ſentiet vſus opem,
rgatque cauis ſentinam pectoris ægris
Et pus, non vna luce, potata domat
ido venenatos molitur Lucifer axes,
Et Stigijs latè peſtibus, afflat agros,
multa tenet, ſola hæc medicamina, palmam;
ſtiferamque fugat fortiter illa luem.
quoque Nemæi, vires, ſubſigna Leonis.
Cùm canis in rabiem concita, mordet, habet
bias fabæ pondus, quæ creſcit (aquoſis
Oſtia qua ſeptem Nilus inundat) agris, Doſis Theriacæ.
tet Oceano, quando Tithonia coniunx
Roſcida purpureo, quæ vehit, axe diem:
ferrugineus cùm condit lumina veſper, Aſſumptionis modus.
Hoc, ternis Cyathis, dilue pondus, aquæ.
quod interdum geminato ſumitur vſu,
Illud ſi quando ſontica cauſa petit,
iubare exorto capies, ſi te dolor angit Aſſumptionis tempus.
Occiduoque; mali, ſole, leuamen erit.
is lætali ſerpentis, ſaucius, ictu
Cepit, & ignara, toxica ſæua, manu,
nora pro deguſtato, tactoque veneno,
Læta propinabis pocula Theariacæ,
abit vigili, Cæſar, medicina ſoporem,
Atque medela grauis ſumpta doloris erit,

Hactenus expoſui vires, nunc tempora dicam
Vipera cum certo ſit capienda modo.

COMMENT. IN Cap. VI.

ANdromachus ſenior Theriacam ſuam N
dedicat, qui priuſquam in omne genus cru
tis erupit, artes liberales, & Medicinam
adulatoreſq́; adeò auerſatus eſt, vt neminem Se
rum, aut officij, aut negocij cauſſa ad lecticam
admiſerit, atque etiam ſi quid in ſermone, vel
tinua oratione blandius de ſe diceretur, non d
uerit interpellare, ac reprehendere, quod impræ
rum Andromachus in eo videtur laudare,
κῶσαρ ἀδειμάντε δῶτορ ἐλευθερίης, quod
cat cæſar intrepidæ dator libertatis, deinde
Nomenclaturas, aut potius Epitheta quæ
riacæ ſuæ indidit εὔδιον & γαλήνην ab eff
qua præſtat denominauit, non autem à Galen
dico, vt perperam viſus eſt credere An
Præterea vires eius, quibus prædita eſt, &
modum explicat. Cum enim Antidotorum tr
reatur Claſſes, quædam enim, deleterijs medi

eruandis ſeruiunt, quædam animalibus, quæ per-
ſum virus eiaculantur, alia morbis ex prauo
i cibortis deteſtinantur. Nonnulla verò triplicem
tatem promittunt. Quemadmodum Theriaca,
authore Andromacho diuulgata eſt, & per vni-
imi terrarum orbem decantata, nam Opij, Me-
, Aconiti, Cicutæ, Hyoſciami, Cholcici, Tapſi,
orumq́ deleteriorum eſt præſentaneum alexi
macum, Cantharidum vlcerationes, morſus vi-
rum. Ceraſtæ, Dipſadis, Scorpij, Aſpidis, Ptyadis
natas expuitiones non inſtrenuè demat. Dryino-
, Hemorrhoi, Phalangiorum, Hydri, Cherſydri,
bißuenæ, Rubetæ, & aliorum ἰοβόλων, hoc eſt
alium quæ virus eiaculantur, certiſsimum ale-
rium eſt, adeò vt Theriaca quaſi loricatus, eam
partem quæ ad Auſtrum ſpectat, & ſerpentes
er magnos & varios, tutò quis ingredi poßit, &
ta eius peragrare. Ex morbis autem, ventriculi
itatem Vrady pepſiam, tumorem, ructumq́ emen
& omnem flatulentam eius diſtentionem remittit,
icos dolores demulcet, regio morbo correptos, &
intercutanea turgidos ſanat, propinata ex
cto Aſari, aut ad ſitim hydropicorum ex-
dam, Oxicrato diluitur, oculorum ſuffiones &
pheras cohibet, eorumq́ aciem illuſtrant robur-
que

que tabidis confert, Tetano, omniq; cõuulſioni proc
calculoſis, et õnibus veſicæ fartæ vitijs, datur ex
cocto Petroſelini, aut Apij, laborantibus autem
renum dolore ex mulſo propinatur, rei venereæ i
tentiam demit, & venerem promouet. Empyicos
ſuppuratos iuuat ex decocto Simphiti. Ad præd
quidem effectus, videtur Theriaca ex ſubſtratis
ſimplicibus, quibus coagmentata eſt, edere. Pr
quas etiam functiones obit, toti, compoſitionis ſub
tiæ proprias, quibus peſti eiuſque contagijs cont
nit, deleteria & omne peſtiferum virus euincit, a
gis rabioſi canis medetur, quod neutiquam ſvid
acceptum ferendum ſimplicium partium viribus
pinatur vero diluculò, aut ſerò, ex tribus Cyath
quæ, quantitate fabæ Egyptiæ, quam cibotium
cant, quæ exſiccata nigreſcit vulgaremque magn
dine ſuperat.

Sec

nda pars poematis Andromachi, con-inet compoſitionem paſtillorum ex vi-eris, & ſcilla. Pondus eorum quæ in-rediuntur Theriacam, modus commiſ-ionis. Inuocatio Apollinis

CAP. VII.

Enator, celeres, primum ſectabitur, angues,
Illis audaces inijcietque manus.
ra poſt brumæ, cùm nota cubilia linquunt:
éque cauernoſis proripuere locis.
rei, ſyluas adeunt, poſt tempora, Veris,
crutantes, viridis ſemina feniculi.
:betem inſtaurant viſum, ſua lumina purgãt,
aſtorumque gregi multa dolenda parant,
caput & caudam, diro conferta veneno
:ædito, viſceribus deſpoliato ſuis.
bus his, etenim lætalia vulnera vibrant,
etraque poſtrema parte venena latent,
ira pugni, caudamque, caputque recide,
ic etenim multò tutior vſus erit.
eo qui membra fugit ſtillantia tabo,
lic ſibi felicem ſentiet eſſe diem.
ſtim carnes, flammis, in vaſe, coquantur
Quod, Samio, finxit Dædala palma, luto.

Adijce

Adijce aquas, nec non ramos viridantis aneti,
Et cum vipereis carnibus, iſta coque.
Donec erit anguis ſpinas exuta recuruas,
Et ſua turgidulo dorſa tumore leuet.
Potus eſt varia herbarũ miſcella cõſtans. *Vtque refrigeſcat, Cyceonem tolle (nociuas*
Ventilet, vt carnes mobilis aura) foras.
Abijce peſtiferas toto de corpore ſpinas,
Quas contrectando percipit apta manus.
Siccatæ Cereris formabis & inde trochiſcos
Carnibus vt bibulis eliciantur aquæ.
Omnia, quæ pariter pila confracta, reconde
Paſtilli è ſcylla. *Auia qua Phœbi fax, adopacat humum.*
Illita fermento, fibroſo cortice ſcylla,
Eſt tibi fumoſis deinde coquenda focis.
Quæ cinere impoſito, carbonibus obruta flagret
Vt carnem lento molliat igne calor.
Cum diſploſa crepat, rutila ſuperata fauilla
Exime (quæ carnis portio tripla manet)
Ad duplex erui pondus pendatur acerbi,
Primus ingrediẽtium. *Quod bene piſtillo ſtrennua dextra terat,*
Et quo ventoſas poßis ſiccare per auras
Fugito paſtillos, Pæonis artis opus.
Ordo 48. *Inde quater decies, ac octo ſumito drachmas*
Secũdus 24. *Quas, æqua, pendes, pondere, lance, pari.*
Angue figuratos, Cereales adde Trohciſcos,
Magma hedychroũ. *Atque piper longum pondere dimidio.*
Menſuras Opij pariles, & magmatis æquum
Accumules pondus, magmatis hedychrei.

c ſiccarum drachmas, quibus adde roſarum, Tertius ordo 12.
n, & Illyrica quæ ſata creuit humo
us æquatur dictis, & mellea radix, Semina Buniadis ſiue Napi agreſtis.
non & dulcis ſemina Buniadis,
on atque illum ſuccum miſcebis odorum
em dant Aſſyrijs balſama cæſa plagis,
ma & Agaricum cum Myrrha iungito coſtum Quart⁹. ordo 6.
uáque corycio fila reſecta ſpecu,
, & eois, quæ venit Nardus ab Indis Nardus Indica.
cus & infrænis quem tibi mittit Arabs.
igrumque piper miſcentur, Thuſque Sabæum, Lacrymæ Terebinthi Libyſtiadis.
quod Dictam num marrubiumque viret,
on ſtæchas, Calamintha, Apiumque petroſum
lacrymas libyco quod Terebinthe ſolo,
er & folijs, quæ quinque, expanditur herba Quinq; folium.
c ſex drachmarum ſingula pondus habent.
olij drachmas, humilis Pinuſque quaternas Quintus ordo 4.
mei, ſtyracis pondere iunge pari, Humilis Pinus. Græce Chamæpitis.
e racemiferum trutina ponatur Amomum,
ue tuus Nardus Celta, reciſa plagis.
que quam lemnos pharetratæ ſacra Dianæ
ſerit, & Phu quod Pontica terra dabit, Nardus Celtica.
ium Malabathri Cretenſiſque chamædris,
lcitis, rutilis quæque cremata focis, Phu Pōticum.
Illyricis quam fodit Gentius oris Gētiana
grâque monſtrata, corda leuauit ope,
mei fructus, ſuccuſque hypociſtidis adſint, Cardamomū
rdamoma tuis Ida relata iugis. Idæum.

Et gum-

Et gummi, ſeſelique leuat, quod pondera ven[...]
In dubio vitæ, fœmina quando iacet.

Acacia. Paratoniis, i. Aegyptiacis, à portu parætino, qui eſt in Cyrenaica.

Quodque paratomijs gummi diſtillat in aruis
Ex ſpina in Memphi palmiferaque Phar[...]
Fœniculum tlapſique, aniſumque, hypericum[...]
Atque amni, pondus par ſagapenon hab[...]
Singula nam quatuor parili diſcrimine drag[...]
Nobile Theriaces ingrediuntur opus.

Sextus ordo Caſtoriũ Ariſtolochia.

Inguina quæque iacit, glacialem Caſtor ad I[...]
Et partum potu quæ leuat herba grauen[...]
Et dauci ſemen pellens nidore venena,

Bitumẽ Iudaicũ.

Quæque Paleſtinis creſcit aſphaltos aqui[...]

Opopanacum.

Chalbanon, & ſuccus panacis, centaurion v[...]
Accipiunt dragmas ſingula mixta duas.

Commiſtionis modus.

Humida ſunt quæcunque bono confuſa Lyæo[...]
Fac ſubigas pariter marmore cuncta cauo[...]
Comminuas validis, quæ ſunt lignoſa lacertis[...]
Adijce de flauis Attica mella fauis

Apollinis inuocatio παιων, enim Apollo eſt

Dexter Apollo veni, ſeu te iuga Theſſala paſ[...]
Hoc veſtro medicum munere ſurgit opu[...]
Seu Rhodos, & Burina tenet te maxime Pæa[...]
Æquoreas propter, ſiue Epidaurus aqu[...]
Ipſe ſalutifero donabis munere Regem,
Auxilium morbis hæc panacæa ferat.
Nam tibi Thura dabit, plena veneratus acerr[...]
Hæc tibi pro tantis gratia rebus erit.

C

COMMENT. IN CAP. VII.

Erno tempore menſe à bruma tertio ſerpentes deſerunt cauernas ſuas ſubterraneas, arenarum- ceſſus, quo ſe abdiderunt per totam hyemem, r aeris inclementiam & frigus penetrabile, ſu- ſenectam exuunt, quæ eſt iuxta Ariſtotelem ultima, & primi ortus operculum. Vnde Naſo en ſuum hauſiſſe videtur, vbi ſcribit.

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas:

ulis primũ detrahi (aiunt) ita vt obcæcari videã , qui rem non intelligunt, oculorũque aciem ſuc culi reficiunt, quam gelu, nixque retuderant iſque vernant quod. Nicander ita deſcribit:

Ἦ, ὅτ᾽ ἀναλέων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας
ὑς ἐπιστείχων, ὅτε φωλεὸν εἴαρι φεύγων
ασιν ἀμβλώσσει. μαράθευ δὲ συνήχυτε ὄρπηξ
ηθεὶς, ὠκύντε καὶ αὐγήεντα τίθησι.

verſus verbotenus redditi ita ſonant: Tunc quã catum ſquammarum exuit ſenectam ægrè ince quando latibulum vere fugiens oculis caligat, ili verò ſurculoſus ramus comeſtus, celerem amque conſtituit viperam. Cum itaque tam Au o, quam vere ſuam ſenectutem viperæ deponãt, iubet illas venari vere iam inclinato, æſtateq;

incipiente & tempore vindemiæ, quod Autumni i
dium eſt, alienum eſt autem ad harum capturã æſt
tempus præter principium illius, vſque ad Cani
ortũ. Ad hanc Antidotũ, faciũt imprimis viperæ
in Italia capiunt viperarij, ſiue Marſi ex illis oriũ
Vipereo generi grauiter ſpirantibus hydris
Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebant
Mulcebantq; Iras, & morſus arte leuabant.
Nam quas in Libya venantur ſalſuginoſæ ſunt,
ab hac compoſitione extermmentur, viperarum c
ta, & caudæ, palmi magnitudine vtrinque an
tantur; Reliquum deinde corpus exenteratur, elu
& in particulas diſſecatur. At dum hæc obeun
etiam atque etiam videndum eſt, ne venenum i
feriat, quod citra grauem offenſam non ſuſtineb
Deinde quo vſus tutior ſit, viperarum caro ita
gruè præparata coquatur lenta pruna in vaſe
cum aqua, viridi anetho, & ſale, donec carnem ſ
deſerant. His peractis ab igne, fictile remouetur
ventilari ab aëre permittitur, mox caro molliu
eximitur, & teritur pila marmorea, ſenſimq; a
gitur pari pondere medullæ panis tritici arefacti
artiſci finguntur, qui vmbroſo in loco extra ſo
radios ſiccari debent, quibus ritè compoſitis, e
meßis tempore ſcyllã naturali ſucco turgidã, rei
quæ marcida & rugioſa ſunt. Hæc quoniã acr

ſicans eſt, interaneiſq; noxia, inuolutam prius fer-
o, aut paſta, aſſabis in calido cinere, donec tegmen
n cruſtam induruerit, cognoſces verò ſatis aſſa-
eſſe, ſi tunicæ eius crepuerint, qua in mortario læ-
a, ſumes alborum eruorum farinam, nam quæ
ſcunt amara ſunt, & horum ſeſqui alteram
m appendes, hoc eſt binas partes farinæ, ad tres
s ſcyllæ, ac in paſtillos coges, qui ſcyllitici & ſcyl-
icuntur, quos in loco ſiccabis, quem ſol non illu-
, quæ cum omnia in promptu fuerint, accingeris
heriacæ compoſitionem, quæ talis eſt; Accipies
icorum paſtillorum dragmas quadraginta octo,
ſcorum Theriacorum dragmas viginti quatuor,
piperis, Opij, & magmatis hedychroi tantun-
. Vocatum eſt autem hedychroum à gratia iu-
coloris, quem continet: eſt enim tinctum croco
undè coloratum, tum accipe roſarum rubrarum,
carum, Iridis Illyricæ, ſucci glycyrrhizæ, ſemi-
api ſyluestris, Scordij, Opobalſami, Cinamomi,
ici, añ dragmas duodecim, Mirrhæ, radicum
Aromatici, Croci corycij, Caßiæ ligneæ, Nardi
e, & Odoratæ, Iunci Arabici, Thuris maſculi
li, & candidi, quod ſtagonias appellatur, Mela-
ris, Dictamni, Praßij, Rhei, id eſt Rha-
i prouenientis in ijs quæ ſupra Boſphorum ſunt
ibus, ſteychadis, ſeminis petroſelini, Calaminthæ
æ, reſinæ, terebinthi Libycæ, Zinziberis, radicis

 venta-

pentaphylli añ drachmas ſex , polij montani,cha
pityos,ſtyracis , quæ ex Pamphylia fertur,intra
lamos,& propterea calamitæ appellatæ, radicum
nuium mæi athamantici longarum, odoratarum,
guamque excalefacientium,aut ſuccedanei eius q
eſt ſemen ſiſonis,amomi armenici, in modum rac
conuoluti , aut ſuccedanei eius quod eſt carpeſiu
nardi Celticæ, rubricæ lemniæ, phu Pontici,ch
dryos,foliorum malabathri,chalcitidis toſtæ, rad
gentianæ, aniſi, ſucci hypochiſtidis, carpobalſa
gummi arabici ſplendidi , ſeminis fœniculi , carda
mi,idei ſiue minoris ſeſeleos,acaciæ,thlapſios, ſem
hyperici, ammeos, ſagapeni añ ℨ s.caſtorei, Ar
lochiæ tenuis,ſeminis dauci Cretici,veri bitumin
daici,opopanacis,chalbani pinguis, centaurij mi
añ ʒ ij, liquores & ſucci diſſoluātur in mortar
no optimo,& odorato, quantum ſatis eſt,aridior
rò pilo ſubigantur,puluerentur,et melle Attico
piantur. Hæc eſt genuina theriacæ compoſitio a
dromacho ſeniore Neronis primario medico ver
ideo conſcripta, ne numerus ſimplicium, & pon
euariarent, & huic vni inſcriptioni eſt inſiſtend
Inutiliter à plæriſque chalcitis prætermittitur,
enim & lota mordicationem ſuam exuit, & ca
ta eius vis igne depreſſa eſt. Temerarium eſt qui
huiuſmodi antidotis ſubtrahere, quorum effectus

identi ratione ſcrutabiles, maiores noſtri vſu & rimentis notarunt.

Andromachus Viperam potius quàm ſerpentem alium Theriacæ admiſcuerit, deq; Cleopatræ morte diligens hiſtoria.

Cap. VIII.

QVi verſus cum arte, & ingenio fluant, neceſſarium eſt vt videamus, quare in tanta lætalium animantiũ va-tate ſolæ viperarum carnes in An lotum coaptentur. Andromachus im cæteris omiſsis, harum tan-m meminit, quæ ab alijs venenis neo iudicio) multis partibus tabi-a vi ſuperantur. Nam baſilicus, iæ beſtia eſt ſubflaua, & in vertice ibus eminentijs quaſi diademata,

interimere eos dicitur qui ſol
aſpexerint, aut ſibulum eius a
bus acceperint, ſi aliud quodpi
animal eius cadauer contige
illico expirare: Quapropter cæt
beſtiæ longiſsimè ab illo ſegreg
tur, & vicinitatem eius declina
Dryinus in quercuũ radicibus v
agens, vnde & nomen accepit, vſ
adeò maleficus eſt, vt qui ca
modo eum preſſerit, excoriet e
pedes, totumq; crus tumore inf
Si quis curationem aggredia
(aiunt) manus eius admirabilit
maxima deglubi: Si verò certam
cum eo ſuſcepto, mortem illi q
piam intentet, inſectantem dep
lere odoris intolerabili fœditate,
omnẽ odoratum hoſti ſuo adim
Hæmorrhus conuenientem no
ni ſuo perniciem molitur, ſtillat
cu

nim per os, nares, & vniuerſum
orpus ſanguine, moriuntur quot-
uot ab eo icti fuerint, nec minus
dipſade percuſsi intereunt ſiti in-
tiabili, & immoderato calore
onflictati, vt interdum dirumpan-
ir. Acontias exerto corpore &
ſtar iaculi, homines aſſultim ado-
endo internecinus eſt. At Ptyas
: aſpidum genere, erecto collo,
longitudine interualli dimenſa,
uaſi intelligens, in corpora inſpu-
ndo venenum ſuum dirigit, cum
erò harum triplex ſit ſpecies. Nam
na ex ijs eſt Ptyas, altera Cherſea,
rtia Chelidonia. Aiunt. Cleopa-
am AEgypti Reginã harum vna
bi celerẽ necem, inopinato conſci-
iſſe cuſtodibus inſcijs. Cum enim
uguſtus deuicto Antonio, Re-
nam ſuperſtitem eſſe voluiſſet,

eamque arctè cuſtodiri iuſsiſſet
tam illuſtrem fœminam Roma
palam oſtentaret, ferunt Cleop
tram elegiſſe glorioſa morte in R
ginæ ornatu ex hominum cont
bernio migrare, quàm orbata
quo paulò ante floruerat impe
per ora populi Romani traduc
Quare ipſa ſibi mortem machin
ta eſt, qua in re (aiunt) adiutric
fœminas duas fidiſsimas ſibi cæp
ſe Naeram & Carmionem, quæ
corporis mundum miniſtrabant
tera enim capillos calamiſtrabat,
tera vngues eminentes elegant
reſecabat, quibus accitis iuſsit
pidem apportari vuis & ficubus i
uolutam, ne conſilium eius cuſt
diæ pateſieret, quam ſtatim in f
minis periclitata eſt, an præſent
neum haberet venenum, illæ cu
cel

erem perniciem incurriſſent, re-
a famularum ſuarum mortem
ſecuta eſt, quod factum Auguſti
ntem acriter pepulit, qui admi-
is eſt, cum illarum erga reginam
n amorem, cui commori, non
recabantur, tum Cleopatræ ma-
nimitatem, quod eiuſmodi mor
antiquiorem duxerit, ingloria,
ruili vita. Eſt enim inuenta, dex
capiti admota, diadema ſuum
ctiſsimè tenere, vt ſpectatoribus
mnum Regina eſſe videretur.
emadmodum Tragicus poeta
is deſcribit Polyxenam, quæ mo
ns etiam ſollicita fuit vt honeſtè
eret. Qui autē reginæ ſolertiam
norte ſua occultanda, & aſpidis
ſentē perniciem proſecuti ſunt,
bunt eam mordicus, brachium
magno & profundo vulnere ſau-
ſe, & venenū quod in pyxide qua

dam pręparauerat illi immiſiſſe,
in corpus deducto,ſtatim clam
ſidio, voluntariam mortem ex
cruciatu oppetijt. Iſta perlube
narraui, quod te omnes diſcipl
viderem amplecti,vtque tibi inc
bilis harum animantum in pe
cãdo celeritas nota eſſet; Vidi e
ſæpenumerò in magna Alexand
quã pernici tabo graſſarentur, c
ties enim quempiam de illorum
tentia capitali pœna mulctat
volunt humanitus tractare, ne
immani aut lenta morte excar
care,ad pectus rei aſpides admo
tur, qui poſt modicã ambulati
quã illi indicunt ſtatim animã a

COMMENT. IN Cap. VIII.

*IN tanto læthalium animalium numero ſol
peræ præparantur & Antidoto permiſcentur.
liſcus qui inſtar regis cunctis animalibus eſt te
ſolo ſibilo cæteras beſtias virulentas terret, co
halitu eius nulla fera attingit, afflata à Baſiliſc*

eliquis putreſcunt; Quæ hic recenſet Galenus, ex
acis Nicandri ferè deprompſit, cuius Græcos
, dum toti eius operi interpretando incumbimus,
ad hunc modum conuertimus.

ius cunctas perterrent ſibila peſtes,
æ per humū ſerpūt, & lōga volumina torquent
quando (Phœbus medio dum lucet in axe)
uit, in ſyluis viridiq; animalia campo,
iguis gauiſa locis mox ſubmouet, illa
fugiunt, & iter retro formidine flectunt.
Illius morſu contactum nulla volucris
olitat, non AEgypij, vulturq; cadauer,
n coruus rauco plumas qui prouocat ore,
Quod ſi præpes adit, iuxtaq; famelica venit,
on epulas impunè tulit, ſed protinus huius
ors hæſit capiti, fatum præcepſq; parauit.

AEgypij ex genere Aquilarū ſunt.

iliſco ictis toto corpore incendia accidunt, caro
latur, & colliqueſcit, ſanguine celerrimè in ar-
cogitur. tam pernicioſa eſt plaga, quam baſiliſcus
it, vt authore Auicenna, incurabilis ſit. Dryinus
ὑς ἐν οἰκία τεύξας. id eſt in quercubus degens,
percußit inſtar ouium balatus edunt, corpore
anis odor exit & virus redolens, non dißimilis
em corij præſegmina fundunt, & præterquā quod
eius deglubat, qui calce eum preſſerit, tumore
, locus veneno affectus graue olet, quod Nican-
edicus & poëta inſignis ſcribit ad hunc modum.

Faucibus intolerandus anhelitus exit equini
Quem direpta cauis expirant tergora coſtis,
Flectit, & humanos quæ dum concinnat i...
Artificis palmas inter, ſtillantia tabo
Et talum plantamque pedis ſi vulnere læſit,
Naribus immittit triſtem pars iſta vapore...

Hæmorrhoi morſu, diſſolutis venarum &... riarum commercijs quicquid animæ eſt exha... per cruorem, veteres cicatrices refricantur, &... guine manant, collum, aures, et nares ſtilla... guine, nec non ex pulmone ſanguis confertim... extunditur, cruentaq; proluuies aluo egeritur, ... auxilio deſtituti, & conclamati pereunt. A ... percuſſi inexhauſta ſiti præmuntur, poculiſque i... riuntur, etiam ſi totum Oceanum ebiberint, ſiti... extinguere nequeunt: Quare propter pertinacem... qua percuſſos animal torret, dipſas appellatu... Acontias, quem Lucanus iaculum vocat, quod ... li volet tormento, & inſtar iaculi, ſe torque... bretque in animal quodcumque obuium fortun... rit. Ptyas ex aſpidum genere eſt nomen ſortit... venenum in obuios inſpuat, quarum cum tri... genus Cleopatra

Dipſas à verbo διψάω quod ſitio ſignificat.

Acõtias à voce Græca, ἀκόντιον, quod iaculum eſt.

Ptyas ἀπὸ τȣ̃ πτύειν quod ſpuere ſignificat.

Horati⁹ Ode tri-

Scilicet inuidens
Priuata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho,

nata vndequadragінta ſibi mortem conſciuit, gesima quinta
ris ſui arbitrio permitteretur, Marco enim An- vbi de-
ud Actium claſſe victo, & mortuo, Alexan- ſcribit
n poteſtatem Augusti redacta, cum ſperaret ex victoriā
nphos agere, indulgentius Cleopatram in cap- Augusti
tractauit: at illa aſpidis veneno, quam ficu- contra
ectam receperat, clam ſtatiuo præſidio ante Anto-
entem ſine doloris ſenſu, caligine oculos obtun nium &
necta eſt, & ſpem Augusti feſellit, imago ta- Cleopa-
s demortuæ in triumpho circumlata eſt, aſpide tram in
eius affixa, Vnde Propertius: bello A-
ctiaco.

achia ſpectaui ſacris admorſa colubris, Libr. 3.
Et trahere occultum membra ſoporis iter. Elegeia
decima.

ominibus ancillarũ, quæ reginæ cõmoriebantur uthores non conuenit, Plutarcho Iras, & Char ominantur. Cleopatra vitam ſuam abiecit dia e capitis impoſito, noluit enim quæ antea ſiſtro apitolium terruerat, & Romanis auſa eſt latran pponere Anubim, ſeruiliter hinc diſcedere. admodum Polyxena, quam cum Neoptolemus ris ſui tumulum iugulaturus eſſet, nihil ma- votis habuit, quam vt poſſet honeſte è viuis ere, & quemadmodum Euripides de ea cecinit. κρύπτειν θ' ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων χρεών ꝗ celare, quæ celare oculos virorum oportet. n Alexandria plurimæ reperiuntur paſſim aſpi-

des,

des, quibus cum ichneumone bellum eſt interneci[...] plaga ab aſpide accepta, ſine ſenſu doloris interi[...] Idcirco Alexandrini quoties acerbitatem animad[...]ſionis condonant, quæ inſontes erant vſuri, a[...] ctora reorum aſpidas admouent, & ita citra dol[...] facinorum ſuorum pœnas luunt.

Cur vipera Theriacæ integra non im[...]natur, multaq́ ex animalibus reme[...] haberi.

CAP. IX.

VIdes vt nulla prædictaru[...] ſerpentium in iſta comp[...]ſitione admittatur, pr[...]pter illarum maleficam, & vene[...]tam naturam, neque viperas ip[...] integras Antidoto inſerimus, [...] amputatis prius capitibus, & ca[...]dis reliquæ partes mixturam ſu[...]eunt, neque id temerè, citraque r[...]tionem facimus, ſed quoniam

capi[...]

ibus venenum poſitum, atque
um eſt, truncare illa aggredi-
, vt Antidotum exitioſarum vi-
expers ſit. Pollent enim capi-
i quadam veneni effectrice,
d ibi non ſecus quàm in para-
s, (quos Latini Aſtites vocant)
n & in mammis lac elabora-
habetque vipera caput omnium
iciosiſsimum, quo apertis fau-
s maris ſemen recipit, ſtatimq;
t eius morſu præcidit, aiunt
que ipſas hoc immani con-
ſu illigari, deuincirique, & ſuc-
um fœtum naturali quadam
ne corroſa matris ſuæ aluo,
viam foras patefacere, pater-
ue cædis vindicem, matrem
re, quod nobis Nicander
ta iſtis verſibus ſcitè deſcri-

Ne ſit.

Ne ſis in triuijs maculoſa pelle maritus
(Læthales ſi quando ſuæ formidet echidnæ
Iratæ morſus) nam fœmina dente maligno
Inter & amplexus, maritalia tempora trunc
At proles, matrem rupto de ventre profuſa
Vlta patris cædem nigricanti deſtinat orco.

caudas & extremas partes ideo ſcindimus, quod omnẽ virulent illuuiem conuerrunt, & motu c tinuò maiores ſunt, ſicut pa piſcium quorundam, caudis vic decumaniores eſſe feruntur. Ne in admirationem agaris, ſi poſt rum partium demutilationem, quæ pharmacum potentius co tuant, primaria & ſalutari facul ipſis carnibus inſidente, neq; ig ramus aliarum animantium c plures partes non paucis morbi primis opitulari. Reperiuntur, bus murium capita adiume ſunt, combuſta enim & melle i alopecias ſanant, & milui ca

co

ntra podagricos, validis celebra-
r effectibus, ſi quis euulſis plu-
is huius ſiccati polline, quantum
es digiti capiunt, aqua inſperſum
bere voluerit ſæpenumero partiū
ſarum momenta quædam, contra
finitos morbos pollent. Cameli
rebrum ſiccatum, & cum aceto
uſtum, comitiales ſanat. Muſtelæ
rebrum cognatas ſortitur vires.
militer Hirundinis aduerſus ocu-
rū ſuffuſiones efficax eſt. Ouillum
rò cerebrum ad eundē modum
æparatum, dētitiones puerorum
mmopere promouet. Taurini
rnu ſcobina ex aqua, pota ſangui-
m manantem ſiſtit. Cinis ex oſſi-
us fœminum Tauri ſanguinem re-
imit, & aluum immoderatius ſo-
am refrenat. Ceruini cornu ra-
ētum aduſtum, & vino ſubactum,
itū mobiles dentes ſtabilit, eiuſdē

vires ſibi vendicat bouinus talu
excutit enim rotundā tineam cu
melle ſumptus, ex aceto mulſo ſp
nem abſumit. Inunctus verò vitil
nem emendat, & aliquatenus ven
ris cupiditatem accendit, & qu
ſopitam exuſcitat; Caſtorium ſin
liter ſpaſmos, & neruorum cont
ctiones curat. Fel multorū anim
lium auxilium ſingulare hominib
adminiſtrat, atque etiam ſæuu
lac, adipem, cutem, ſanguinem, a
guium ſenectam, & illorum ſin
interdum efficaciter prodeſſe a
maduertimus. Bouillus fumus
catus, tribus cochlearibus co
hydropicorū tumores prædica
Muſcerda ex aceto trita alωpe
explet, in potu aſſumpta veſicæ c
culos conterit. Adeps anſerinus
ſaceo exceptus, medetur parti
inflammatione obſeſsis, adeps v
ce

ninus dolores lenit,& demulcet. bubulum ad dyſenterias profi- hyenæ fel adinixto melle clarita- visus reſtituit,& illitum ſuffuſio diſcutit. Hippopotami cutis cre ta,& aqua excepta, panos emar- at. Viperina membrana verna- ne exuta alωpecijs impoſita,mi- iliter capillos reducit , Aſpidis ecta trita cum melle , & ſublita us hebetudinem illuſtrat. In ſum- ingens eſt horum farrago,quam præſentiarũ deſcribere intẽpeſti- n foret . Quare ne pluribus ver- hic cõmorer,ſufficiant quę à no- in mediũ prolata ſunt ad demõ- ndũ quæ inſtituimus. Illud verò gnitu perneceſſarium eſt, integra imaliũ corpora certiſsimis reme- s humanę ſaluti ſubuenire,fluuia- s cãcer aculeos,& telorũ cuſpides rpori infixas euocat. Squilla trita,

 & cum

& cum radice Bryoniæ propina
vermes exturbat. Scorpius toſtu
cum pane pro cibo ſumptus, veſic
calculos confringit. Terreni verm
eandem vim habent. Si quis reg
morbo correptus, tritos ex mel
crato biberit, ſtatim purgatus, mo
bo defungetur. Sæpe cum roſace
cerato podagricis inflãmationib
accommodantur. Miluius vngue
to ſuſino incoctus, claritatem oc
lis facere promittitur. Scarabe
ſubferuefactus in oleo, & aurib
inditus contra dolores earum ef
caciſsimi vſus eſt. Alauda aſſata e
vrgentes cωli cruciatus ſępenume
mirificè adiuuit; Quoque magis f
cultates quas corpora animaliu
continent admireris, maiore cu
tibi illas exponam. Quædam ſo
conſpectu vires ſuas declarant. Sc
pijs, ſtellio viſu pauorem affert,
torpo

pore frigidi ſudoris obrigendo
irent. Amphiſuenam (eſt autem
ens biceps) cui natura eluxu-
a geminū caput dedit, nauium
s proras habentium æmulum, ſi
lier prægnans tranſcenderit, ab-
um vitæ periculo faciet : vt mi-
mirandum ſit, ſi corporibus vi-
arum menſura quatuor digito-
vtrinque præciſa conſimilis
ad effectus quoſdam arcendos
petat. Satis & copiosè demon-
ui integra animalium corpora
rdum hominibus ſuccurrere,
ndoque ſolas partes, nonnun-
m ipſarum partium minimas
ticulas.

COMMENT. IN Cap. IX.

*Ieriaca verò nulli: ex prædictis animalibus con-
at, quæ tam immani veneno ſerociunt, neque*

quicquam huc accitur quod deleterium eſt, noſt natiuo calori infeſtum, viperaſq́ niſi mutilato cor adhibemus, truncamus enim extremas earum pa exemptis interaneis, continent enim capita vip rum plurimum veneni, quod lac in his conficitur ſecus quàm in fœminarum mammis, & in aſi ſemen elaboratur, in caudis etiam, quibus ſe con uunt, contorquentq́ venem plurimum cumula propterea quatuor digitorum menſura vtri amputantur, quanquam Dioſcorides ſcribat mentitium eſſe certam vtrinque menſuram p di, ſi quid præterea veneni exitioſi in carne re illud coctione & ignis feruore euoratur, & diſſip carneſq́ viperinæ diſcoctæ in aqua, oleo, ſale, & tho, quadam concordia nobis redduntur famil magnoq́ in morborum quorundam contagio ſun iumento, quibus hac cauſſa nonnulli veſci ſolit & quidam illas pane collegerunt, vt quoties nec incideret vterentur, neque tantum viperarum nes, ſubſtantiæ ſimilitudine nobis coniunctæ ſun plurimæ etiam partes aliorum animalium & menta propria quadam vi & energia morbis co ribus coaptantur. Alopecias emendat cinis è m capitibus, caudiſq́ ac totius muris, præcipuè ſi v cio acciderit hæc iniuria; Miluius ſi inuete

iturq́; in puluerem, & quantum tres digiti ca-
it bibatur ex aqua, commodiſſimè curat podagri-
. Cameli cerebrum areſactum potumq́; ex aceto
itialibus medetur, idem præſtat muſtelæ cere-
n, & ventriculus coriandro fractus, & inuete-
is. Cerebrum hirundinis oculorum epiphoras cohi-
, ouillum cerebrum infantes tardè dentientes ad-
it. Taurini cornu ſcobina aquæ inſperſa, & hau-
hemorrhagias, & quamlibet ſanguinis fluxionem
peſcit, vaſorumq́; anaſtomoſim occludit, cinis ex
bus fœminum tauri aluum citatam coërcet, dentes
iles ceruini cornu cinis ſtabilit, doloremq́; omnem
igat, ſiue infricentur, ſiue colluantur, quidam
caciorem ad omnes eoſdem vſus, crudi cornu fari-
n arbitrantur, dentifricia vtroque modo fiunt:
illus talus aſcarides inteſtinis exigit, ſi cum melle
iatur; Illitus verò alphos emarginat, veneremq́;
at, ſpleniticis ex aceto auxilio eſt, Caſtoreum potu
illitu omnibus neruorum vitijs prodeſt, cinere
illi fimi, menſura trium cochlearium ex cõuenienti
iore, hydropicorũ tumores ſubſidunt, murino fimo
oleo cõtra calculos ventrẽ illinere ſalutare eſt. Idem
tra alopecias magno effectu ſumitur, nec non contra
iaſim, potu valens remediũ eſt. Adeps anſerinus

partium inflammatarum ruborem, & efferueſcenti
reſtinguit. Adeps ceruinus intenſos dolores mitig
lac bubulum vlcera dyſentericorum efficaciſsimè
nat, fel hyenæ contra viſus hebetudinem illini
habet & hoc animal ſpiritum opticum, & tenuiſsi
& dilucidiſsimum, vt omnia acutè per noctem
deat. Hippopotami corij cinis panos ſanat; en
ex aſpidum exuuijs & melle caligantem viſum
acuunt. Integra quoque animalia contra plurimos
fectus peculiari dote pollent. fluuiatilis Cancer
corporibus infixa extrahit, Squilla marina da
potu cum bryoniæ radice, vermes ab inteſtinis ex
lit. Terreni vermes bibuntur ex vino, & paſſo
comminuendos calculos, contraq; vrinæ ſtillici
Iidem morbo regio reſiſtunt in aceto mulſo cum m
rha; ex cera verò podagricis inflammationibus a
cantur. Miluius vnguento ſuſino incoctus oculos
ſtrat, Scarabeus contra aurium dolores ex oleo t
flexuoſis earum anfractibus inditur. Alauda in
ſumpta colici cruciatus præſentaneum eſt remed
nonnulli includunt quoque cor eius armilla aurea
ſibi adalligant, vt à colici doloris lancinatione v
centur. Innumera paſsim reperiuntur animalia,
cum integra, tum earum partes, & excrementa
gularem vſum in medicina habent, inuoluta obſ
tate naturæ cauſa. Quædam naturali odio tant

Vide problemata Alexandri Aphrodiſei. Enchriſton omne quod inungi poteſt Græcis dicitur.

Vnguentum ſuſinum quod & κρίνινον Græci vocant diuerſum ab eo eſt quod lilinum officinę

nant, vt quibuſdam occultum bellum natura nomĩ-
iſſe videatur. Scorpius ſtellione conſpecto exani- nãt quũ
r, & tanto diſsidio aduerſatur ſtellio contra præter
ium, vt authore Conſtantino Cæſare, ſi quis ſtel- lilia &
in oleo liquefacto, ex ipſo oleo percuſſum inungat, oleum,
ore ipſum liberabit. Amphiſuenam ſi prægnans multa
tim tranſeat, abortu fœtum immaturum exclu- alia eius
eſt etiam in gallo gallinaceo quædam antipathia, compo-
ſitione
conſti-
tuant.

uem nequeunt rapidi contra conſtare leones Lucret.
nque tueri, ita continuò meminere fugai. lib. 4.

doquidem natura res plurimas genuit (quarum obſcuræ, nec ſatis apertæ intelligentiæ) ad homiq; commoditates, & vſus tantam medicamento- vbertatem largita eſt, quorũ nullum nobis dedit im cognitionem, nemini mirum videri debet, quod riacã, quæ viperinis carnibus conſtat ad venenatas s, & exitialia pharmaca, contagioſoſq; morbos ax ſit, occulta proprietate, & nulla demonſtrae aſſerta, & inter polychreſta, id eſt, plurimi vſus icamenta relata ſit ab experientiſsimis viris. iores enim ex ratione eam compoſuerunt, non ex uita Empyricorum occaſione, quam illi periptoſim ant, etenim ratio compoſitionem hanc inuenit, exentia de virtute Antidoti inuentæ decreuit.

Quomodo quæ noxia ſunt interdum p
deſſe queant, vnamq́ ex compoſiti
dicinis qualitatẽ ex omnibus reſult

CAP. X.

ILlud autem inueſtigare ma
neceſſarium eſt quod pluri
multò mirabilius videtur, q
modo virulentæ beſtiæ, quæ to
ſubſtantiæ diſsidio hominibus i
ſtiſsimæ ſunt, eorumq; mortem p
cipitant, accelerantq́; , morſus ſ
ſanent, & ſolæ, homines quos la
runt graui periculo eximant,
etiã opinio vetus percrebuit; Q
dam animalia inter mordendu
ſanguinẽ humanum, qui ex vuln
profluit guſtauerint percuſſos
care; Si verò illum non delibar
eadem cibis innoxia admorſis re
dio eſſe, atque ictos ab omni p
culo explicare. Affines vires hab
narratur herba quam Græci h
ni

m appellant : Incolæ verò pa-
) nomine Ninum indigetarunt,
autē Ninum dictio barbara,qua-
ı herbæ exoticæ plerunq; habēt.
nc herbam Daci,& Dalmatæ tę-
um ſuorū cuſpidibus aſpergere
untur, & ſimul ac ſanguinem
neratorum contigerit, eueſtigiò
ɩs interimere, ab ipſis verò ſine
xa comedi, Ceruoſque qui in ve-
:u transfodiuntur, magnam per-
iem poſtmodum venatoribus im
rtare, niſi ſtatim ab ipſis come-
ntur. Cæterum iſta minus valent
inueniendum id de quo ambigi-
r, ſolis enim experimentis innixa
entus cōprobant,ſuppreſſaq; cau
illorum tantum cōmemorationē
plectūtur. Quocirca faſtidio Em-
ricos,quibus more rudis & indo
ę plebis admiratio mouetur,quo-
:s aliquid huiuſmodi coram, ipſis
præſen-

præſentibus vſu venit, nam cauſ
propter quam euenit ignorãt, q
illam ratione indipiſci non poſſe
cum principijs cauſſarum ignau
ſuperſedeant, ac experimentis nu
inſiſtant, quæ ad Medicinam fa
tandam ſufficere nimis præfra
defendunt, propterea ad mod
idiotarum huiuſmodi ſpectac
obſtupeſcunt; At qui maiorem o
ram in arte ponunt, fatentur qu
in medicis requiri intelligentia
vulgari remotiorem, quoties v
cauſſas à natura occultas, & laten
inuenire nequeunt, dicunt labor
ſas harum indagines ſuperuac
eſſe. Nos verò qui maiore ſtudio
diligentia in arte occupamur, n
ſumus more Idiotarum conte
rerum obſcurarum, & inuolutar
ſpectaculo, quod illi faciunt, qu
quam neque experimenta aſper
m

, ſed huc rationem accerſimus,
illi copulamus, quãdo opus eſt,
i omnibus numeris artẽ expletã
. rationis gyrum cogimus, neq;
n noſter labor eſt in cognoſcen-
auſſis, ſed hinc cõſeruandorum
inum præſidium capimus, atque
terea rationis adminiculis vti-
, vt rerum cauſſas impetremus,
irum dictu quam facili compen
onſequantur, quod querunt, qui
iter inueſtigant tanquam ſola-
laboris ſui nacti, ac abundè
eque remunerati. Vt tibi iſta
ius probem, illuſtribus rebus in-
ido, demonſtrabo in illis, quæ
ımmodo extrinſecus imponun-
ıut introſumuntur. Vulneribus
crocodilorum morſibus infli-
ur, eorundẽ adipem impoſitum
iè mederi obſeruamus. Mus ara-
morſum ſuum, qui & ipſe in pe-
riculum

riculum capitis vocat, ſine ſenſu
loris impoſitus perſanat: pari ſi
liq́ue ratione à viperis percuſsi
riculum euadunt, ſi quis corp
earum læuia & contrita vulner
induxerit. Quod quidem nos a
bita ratione facimus (quemad
dum dixi) vt obliterata vene
qualitate, vis, & pernicies neq
ad profundas corporis partes
ire, quod in emplaſtris animad
timus, quæ cõſentanea æquabili
temperata, corporibus adhiben
neque ijs nocent, at ſalutares v
exprimunt, quod in Theriaca pa
eſt, & apertum: Dico autem vip
ideo plagis ſuis mederi, quod v
ni potior pars vnà cum capit
demitur, eius verò reliquias,
cæteris partibus conſertæ ſunt
tundimus, non exiguam ſalis
anethi partem in aqua incoqu
ne

e tantum ſaporis gratia ita té-
nus,ſed quò carnes tabeſcant,
ni ne dicam omni portione de-
a. Remediarias autem vires
macum à varia temperatione
it, tam diſpari enim compoſi-
e,qui fieri poſſet, vt viroſa ani-
a lædant,abrogata peſtifera eo-
facultate? Hoc vt magis tibi
nẽ, ſubijciã conſimiliũ prom-
ı, & obujã demonſtrationem,
tharis ſeorſim ſumpta veſicam
at, grauiq; incõmodo infeſtat,
lidis ſuis viribus perniciẽ adfe
alijs verò medicamentis permi-
eſicæ auxiliatur,& lotio ciendo
ulare remedium eſt; Succum
aueris ſi per ſe, & ſolitarius
atur, certam & ineuitabilem
tem moliri, nemo eſt qui
iat. Alijs verò infuſus, & tem-
tus, ſæpiſsimè ægrotos iuuit,
& ſalu-

& ſaluberrimum extitit medica
tum, ac phreneticorum deliria c
expugnauit, & eos, quibus ex pe
lia animæ functio deprauabatu
præpoſterè ratiocinabãtur, ſomn
ducto miraculosè inſtaurauit, &
plicitam ratiocinationem extric
A phalangio ictis ipſa phalangia
ſoluta potu malũ omne amoliu
quæ imprimis rationi noſtræ pat
nantur, & magnam perſuadend
adhibent; Si enim ſolum vinum
venenis temperatum ſecuritatem
ſtat, & à periculo peſtiferarum
mantium aſſerit, cenſebitur v
Theriaca, quæ tam varia ſtrue, &
poſitione cõſtat, medicamentũ
nium & diuinum, tantum abeſt v
minibus damnoſum, aut læthal
Illud verò in mixtionibus medica
torũ ſcitu opus eſt, quod ſingula
quæ admiſcentur ſubſtantiarum

es non retineantur integræ, eæ-
nque, vt nullam mutationem,
conuerſionem ſubeant, ſed pro-
ſcuè in vnionem quandam mi-
nt, & earum temperamentum
i commiſcetur, mutuoque im-
xu vna & diuerſa facultas emer-
, quod in œnomelite fieri vide-
s. Cum enim vtraque ad vnguẽ
nperantur, tunc neque mel, quod
nmixtum eſt guſtum mellis om-
o repræſentat, & vinum à natura
ſic temperatum degenerat, ac
tuo congreſſu diuerſam naturã
omel ſeu mulſum temperatione
piſcitur. idem euenire cum in
quis medicamentis, tum in The-
a ſtatuendum eſt, neque faculta
, qualitateſque eorum quibus
eriaca componitur, retinentur
dem & inuiolatæ, ſed omnifaria
mixtione ſingula in vnionem

G quan-

quandam naturalẽ confluunt,vna
medicamento ex omnibus,quę a
miſcentur natura inducitur.

COMMENT. IN Cap. X.

QVæ hic cõmemorat Galen' ſunt ἀναίτιολογ
id eſt nulla rationis probabilitate ſuffu
excedunt enim ordinem Elementorum, & natura
Philoſophiam tranſcendunt. Nemo enim quantu
perſpicaci ingenio rationem inibit, quamobrem q
dam animalia citra noxam vllam edantur, cum r
periculum adferant, ſi ſanguinem guſtauerint, eo
quibus morſum impreſſerunt. Quod Helenium Da
tis, & Dacis in alimentum cedat, cum cuſpides
lorũ, ſi ſucco eiuſdem herbæ illinantur mortiferã
habeant, ratio eſt incomprehenſibilis, nulliq; ad
cauſſæ, propterea non defuerunt qui hæc fabuloſa
putarunt, neque vnquam à Galeno memoriæ f
mandata. Compunctu Crocodili liberantur, ſi a
eius vulneribus imponatur. Phalangium proprij
alexiterium eſt, demorſis à vipera præclarè auxil
ſi ſ

ium ex corpore viperarum læuigato extrinſecus
plicetur. Mus araneus authore Vegetio, libro
ap. 82. artis veterinariæ, peſtis venenata eſt,
equis quam bobus noxia, cum captus fuerit,
itur oleo. Ibiq; in putredinem verſus, cum
ur animal plagæ propriæ maleficia luit, &
animal. Huiuſmodi nulla euidenti demon-
e innituntur, atque vt Galeni ſententiam
m, quænam qualitas hæc ſit, quæ vis aut fa-
arduum eſt (imò fieri nequit) vt quiſpiam
tur ex primis rerum initijs. Et quiſquis
ex primis, ſecundiſq; qualitatibus hæc veſti-
leum & operam perdet, & nihil lucrifaciet,
tur cauſſas in naturæ abyſſo deliteſcētes eruere,
uod videbitur ſimul cum ratione ſcientiam
Nam huiuſmodi inuolucra naturæ, qui hunc
ornatum molitus eſt, maluit nos igno-
quam intelligere, præ ſocordia tamen non
totum omittenda, ſed ex effectis ſuis, &
s obſeruanda, propterea Galenus vnde-
implicium medicamentorum promiſerat ſe
rum, de ijs quæ proprietate ſubſtantiæ totius
gunt, quod non præſtitit morte præuentus.
non iniuſta reprehenſione inceſſit Empiricos,
cum hominis ſit propria veri inquiſitio,
omnis rationis expertes, neque principia

& cauſſis rerum vident, earumq́; progreſſus,
quaſi anteceßiones ignorant. At Medicus, qui fi
philoſophiæ ſuum conſtituit principium, cauſſas pri
ſapientis intelligentiſq́; naturæ conquirit, atque
annititur ingenij ſui vi & agitatione condiſcere, c
ras ſi nequit aſſequi cogitur functionibus acquieſc
& operibus, quæ quotidie ſe in conſpectum dant. C
viperarum carnes exhauſto veneno innoxiæ ſunt;
auxiliari dote pollent, Galenus refundit præcip
cauſſam, (vt ſuperius dictum eſt) in copturam ex
marumq́ue partium dimutilationem. In confeſſo
eſt, omniq́; conſenſu perſuaſum deleteriorum quo
dam vehementiam aliorum miſtione remitti. C
tharides, alijs medicamentis inditæ præterquam
veſicæ nihil periculi minentur, infarctos renes e
diunt, & medicamentum, quod Cantharidas rec
hydericis prodeſt. Opij Narcotica vis calidorum
greſſu ad mediocritatem redigitur, & vnguent
ſaceo, Caſtorio, & Croco exceptum in perui
fronti, temporibuſque allinitur. Ita allia, cepæ, ſi
cuti impoſita, hanc erodunt (ſi plurimo dulci adm
antur ſucco) nihil epidermidi incommodant, hæbe
tur enim in miſtione ſubſtantiarum, quæ permiſce
facultates, cumq́ue in compoſitionem concurre
mutuò ſe oppugnant, & varias mutationes, con
ſioneſq́ue ſuſtinent, donec omnium in vnum & i

coalitus, formaque recens inducitur, obliterata ea penes ſimplicia reſidebat antequam compoſitio- effecerunt, quod in œnomelite clarum & euidens it, nemo namque niſi cæcus fuerit in rebus iudi- is, id vnum eſſe cenſebit, aut mel ſyncerum eſſe unciabit, ſed ex vtroque mixtum, meritò Græcis neli dici.

reſſio aduerſus Aſclepiadem & Epi- urum, qui negabant alterationem, & pera naturæ in atomos & moles re- erebant.

CAP. XI.

SI verò ex Atomis & inani ſe- cundum Epicurum, & Demo- critum omnia conſtarent, aut quibuſdam molibus, & anguſtis ;, quas vocāt poros, iuxta ſenten- n Aſclepiadis medici (nomini- s enim ſolum mutatis) eadem æ illi viri rerum principia ſtatuit, od enim illi atomos hic ὄγκυς,

id eſt moles, & quod illi inane
πόρους, id eſt meatus appellat
uera incolumia, & immutata
nerent Pharmaca, & ne hilum
qualitate ſua degenerare poſſ
Verum hoc dogma veritati re
gatur, conuertuntur enim, vt
omnia & mutãtur facilè, omniu
fit in vnum, atque idem concre
quibus ita promiſcuè confuſis,
ceſſe eſt, valentius ei quod imb
lius eſt præpollere, propterea
ficioſis mixtionibus, Pharmaco
qualitates ad vſus efficaces ob
gimus, quod fieri nõ poſſet, ſi e
exigua corpuſcula, quæ affici
queant, omniſque mutationi
pertia. Quare ſæpenumero illos
miratus ſum, cum videant reru
repentinas conuerſiones, & ten
ramenta, varias mutationes ſ
nere, quomodo non erubeſ
hu

iiuſmodi rerũ primordia ponere, æſertim Aſclepiades, cõtra quem mnis oratio à nobis ſuſcipitur, iod non luculentiores in corpore onuerſiones, & mutationes oſtenerit. Quid hoc ſibi vult? quod ioties ſolum digitũ in frigidã imittimus, aut pro variantibus ſtaonem ſuam ventis noſtra corpora ta quadantenus illico immutanir. Noui quendã mihi familiarem, ui cum grabato decumberet, ex ipitis ſui dolore ventorum diſcriina feciſſe; Nã quoties grauedine ipitis premeretur; ſtatim ſenſit uod Auſter flaret, & mulier graida, audito tonitru, aut obiecto rribili ſpectaculo, abortu fœtum iũ immaturũ excluſit. Nos quoties iiquã celere, præcepſq; leuamentũ õparamus, videmus derepente corporibus cõuerſionẽ incidere. Quid

quod Hippocrates ſcribit exca
deſcentiam conferre illis, qui n
uorum diſſolutione laborant, vel
mentiaq; affectionis relaxatos n
uos intendi, ſola interdum modi
quædam cibaria facultatis anima
robur derigunt, corpore (vt n
quidem fert ſententia) confeſtim
meliorem ſtatum mutato, qu
corpuſcula iſta ſenſu vacua præſta
nequeunt. Quis enim in punc
temporis illa fabricaretur, qui
huiuſmodi principijs concreti
occurrentium corporum ſenſu
perciperet? Qualicumque en
tranſpoſitione coaleſcant, figura
non qualitatem immutant, quæ ſt
bilis immobiliſque manet. Idcirc
vir iſte viſus eſt mihi dogmatis
conſecutione non ſolum medic
mentorum vires & facultates n
ceſſariò ſuſtuliſſe, ſed naturam qu

corp

pus noſtrum gubernat, functio-
bus ſuis orbaſſe. Atomorũ enim
ncurſione mundum ſtruit, & vni-
ſa conformat. Meritò itaque,
: iniuria admiror, cum videam
um non perſpicere admirabilia
turæ opera, præſertim eius pro-
lentiam, ſolertiamque, cum pri-
im fœtus in vtero concipitur, &
dem conformatur, & iam ſpecie
maque adornatus, alimentum
efsit, quot quibuſque vinculis
uiſsimis ad pariendi tempus v-
o firmatur, quàm diuina arte &
ilitudine, natura ipſa formam
tui imprimat, in quo maximè A-
morum opinio ac turpiter redar-
itur & conuincitur; Nati enim
n tantum parentes æmulantur,
l etiã Auos exprimunt. Veterum
ris celebratur, quendam qui opi-
s florebat in corporis maxima

deformitate, cum vellet procr
prolem formoſam depinxiſſe ir
bella elegantem puſionem, & c
ties cum vxore congrederetur
ſiſſe, vt illam aſpiceret, & eam
proponeret exemplar. In q
cum oculos ſuos defigeret, & in
bellam animum intenderet,
patris, ſed puſionis depicti, qui
cebatur infans, lineamenta ret
Natura enim ex viſu puſionis i
ginem hauſit, citra indiuiduo
corporum adminiculum. Quon
verò bonus iſte vir neutiquam
tiatus eſt naturæ myſterijs, mo
cus tuetur hæc euenire Atomo
adhæſitatione viſum noſtrum e
gientium, atque ideo detor
diſcipulos ſuos ab admirandis
turæ operibus. Quã ob rem ad
quæ in cernendi ſenſum cadunt
omnibus perſpicua ſunt, ipſum
du

ıcere volo; Nam quis Aranei eru-
ıtam operationem conſpicatus
ıbitat, eum tralucido & tereti filo
ılam ſuam exordiri, vt quidam di-
ınt textoriam ab eo initium ce-
ıſſe. Ecquis cunctabitur prædi-
ıre naturæ miracula? qui obſer-
arit vrſæ artificium admiratione
ignum. Parit hæc vulgari cætero-
ım animalium more. (eſt verò
aro informis, nulliſque articulis
iſtincta) quam labendo tanquam
ıanu paulatim figurat, perpolit,
ı omni ex parte abſoluit. Verum
ıc orationē terminabimus quam
onſueuimus in contentioſis diſpu-
ationibus intra modum, tanquam
reno equum indomitum, & fero-
ientem cohibere.

COM-

COMMENT. IN CAP. XI.

SI indiuiduorum impartiliumq́ corporũ appẽ cuncta ortum ſuum eſſent conſecuta, nullas m tiones neque conuerſiones ſubirent, neque ſim medicamenta quæ mutuo coalitu Antidotum co nunt, quicquam à natura priſtina degenerarent ſyncera & integra permanerent. At cum à cont in contrarium ſecundum Ariſtotelem primo Phy rum, ſit omnis motus, contrariaq́ contrarijs com ſubſtantias mutent, ac generent, acumina quoque plicium medicamentorum contrariorum perfuſion hibeantur, quibus tandem æquali portione temper compoſitum prodit medicamentum, ſimplicium euaneſcente forma emergit noua. Minimè audi ſunt, qui perperam inſectibilia atque incommuta corpora inuexerunt, quæ Atomos vocant, repug enim rerum euidentiæ, neque qui ὄγκους καὶ πό & Homiomerias tam præfractè ſuſtinent, imò di tatione illos dedignari oportet, quod artis prin negent. Aſclepiadis peruicaciam non vno in loco ta uit Galenus, quod concertandi ſtudio defenderet pora noſtra quaſi adamantina eſſe, affectionum omnium expertia, cum ſint contrarijs qualitat concreta, varieq́ue ab externis interniſq́ue ca

exa

tentur, & ſenſibilium, tangibilium, viſibilium,
abilium qualitates percipiant, & eas quæ in
im incidunt. Interdum enim ſolo digito in frigi-
mmiſſo, aut ventorum impetu percepto, vniuerſo
e frigus ſentitur (quia velox eſt ex eo quod pri-
ectum eſt, in corporibus ſenſibilibus in totum
l diffuſio) & ex capitis grauedine ſentimus
um ſpirare, mulier grauida abortit, viſo immani
ſpectaculo, aut auribus accepto tonitrui fragore.
tiam noſtra corpora mortali conditione creata,
am mutantur; Commutantur enim calefacta,
acta, ſiccata, & humectata. Solæ namque qua-
s totæ, toti inſinuantur ſubſtantiæ, & per totius
ſiti molem æquabiliter ſe fundunt. Commutan-
iam ſubſtantiæ fluore (cum per eas, quæ ſenſuum
notescunt excretiones) tum per occultam tranſ-
onem, adeò vt pro ſuæ naturæ cuſtodia duplicem
rant inſtaurationem, vnam quæ exuberantiam
tatum corrigat, quarum immoderatio contrario
mperiem medicamento reducitur. Alteram quæ
dißipatum eſt reſarciat, nō contrario, ſed eo quod
limum eſt ſubſtantiæ prius euacuatæ, vocaturque
entum. Vnde citra docentem ingenerantur cun-
ibi & potus deſyderia. Neque ſufficit Aſclepiadi
mnia oppugnaſſe, & negaſſe medicamentis ineſſe
ias dotes quibus munera ſua compleant, ſed etiam
natu-

naturales ſuſtulit facultates, quæ numero quat
ſunt. Eſt enim vna (eorum quæ ad corporis nutri-
tionem accommoda ſunt) attractrix. Altera eor
quæ ventriculi ſinu recepta ſunt, retentrix. Te
eſt commutatrix, qua eſca, & potus conuertuntu
familiarem & cõuenientem, eius quod alitur qual
tem. Quarta eſt expultrix, qua quod partibus ale
inutile eſt, excluditur. Nec minus hallucinatus eſt A
piades in ortu & procreatione hominis, neque perſ
xit, vt partes ſingulæ in vtero conformentur, qu
vinculis fœtus in vtero hæreat, quot membranæ c
obuoluant, vtq; ibidem alatur, neque quum iam
nitus eſt infans, in lucemq; prolatus, vt illico ma
mam appetat; Nam ſi modo nato papillam in os
feras, ſugit lac ipſum, & deglutit promptiſſimè,
videatur natura id nutrimentum non modo infar
bus præparaſſe, verum etiam facultates quaſd
quibus eò vterentur ab initio protinus contuliſſe. Id
peruicaciter defendit, Atomos ſuos fœtui lineame
ducere, hiſq; acceptum retulit, quod infantes par
tum habitum referant. At diuinus Hippocrates mu
rationi conformiora ſcripſit in libro de natura hon
nis, vbi ſic inquit, eſt tum in viro fœmineum, iten
maſculinũ ſemen, tũ itidem in muliere. Fortior aut
maſculus fœmina eſt, neceſſe eſt igitur ipſum à forti
ſemen generari, ſi ab vtriſque ſemen fortius prodier

maſc

us erit partus, ſi verò debile, fœmina naſce-
& ex quacunque parte corporis viribs magis
rit in genituram quam mulieris, partus ille ma-
ilis erit patri. Vndecumque verò à corpore mu-
lus venerit, magis aßimilabitur matri. Interdũ
infans formam ſuàm accipit ex obiectis extrin-
ppellentibus, quæ fœminæ inter concipiendum
animo ſuo inſculpſerint. Nam Plinio authore,
ſub ipſo conceptus tempore hauſta in ipſo fœtu
cit. Hinc contigit mulieres noſtrates aliquando
iopas peperiſſe, cum fortè fortuna viſos vehe-
iusanimo impreßiſſent.

d diligenter exploranda ſint ſingula uæq; Theriacam ingredientia, & uod Andromachi deſcriptio cæteris nteferenda ſit.

CAP. XII.

VM equidem vt mihi videtur, euidenter abundeque docuerim rationẽ qua tibi
nis cauſſa admirandi eripitur, ob
i ex varia, & diuerſa cõſtructione,
& tem-

& temperatione medicamẽtor
cum quibus Theriaca compon
venenata animalia, ad human
ſus accommodatas vires adipiſ
tur, cum antea peſtiferum, læth
virus euomerẽt, homineſque è
dio tollerent, reſtat vt in Anti
compoſitionem incumbamus,
accurata arte à nobis elabor
quippe fallacia viperariorum
ignoratio ſimplicium Pharm
rum, quæ Antidotum contin
ſæpe inualidam, ſolutarumq́u
rium Theriacã exhibuit, quod
cipuè ijs imputandum eſt, qui
ſectandi viperas oſtentant, & p
maca quædam ad facilem ea
capturam promittunt. Falsò e
ea iactitant habere, neque con
rimus penes eos eſſe, ſed mang
emptorem circumſcribunt, dec
untq́ue. Non enim ſuis tempor
f

as venantur;ſed interiecto longo
nationis tempore, cum non am-
us tempeſtiuum eſt, quas vbi ce-
unt, illas cicurant, neque conſue
cibis alunt, ſed carnes porrigũt,
ſsiduitate mordendi omne vene
m ex faucibus earũ exhauriunt,
Mazis quibuſdam foramina den-
m obducunt, quo morſus imbe-
os defigant, & ſpectatores admi
tur, qui impoſturę imperiti ſunt.
eterea magna inſcitia in delectu
dicamentorum erratur ab ijs,
nulla nota verum à falſo diſtin-
unt, ſtatim enim inter laudatiſsi
quæ Theriacam ingrediuntur,
ſiam dico & Cinanomum plu-
um intereſt, & multis Pharma-
œis impoſuerunt, nam pſeudoci
nomum, veri cinamomi gerit ef-
em; At odore, & guſtu multo in-
us eſt. Xilocinamomum ab eo
H differt

differt,quod lignoſum ſit, & ſarr
tis craſsis abundet, nec tam iuc
do odore gratum.Syncerum Ci
momũ quod in montibus proue
denſum eſt,pumilumque, & col
heluum.Reperitur aliud quodã
do nigrum fibris intercurrentib
Naſcitur quoddã etiam Cinamo
genus eximio candore, non con
max,ſed friabile,tenui radice. P
terea extat quod giluam Caſsi
repræſentat,leue & odoratum. C
nibus præfertur,quod indigenę
ſyllum appellant colore cinereo
nuibus ſarmentis, ſed frequent
ribus nodis cinctum, perquam
cunde olens,quod omnium pro
tiſsimum iudicamus.Gratum e
eſt,& ſuauem ſpirat odorẽ, guſt
acrimonia ſua feriens,& mordic
manducatum origani æmulum
I

ne, & fragile. Caſsia quoque niſi
is ſciat diſcrimen, non raro deci-
. Reperitur enim pſeudocaſsia
nuinæ non diſsimilis, niſi quod
n ſuauem odorem non iactat, &
rentem medullæ corticem ha-
t, quæ probatiſsima cenſetur. Eſt
ua, & roſæ aliquantulum acce-
, guſtum dulcedine imbuit,
ulosa, vinoſa, & aromatica, pa-
o nomine Zizi inſignitur. Opor-
& fraudem internoſcere, quam
iunt in longo pipere. Confor-
nt enim æquali cum natiuo
gnitudine, adiecto pyrethri, aut
api momẽto, & vehementi mor-
citate guſtantem eludunt. At qui
his exercitatus eſt, & inſignia te-
t iucundi & grauis odoris, & ar-
ris radicem preſsius inſpexerit,
ri piperis notionẽ cõpræhendet.

Quandoquidem ſumma cautio r
quiritur, & diſcrimina ſunt diligēt
obſeruanda, quibus alia ſimplic
pharmaca internoſcuntur, quem
modum progreſſa ratio commo
ſtrauit. Hæc arbitror impræſenti
rum ſufficere, ne libellus prolixi
extendatur. Conſulo verò cuique
facta omnium prolatione Theria
legitimè concinnet: vitium en
vnius medicamenti totam comp
ſitionem euertit; Illa verò mul
modis, ne hoc neſcias à Medicis i
ſcribitur. Andromachus qui dilig
tem operam in Pharmacis nauau
quem ſupra retuli, hac præſcripti
ne Theriacam ſuam condidit, T
ciſcorum Theriacorū, dragmas
Trociſcorum Scilliticorū, dragn
48. Piperis longi, liquoris Papa
ris, Hedichroimagmatis, ſingu
rum dragmas 24. Roſarum ſicca
Iri

idis Illyricæ, Glycyrrizæ, ſeminis
api ſylueſtris, Scordij, Opobalſa-
i, Cinamomi, Agarici, ſingulorũ
agmas 12. Myrrhæ, Coſti, Croci,
aſsiæ, Nardi, florũ iunci odorati,
iuris, Piperis albi, & nigri, Dictã-
, Praſsij, Rhei, Stechados, Petroſe-
ii Macedonici, Calaminthæ, The-
binthinæ, Zinziberis, radicis Pen-
phylli, ſingulorum dragmas ſex,
lij, Chamepytios, Styracis, Amo-
i racemoſi, Mei, Nardi Celticæ,
mnij ſigilli, Phu Pontici, Chame-
ios Creticæ, foliorũ Malabathri,
halcitidis vſtæ, Gentianæ, Aniſi,
cci Hypociſtidis, Balſami fructus,
ummi, ſeminis Fæniculi, Carda-
omi, Seſeli, Acaciæ, Tlapſis, Hype-
ci, Sagapeni, Ammi, ſingulorum
agmas quatuor, Caſtorij, Ariſto-
chiæ tenuis, ſeminis Dauci, Bitu-
inis Iudaici, Opopanacis, Cẽtaurij
H iij parui,

parui, Chalbani, ſingulorum dra-
mas duas, Mellis libras decem, vi
Falerni, quod ſatis eſt. Xenocra
qui ſumma quoque ſedulitate,
his occupatus fuit, non diuerſ
ab Andromachi præſcripto Ther
cam cõpoſuit, tantum pro quatu
dragmis ſagapeni duas ſubſtitu
Democrates verò primarius Me
cus, qui & ipſe verſibus elimatis,
brum conſcripſit de compoſitio
medicamentorum, dum ſing
miſcet, in concilianda Theriaca, n
hil ab illis deſciſcit, ſolummodo
ponderibus diſcrepat. Vbi enim
quatuor dragmas ponunt, circu
cidit, amputatq; dragmas duas.
militer vbi duæ dragmæ habent
vna contentus eſt. Magnus, qui n
ſtro tẽpore primæ claſsis Medic
fuit, omnia quæ illi admiſcent,
cõpoſitione ſua retinuit, niſi qu

de C

: Cinamomo nonnullam contro-
:rſiam habet. Ipſe enim duplicatũ
ondus medicamento inſerit, at-
ıe in Chalcitide & Sagapeno ab
ndromacho diſſentit, duas enim
agmas ſicut Xenocrates ſubtra-
t, cum Andromachus quatuor
æ Theriacæ imponat. At in ſaga-
:no Democrati nõ ſubſcribit. An-
loto enim vnã dragmã indit De-
ocrates, Magnus verò duas præ-
ituit. Præſcribit etiam certã men-
ram vini: ſua enim ſententia eſt, vt
ıo ſextarij infundantur, cum alij
ıod ſatis eſſe videatur, capiãt. De-
ıetrius qui noſtris tẽporibus, tan-
ıã maiorũ gentium medicus fuit,
ım in reliquis Andromacho con-
nat, ſolum pondere Paſtillorum
:illiticorum, ab eo & prædictis
uthoribus variat. Accipiunt enim
ragmas 48. ipſe ſolũ dragmas 46.

Antidoto ſuæ committit. Nos
tanta varietate & diſsimilitudin
Andromachi compoſitioni, vt pr
ſtantiſsimæ inſiſtimus, ad illiuſq
normam, & regulam Theriacam
Regios vſus conflamus, quæ rela
modo componitur. Neque infrug
ferum exiſtimo eius componenc
rationẽ litteris mandare, vt ſi qua
do abſente Medico pro magnit
dine ingenij tui eius confectione
moliaris, eam examuſsim conſ
tuas vice magiſtri noſtris ſcript
vſus.

COMMENT. IN Cap. XII.

PAulò ante declarauerat quomodo peſtiferum a malium virus aliorum ſimplicium miſtione inf gatur, impræſentiarum verò Theriacæ compoſition enarrare aggreditur, quæ oratione ſoluta ab Andr macho iuniore prius fuit ædita, quam ſine fraude

re

iubet, & viperas non importunè venari præci-
neque fidem tribui vult viperarijs, aut Marſis,
Romæ victum ex captura viperarum ſibi quæri-
nt, intempeſtiuè enim illas non rarò capiunt,
io, aut vindemiæ tempore elapſo, viperaſq́; domi
uſus curant, quarum dentes obiectis Mazis re-
unt, hebetantq́;, Bupreſtas, & Cantharidas na-
lem earum paſtum ipſis ſubducunt, & ex toto
incidunt, carneſque porrigunt, quibus plurimum
nerant, & ea parte deficiunt, propter quam ex-
ntur. Præterea Medicos, & Pharmacopœos mu-
ſui admonet, Ab illis enim notitia ſimplicium
camentorum expectanda eſt, eorumqúe diſcrimina
onguem noſci oportet, & in eorum cognitione
ceri, oculataqûe fide ſæpius illa diſcere, quoniam
bilium rerum cognitio ſedula inſpectione confirma
notaſqúe in promptu haberi oportet, quibus falſa
ceris dijudicentur, & ſpuria à legitimis dignoſ-
ur. Cumqúe ſimplicium quæ Theriacam conſti-
t, quædam ex Sicilia, Libya, Syria, alia ex Pa-
na, AEgypto, Cappadocia, Creta, Pōto, Macedo-
nonnulla ex Mauritania, Gallia, Hiſpania, ac
a ad nos deferantur, non abs re fuerit amicos apud
icas gentes parare, qui materias medicamenta-
ibi vernaculas, & genuinas exhibeant, aut ad
nes proficiſci, ſi illæ ad nos non deferantur. Ga-

Galenus de compoſitione medicamentorum per genera libro 9. cap. 1.

lenus Cyprum nauigare non refugit, vt Cadmia
Diphryges, Spodium, Pōpholiga, Chalcitidem, M
Sorij, & Chalcanthū exportaret, Lemnumq; na
gauit vt haberet Sphiragida, ſeu terram ſigillata
quæ à natalibus ſuis, vnde effoditur Lemnia dici.
Huius induſtriā imitari debent, quotquot Antido
vſque adeò ſalutarem, conſtructuri ſunt, neque ſoc
eſſe decet, aut ignauiter conniuere circa medicam
quibus Theriaca coagmentatur, ſed quam laudat
ma conſectari ſimplicia. Antidota enim quæ varie
miſcella coaluerunt, ex ſimplicium præſtantia
ſuas habent, & alexipharmacas facultates ſortiun
Quoniam verò inſtitores tam ſpecioſa, & affini
ſubinde illa mentiuntur, vt difficilis ſit cognitio
peritiſsimos rei medicamentariæ fallant, nece
Argo oculatiorem eſſe, niſi velis decipi. Sunt prop
guſtu, odore, colorisq; præſtantia diligenter exami
da, ne vitioſa comparentur, multumq; refert, q
Cinamomi ſpeciem Theriacæ indas. Galenus no
piebat aliud Cinamomum, quam quod primæ
erat, & ab ipſis Imperatoribus repoſitum: ho
Barbarorum terris Romam ad eos deferebatur. ce
la cubitos quatuor & medium longa, ex quo M
Antonino Imperatori Antidotum compoſuit,
propter Cinamomi excellentiam cæteris multum
uitate anteire deprehendit. Ita etiam de Ca

ſiue perigrinis medicamentis cenſendum eſt, eo-
q; delectus accuratè eſt habendus, neque quic-
n huc admitti debet, niſi quod ſit viribus effi-
ſimis, quodq; deſcriptioni, quam Dioſcorides
t, per omnia quadret. Vinum quod Theriacam
ditur, laudatur, quod vigeſimum annum
ſit, colore fuluum, odoratum, dulce, quale
rnum eſt, quod Fauſtiani nomen inuenit, te-
c tranſlucidum. At neque nigrum, neque al-
, rubellumúe hinc Antidoto ſeruit. Mel verò
uium, veterius quod eſt, reprobatur. Omne
mel amaritudinem vetuſtate aſciſcit. Inter
s ſpecies Hymettum primas tenet, ſecundas
ſium, Corſicumq;, quo qui vtuntur, Macrobij
, ſiue Polychronios malis dicere, hoc eſt lon-
os. Deinde quod ex Cycladibus aduehitur, aut
ocis vbi Apes, Thymo, Origano, Cytiſoq;
im veſcuntur. In ponderibus authores ali-
ntulum euariant, Xenocrates enim duas
gmas Sagapeni in Theriacam ſuam conijcit.
Democrates qui etiam Theriacam nume-
aſtrinxit, ne quis compoſitioni quicquam ad-
t, vel demeret, duas ſolum dragmas po-
, vbi alij quatuor, atque vna dragma con-
s eſt, dum cæteri duas præſcribant. Magnus
m Cinamomi pondus duplicat, ac in chalcitide,
& ſaga-

& Sagapeno Xenocratem imitatus duas demit
mas. At Democrati non ſuffragatur in Sagapen
enim vna ſufficit dragma, Magnus autem duas
dit, accipitq́, vini ſextarios duos, cum alij non ſu
certam menſuram, ſed quantum compoſitioni ſat
Demetrius verò M. Aurelij Antonini Cæſari
marius Medicus, qui Imperatori Theriacam co
ſuit, quam poſt mortem eius Galenus facere iuſſ
quod Demetrio cum illam concinnaret, ſemper
tiſſet, Paſtillorum Scilliticorum duas dragmas,
doto ſubtrahit.

Quo pacto componendi ſint Paſtilli dichroi, Scillini, & Viperini.

CAP. XIII.

SEd ante huius inceptior
oportet vt ſcias rationem
miſcendi Hedychroimagr
tis Theriacam ingredientis, qu
Magnus affabrè hac formula dec
nit. Corticum radicis Aſpalathi,
lami odorati, florum Iunci odor

Pl

u,Coſti, Aſari,Xilobalſami, Caſ-
, ſingulorum dragmas ſex, Cina-
ɔmi dragmas 24. Amomi tantun
n, Amaraci dragmas 20. Nardi
licæ,dragmas 16. Folij,dragmas
Myrrhæ dragmas 24. Maſtiches
ɩgmas 6. Croci,dragmas 19. vi-
Falerno præſtantiſsimo excipe,
nanu opobalſamo imbuta, Tro-
:oś finge, quos in vmbra ſicca-
. Nec non Trociſci ſcillitici ita
eparentur: Cape Scillam recen-
n; mediocrē, fermento non luto
ductam, hoc enim ſpurcum eſſet,
ę molli pulte non difficulter aſſa-
, & aliquid inde ſibi mutuatur,
vbi ſatis in furno, aut clibano
ta fuerit, quo æqualiter aſſetur,
:ipere oportet medianas eius
:tes, tenellas, exacteq́ue lęuigare.
m pari pondere eruinæ farinæ
datiſsimæ & recentiſsimæ. Ma-
gnus

gnus dimidiã partem inijciens,
ſatis admiſcet. Andromachus v
duabus portionibus nimis locup
tat. Competens erit menſura ſi
neatur in formando legitima p
portio, quibus in læuorem coact
Trochiſcos formabis, expoſitoſ
vmbroſis locis in neceſſarios v
ſeruabis, deinde capies viperas
pondere totius compoſitionis,
quolibet tempore, ſed veris in
captas, quando deſertis latib
ſuis foras ſub dium prorepunt,
que venenum, ſicut prius exitia
habent, ſeceſſus enim tempore
nihil veneni per occulta ſpirac
digeritur, perniciale continent
rus, quo tempore omnis ſerpen
necta veſtitur, hæc eſt ſpiſsiſsi
membrana, quæ latibulis non æ
accepta fertur, propterea non o

tet

ſtatim inſidias ipſis tendi, ſed
mittere vt ad tempus aura veſ-
tur, & naturales paſtus capeſ-
t, quemadmodum Bupreſtas,
ntharides, Pinorum erucas, a-
que huius generis eſcas. Hæc
m ſunt accommoda ipſis ciba-
. Viperæ verò ſint ſubflauæ, agi-
, horribili, & ferino aſpectu,
lis ſcintillantibus, collo pro-
, capite latiore, corpore, &
tre prominulo, extrema parte
dæ ingredientes, quam non in-
utam, ſed conuerſam, contor-
nque gerunt, greſſu tardo. Fœmi
à mare differt, quoniam plures
bus caninos dẽtes habet, quod
ander clarus Medicinæ vates
tricè ita cecinit.

Virus, Echis, gemino iaculatur dente canino,
At multò plures coniunx armatur Echidna.

Quibus

Quibus ſuo tempore captis, cap
& caudas amputabis, vtrobiq; d
rum digitorum menſura, quo te
pore moneo ſtudiosè obſer
num ſtatim poſt amputation
exangues ſint, & immobiles, at
omnino extinctæ. Vbi tales nac
fueris, vt inutiles repudiabis, m
verò poſtquam in partes ſectæ ſ
ſuperſtite, ſi ſanguiné aliquantul
temporis fundant, has elige, & A
tidoto coniunge. Præſtāt enim ta
validis viribus aduerſus pluri
mala, deinde detracta cute, ping
dine, inteſtiniſque exemptis, c
ſtercoris receptacula ſunt, car
earum fictili condantur, aut leb
extorſo, & limpido, qui impona
viuo carboni, vt citra fumum
quantur, ex aqua fontis cum viri
Anethi ramis, & ſale recenti, do
oſſa carnes molliuſculæ deſera
n

ox ſublato cacabo, ſpinæ accura-
ſimè eximendæ ſunt, & carnibus
obè tritis adiecto panis puriſsi-
i, ac ſimilaginei, competenti pon-
re ex ſententia Andromachi Tro
ci conſiant. At Magnus, & De-
ocrates, certam menſuram panis
lmiſceri volunt, carnes enim cum
nis æquali pondere pila terunt,
iuntque affuſo interim proprio
perarum iuſculo, quantum opus
t, & manu Opobalſamo imbuta
rochiſci figurentur, quos extra So
s radios poſitos ad compoſitionẽ
heriacæ in vſus recondes.

COMMENT. IN Cap. XIII.

Omæ quidam quærebat apud Myropolas Hedychroon, ratus herbam eſſe, aut aliquod ſimplex edicamentum. At ille opinione ſua grauiter falſus , cum ſit magma, cuius hæc eſt deſcriptio, quam

*Galenus ponit primo de Antidotis, ſed à ſuperiore in pe-
deribus diſcrepat.*

Ἡδυχρόου δέ τε μάγμα, μάρου μὲν ἔχει δύο δραχμ-
Ἴσας δ᾽ αὐτᾶις ἀσάρου τε καὶ ἀμαράκου ἀσπαλάθε-
Καὶ σχοίνου, καλάμου τ᾽ εὐώδεος ἐκ πόντου τε
Φοῦ ξυλοβαλσάμου τ᾽ ὀποβαλσάμου τε δραχμὰς τ-
Καὶ κινναμώμου εἰσὶν ἴσαι καὶ κόστου ἐπ᾽ αὐτῷ
Σμύρνης τ᾽ ἓξ δραχμὰς καὶ φύλλον μαλαβάθροιο
Ἶσον δ᾽ αὖ ἰνδῆς νάρδου ξανθοῦ τε κρόκοιο
Καὶ μὴν καὶ κασσίης ἴσωι, διπλᾶι δέ τ᾽ ἀμώμου
Λοιπὴ δ᾽ ἐκ κρηναίης χίου δραχμῆς βαρὸς εἴη
Μαστίχη, οἴνω δ᾽ αὖ φαλερίνω φυρήσασθαι.

Verba Græca ex libro Galeni de An-tidotis ita Latinè verbotenus reddid-

*Hedichroi verò magma, habet mari duas dragmas
Æquales, bis Aſari, Amaraci, Aſpalathiq́,
Et Iunci Arabici, Calamiq́, odorati. Ex Ponto verò
Phu, Xilobalſamiq́, ac Opobalſami dragmas tres,
Myrrhæ ſex dragmas, & folij Malabathri,
Tantundem quoque Indicæ Nardi, flauiq́, Croci,
Caßiæq́, par pondus, duplex verò Amomi,
Poſtremò ex fontana Chio dragmæ menſura ſit,
Maſtiche vino vero Falerno ſubigantur.*

*Scyllam Crito Medicus luto circumlinebat, at ferme-
to Galenus illam inuoluit, quo Trociſci nonnihil
natura eius arripiant, modum componendi ſcylli-
paſti!!*

illos, ſuperius expoſitum meminit: Quare non vide-
mihi hæc crambe in tantillo libro bis coquenda eſſe.
ortet viperas capere pro facienda Theriaca, non
culæ feruore, alioqui carnes earum Tantaleam
n excitarent, neque ilico ab egreſſu latebrarum
um, tunc temporis enim malè habitæ ſunt, & ex-
atæ, ſed vere declinãte, quo tempore Libero patri
ras diſcerpunt, ac aliquantulum temporis illis
dendum eſt, donec ſe reſtaurarunt. Hyeme enim ob
ris inclementiam, perinde ac ſi mortuæ eſſent, la-
e ſolent, & parum ac nihil edunt, vis tamen ve-
intro concluditur, ac ne tantillum per occultos
us digeritur, & tunc innoxiæ apparent, neque
ent, quamuis manibus tractentur, deferanturve.
tandum eſt frigori, quod viperas ad motionem pi-
reddit, cum alioqui exitioſiſſimum hyeme habeãt
num; ſed non agit, neque viribus ſuis inualeſcit,
er ambientis nos aëris frigiditatem, caloriſq; ab-
m. Sub caniculæ verò feruore cum vehementer
it furorem præ ſe ferre videntur, ſiquidem
i calida excitat motum. Mas echis vocatur,
a echidna. Ille tantum duos habet cynodon-
ſiue caninos dentes. Hæc verò plures obtinet,
Maraſſus dicitur, à Marſorum populis interpre-
e ætymologica ducta. Arabes verò è Græcorum
vocabulo detorto, deluxatoq; thirum vocant

nomine generis, ſpeciei impoſito, eligendæ ſunt v
ſubflauæ, agiles, collo procero, oculis rubentibus, in
cundis, & ferocibus, capite lato, corpore grandiori
reperiuntur enim æquali vbique magnitudine.
Europa minores alit, Aſia verò trium cubit
magnitudine, & vltra viperas paſcit, extrema
caudæ ſe in gyrum conuoluentes, tardè lenteq; i
dientes, quod Nicander videtur ſignificare his
ſibus.

Ἀσὶς δ' ὀργυόεντα καὶ ἐς πλέον ἑρπετὰ βόσκ
Ὁ ἀπερὶ τρηχὺν βουκάρτερον, ἠὲ καὶ ἔρυμν
Αἰγαγέης πρηὰν καὶ Κέρκαφος ἔντος ἐέργ
Τῶν, ἤτοι βρεχμοὶ μὲν ἐπὶ πλάτος. Id eſt

Aſia trium cubitorum, & vltra viperas n
Quales iuxta teſquoſum Bucarteram, aut ſ
Agagees, aut celſus Cercaphus intra ſe cont
Quorum quidem capita in latum creuerunt

& videndum ſi poſt extremarum partium de
tionem, ſtatim exangues, immobileſq; iaceant,
cruorem largum deſtillent ex plaga, ſi tales
fueris, procul vt inutiles reijciantur. Sole
huiuſmodi venena ſeipſa integrare, & au
Ariſtoteles lib. 3. de hiſtoria animalium, cau
pentibus amputatas renaſci. Propterea cum
ſuis viribus pollent, neque exhauſtæ ſunt genu
neno ſtudent partes, abſciſſas conglutinare, ne
citò enecantur.

heriaca compoſitio, repoſitio, ætas, probatio, doſis.

CAP. XIIII.

POſtea quæ reſtant, terenda, & pulueranda denſo cribro cernantur. Nam quæ exactiſ- mè trita ſunt, plurimum cõferunt, uod in abditiſsimas corporis par- es facillimè diffundantur. Si quæ quore ſaturanda ſunt, pilóue ſub- enda, læuigentur, & dulci Falerno ſpergantur, quod laudatiſsimum t, ac Fauſtianum dicitur, Antido- um enim gratiorem facit, aceſcens erò inutile eſt. Quibus ita pilo co- ctis, affunde mellis libras decem, uantum deſcriptio poſtulat, ſen- imque moderato igne coquatur, vt deſpumetur, atque expurgetur. Sit erò mel Hymettum. Nã apes inibi

thimo veſcuntur, & propterea opti-
mum eſt. Reſinā verò & Galbanu-
ſeorſum liquata mortario inducit
ac denuò Opobalſamo aſperſa, a-
curateq; pilo agitata (dum æqua
omnium ſit vnitas) Antidoto co-
funde. Deinde Theriaca ſuis num-
ris abſoluta, reponatur in ampul-
argentea, aut vitrea, non admodu-
referta, ſed interuacante ad euap-
rationē ſpatio, & identidem deope-
culetur, vt melius digeratur, & citi-
poſsis vti. Requirit enim multu-
temporis, & vt plurimum anno
duodecim, quanquā poſt quinque-
nium & ſeptenniū eam contra ictu-
animalium, quæ veneno graſſantu-
morſus rabioſi canis, & medica-
menta venenata adhibuerunt, cu-
malorum mole vrgente, opus habe-
rent prçſtantiſsimo auxilio. Non de-
generat verò ante annos triginta i-
morbi

orbis minus periculoſis, etiã ſexanta annorum commendatur, ſua quod tempus omnino viribus anefſcentibus inefficax eſt. Multi ui Theriacam experiri volunt, an ribus integris excellat, exhibent tionem Catharticam, quod ſi narali dote præſtet, purgationem morabitur, & viribus ſuis euincet edicamentũ. Si verò facultas purtrix ſe exprompſerit, vt nõ videar eſſe ſumpta Theriaca, certum perimentũ erit, quod ſit ignaua, oletarumq; virium, quia purganti edicamẽto ceſſerit. Neque eadem enſura ſemper offertur, neque ſiili liquore ſoluitur. In prędictis afctibus auellanæ nucis magnitude cũ tribus cyathis vini dare coneuimus. In alijs verò paſsionibus m menſura, tũ liquore, variè diſsiiliterq; vtimur, pro morborũ enim

diuerſitate natura, & conditio
quantitas præſcribitur, accomm
datuſq; humor decernitur.

COMMENT. IN Cap. XIIII.

Pulueres ſint tenuiſsimè triti, & in pollinem ſ naceū redacti, ita enim Antidoto immixti, nitius humani corporis partibus inſinuantur. At q cunque humorem requirunt, vt commiſceantur, F ſtiano dulci imbuenda ſunt, non quia præ alys vin ipſemet Galenus author eſt, vim aliquam The adfert, ſed quia illius guſtum gratiorem efficit, plurimis amaris ea conſtet. Deinde cæteris ſimpli omnibus ritè aggregatis mel Hymettū, quod Att eſt, aut quodlibet aliud probum deligatur, quali Luſitanum, Narbonenſe, quodq; in his regioni fauis ſponte defluit, virgineum vulgô appellatum Mel quo ponderoſius, eò melius cenſetur. Quod ſin eſt, nec ab inſtitoribus corruptum, ea dote prædi eſt, vt citra putrefactionem (cum medicamenta, qu inditur, tum corpora quibus illinitur) mirè cuſto Legimuſq; Alexandri Magni cadauer melle li

perſ

ẽueraſſe, putredini (vt ferè alias) non obnoxium,
le Statius.

Duc & ad Æmathios manes, vbi belliger vrbis
Conditor, Hybleo perfuſus, nectare durat.

itaq; hymettum, aut aliud deportatum ex locis
peratis, vbi thimo aliiſq; odoratis herbis apes veſ-
ur, quod bonitate ſua Attico Siculóue non inferius
lenta prima ferueat, vt exſpumetur, quod reliquis
aquam ſordibus omnibus vacarit affundatur, Au-
tumq; conſtituat, quod aſſeruetur inaurato, ar-
teoue vaſe, ſi fortunæ permiſerint, ſecus cerneo, aut
reo, relicto exhalationi ſpatio, dum à calore ſuo
itur, & feruet, ſæpiuſq; detegatur, vt ambientis
ficio concoctio promoueatur, citiuſq; in vſum re-
i poßit. Decimo, aut duodecimo anno, vt plurimũ
oquitur, quanquam efflagitante neceßitate, quin-
& ſeptimo anno interdum ſit vſurpatum. Perennat
annos triginta viribus integris, illiuſq; bonitas in
oribus malis prorogare poteſt in annum ſexageſi-
m, vltra quod tempus omnino vires ſuas remittit,
leſcitq;. Non vna eademq; in omnibus morbis men
decernitur, ſimiliq; liquore diluitur, ſed pro mor-
um diuerſitate, quantitas præſcribitur, & quo-
lo propinari debeat ægrotantibus declarant medici,
quorum conſilio non tutò accipitur.

Quot & quantis morbis auxilietur T[...]riaca.

CAP. XV.

PRæterquam quod ſerpent[...] plagis, cæteriſque venenis [...]uerſatur, etiam alijs pluri[...] pro præſentaneo remedio acco[...]modari experientia docet. And[...]machus in ſuis verſibus eam G[...]nem vocauit, quoniã velut ex m[...]borum tempeſtate ægrotos eri[...] hominumque corpora ſerenat, ſ[...]tatemque proſperat. Curat [...] diuturnos capitis dolores, vert[...]nes, aurium grauitatem, & ocul[...] caliginem, guſtum deprauatum[...] mendat, & corroborat; ſomn[...] accerſit, & phreneticorum de[...] ſedat, mentem perturbatam [...] peregrinantem reducit. Comit[...]

mo[...]

rbo optimè medetur, humorem
capite exorbet, & animales ſpi-
s permittit inoffensè recipro-
e, anhelatoribus interſepto ſpi-
iine ſuccurrit, tenacē, craſſamq́;
iitam bronchijs pulmonis in-
ſtam expectorat, incidit, & ſputis
cit, ſanguinem reiectantes adiu-
, ſi ſymphiti decocto diluatur.
idioſo ſtomacho facit ciborum
etentiam, nec minus ſtrennuè
it inordinatum appetitum con-
ſtum ex acri & mordaci illuuie,
nes inteſtinis adhęrētes, omneq́;
ientū ſtomacho eripientes, (vt
ueat ſe immodica fame latrantē
obſonare) perimit. Aluo quoq;
git, deturbatque mirabiliter la-
tineam, quicquid eſt cibi de-
entem, & ideo ſenſim corpus ad
iem reducentē, noxaſq́; ſplenis,
epatis emendat, Spleneticorum
& He-

& Hepaticorum infarctus exped-
do, regij morbi hepatis vitio ob-
ti, non inualidum eſt remedi-
bilem expurgando, eamque à ſ-
guine ſecernendo. Splenem ſci-
liberat, & materiam luxuriant-
tollit, lapides comminuit, terren-
& compactã materiam diſſoluẽ-
Sanat etiam vrinæ difficultat-
quam Græci dyſuriam appellan-
veſicam hulceratã. Concoctio-
promouet, ventriculo robur cō-
eumque calefacit, dyſenterijs, a-
lienterijs peculiare remedium
ileo deſtinatur, & diuturnis cru-
tibus coli priuatim opitulatur,
inteſtina inflammatione vacant-
morum acredinem obtundit, &
poroſos humores diſsipat. Co-
choleram qua bilis ſupernè &
fernè erumpit, cōmodè vſurp-
corpus enim firmat, & fluxi-

it. Cardiacis apprimè cōducibilis
, quando corpus ſudore diffluit,
vires ita diſſoluūtur, vt ne vinum
idem eas reparet, Theriaca, po-
, ſudores compeſcit, ac vires reſo-
tas ſarcit, menſes mouet, ora ve-
rum in matrice, & ſede reſerat.
irabiliter omnem immodicam
nguinis eruptionem refrænat. Re-
rderis quod paulò ante multiiu-
is eius facultates receſuimus, quæ
im enim digerendo, & attenuan-
o excernit, quædam verò immode
itius citata, robur imbecillæ par-
s tuendo, reprimit: podagricis, &
mnibus articularibus morbis in-
inantibus ſupra modū congruit,
oſteaquam Epithematibus, pare-
oricis, ſeu mitigatorijs cruciatus
enieris, tunc propinabis Theriacā,
uo fluxiones reprimātur, collectas
nim diſcutit, & prohibet omnem
diſtil-

diſtillationem, ne in articulame
impingat. Qui bona valetudine
tur, ſi continenter Theriacā cap
maximè iuuabitur. Nam redund
tiam humorum abſumit, viuidu
colorem corpori inducit. Reli
pharmaca quæ podagricis pr
tuuntur cōtra dolorum peruica
remorantur quidem materiæ in
tum, ne decumbat ad pedes, ſed c
eam nō abſorbeant, maiorē nox
inferunt, fluctuantē enim humor
pulmo combibit, & ægros ſtran
lat, quod permultis accidere ex
rientia obſeruaui, quia ob id reſ
randi neceſsitatem, ne minima te
poris intercapedine quieſcit, ſed ſ
per mouetur, cuius caro rara eſt,
ad hauriendum, concipiendumq
humorem aptiſsima. Quamobr
diſſuadeo, ne quiſquam ſumat hu
generis medicamenta, ſed vta
Th

riaca, quæ exiccat affluentes hu-
res, & eorũ incurſionibus obni-
r. Plurimoſq; podagricos in prin
o aſsiduus eius vſus expedijt, hy-
picis frequẽter bene fecit, aquo-
impuritatẽ abſumẽdo, inſitum-
calorẽ refouendo. Anaſarcã, &
cophlegmatiã, quæ ſunt hydro-
ſpecies, potẽter profligãt, quippe
ĩ corpus ſubiens vndiq; humidi-
expreſsit. Cachexiæ, id eſt mali
vitioſi corporis habitus ſolemne
ediũ eſt, priſtinũ corporis nitorẽ
dit, & colluuiẽ, qua prius corpus
allebat, diſsipãdo, naturales fun-
nes gnauiter procurat. Conſimi
r Elephantiaſi auxiliatur, quãdo
nagna humorũ corruptela vene-
a qualitas aſciſcitur, totius cor-
is natura immutatur, & putri
contaminatur. Hoc contagium
riaca perdomare ſolet, & ſangui
urũ ab inquinamento cõſeruat,
inde

inde omnem putrilaginem arce
Diſtenſis, tetanoque correptis
medio eſt, & crebrò curauit, ner
calefacit, tenſos relaxat, atque re
luta membra intendendo ſanat
ſuſcitans ſpiritus ea in natura
habitum reducit, & flacceſcenti
partibus motum reſtituit. Vel
nomine ſuſpicere oportet The
cam, quæ non tantum contra n
bos corporis nobile exiſtit re
dium, verum etiam contra inſa
mentem ſumitur, melanchol
enim exhilarat, ſi iugiter vtar
nam ex vaſis & ſplene melancl
cam fœcem non aliter, quam v
num ſerpentum exhaurit, ideo
tanis pulchrè facit. Si quis eam
tractarit, procliuiſsimè deu
atram bilem, quæ author eſt, &
tiatrix cauſſa tam contumaci
bris. Permultos ego hac rat
V

dicaui à quartana, ſecundũ cœ-
m vomitu citato, oblato poſtri-
Abſinthij ſucco, qui bilem di-
ret. Theriacam autem propinaui
as horas ante febrilem acceſsio-
m, & febricitanté ex toto ſanaui.

COMMENT. IN CAP. XV.

*Ndromachus ab efficientia Theriacam ſuam vo-
canit Galenem, γαληνόν enim ex Græcæ lin-
proprietate ἥσυχον ἱλαρὸν καὶ εὔδιον ſignificat,
uoniam non tantum contagioſos, venenatos, peſti-
ſq; morbos oppugnat, verum etiam complures
ſimilares, inſtrumentarioſq; demolitur. Non im-
tò Galene eſt dicta, morborum enim tempeſtati-
onflictatos, non ſecus quam lucidum aliquod,
icatumq; ſydus periculo eximit, & morborum
la diſcutit; corporiſq; ſquallorem omnem abſter-
Nam expugnat cephaleam, diuturnum capitis do-
n, vertiginem, morbum comitialem, aperitq;
ri ductus, per quos animalis ſpiritus in ſenſuum,
umque organa diſtribuitur, tenebricoſos oculos*

illuſtrat, grauem auditionem, guſtumqúe deprauat
corrigit. Ad paraphrenitidem, & iuges vigilias T
riaca exterius quando recentior eſt conuenienter a
catur, aut ſedi, clyſtere, inieﬅa interdum vidi c
piri. Lumbricos per os ſumpta excutit, hæmopt
ſanguinem reiectantibus ex conſolidæ decocto prop
tur, hepatis ac ſplenis tumores ex humorum in
natos deprimit, infarctuſqúe omnes demit, inteſ
rum læuitates, nimiaſqúe dilatationes quarum
partium aſtringit, ac venarum, arteriarum
anaſtomoſes occludit, & clauſa quæ ſunt reſ
meatuſqúe omnes recludit, Quotiens præ tumor
indurato ſtercore ex aliqua intrinſeca inflamm
inteſtina ita coarctantur, vt feces præterlab
queant, aut flatus ædi, & miſerabiles excitetur
ſiue voluulus quo æger quandoque vomit, pr
pituoſa, hincillioſa, deinde ſtercus, ac ſitibund
doloribuſque torquetur immamſsimis, ac potiſ
circa hypochondria, tunc Theriaca capitur pro
fomento, ac dolorum ſolatio, ac omnibus quæ nec
erant ex rationis præſcripto actis, ſi nihil voto
cantis reſponderit, neq; quicquam morbus ſe rem
ac obſtructio manſerit, follis ano indendus eſt
contractio diſtendatur, ac deinde ſtatim Th
præſtanti aliquo decocto diſſoluta, per clyſtere
fundi debet. Hoc præſidio aliquando euaſerun

illas ſeptimo die ac prius morituri erant. Com-
etiam Theriaca cholericæ bilis ſurſum ac deor-
ruptiones, quæ potiſſimum fiunt æſtate, contra-
rq; ex carnis eſu, maximè ſuillæ crudioris, ex
tate & inſolatione, ex ſæpijs, locuſtis, & gāma-
& olerum eſu, maximè porri, & ceparum,
er ex fructibus pomorum, pepone, & cucumere,
ntis dulciarijs, mellitiſq; libis. Theriaca quo-
non incongrua medicina eſt in declinatione po-
æ, & quartanæ. Conſumit enim humorum
uias, hydropicorum moles ſumptione Theriacæ
meſcunt, & anaſarcicis, leucophlegmaticis aquo-
illuuiem exorbet. Tetanicos diſtenſoſq; demul-
omniumq; partium neruoſarum noxas tollit,
ecticis natiuum reſtituit colorem. Vires quibus
ædictos affectus agit, Theriaca ex ſubſtratis ſibi
licibus hauſit, plurimis enim effecta eſt, quæ
peramentorum ſuorum ratione morbis, quos
enus enumerauimus auxiliari nata ſunt. Habet
terea facultatem Theriaca, quæ non ex miſ-
a alicuius ſimplicis dimanauit, ſed à formæ pro-
tate, huius ope elephantiaſim extirpat, quæ euenit
longo tempore ex occulta aliqua cauſſa cibus me-
olicus ad carnem fluxerit, & caro nigra, & pallida
rit. Elephantiaſis nominatur, ab animali elephanto,

mutuato nomine, & formam mutat, etenim naſo ſimus, labra craſſa, aures acuminatæ in Elephantia videntur, atque in totum qui ſic laborant, ſatyris ſimiles ſunt. Galenus 11. de ſimplicium medicamentor. facultatibus meminit aliquorum, qui per viperas fortuna ab elephantiaſi ſanati ſunt. Eſt morbus contagioſus, omnia enim contactu inficit, propterea ciuitatum legibus ſepoſiti, & à reliqua plebe ſegregati degunt.

Methodicorum reprehenſio, qui morbor. cauſas noſcere ſuperuacuum arbitrantur, & inde reliqua Theriacæ remedi

CAP. XVI.

Contra deterrimũ morbum quem Græci hydrophobi aquæ tumorem appellant luculenta medicina eſt, & grauium Symptomatum, quæ comitari ſol multitudini, potenter reſiſtit, quem morbum qui patiuntur, nõ tantum

mod

odo corpore exiccantur, conuel-
itur, contractionem tollerant, &
uoſa febri torrentur. At præter
c mala mente alienantur, & gra-
ſimum accedit ſymptoma, formi
nt enim aquam, quam ſiccitate
nia retorridi appetunt. At pro-
r mentis cæcitatem bibere recu-
t, quidq; ſibi expediat, neſciunt,
aquam pauitantes miſerrimam
eunt mortem. in quibus metho-
os ſum admiratus, qui dicunt
tilem eſſe ad morbos demendos
iſſarum notitiam, nec hercule in-
nio quomodo vulnus curabunt,
od ſimplex fuerit, neque illi difſi-
le quod adegerit canis nulla ra-
percitus, quamnam curandi me
odum indicabit vulnus, quod ne-
genter à medico tranſmiſſum eſt,
quaſi per tranſennam ſtrictim, aſ-
ctum fuerit? neglecta cauſſa, quæ

aciem Methodici effugit; quam
lam rationalis ingenio explor
& diſquirit. Propterea quicunq
inciderit in Methodicum, nece
riò occiditur opinionis peruicac
nam illi addictus omnem deſp
rationem, tanquã brutum anim
Qui verò bonis auibus ſe ratior
medico crediderit, non vſque ac
periculoſis Symptomatibus co
pietur, & mortem euitabit ratio
præſidio. Hic curatione ægroti
cepta diligentiſsimè ſciſcitabi
qualis fuerit canis à quo dèmor
eſt. ſi audierit, quod fuerit graci
ſicco corpore, oculis ſcintilla
bus, cauda demiſſa, & ſpumam
eiectet, linguam exerat bile colo
tam, ſi obuios morſu adoria
amenter currat, ſubinde reſtit
do, & iracundia efferatiore igno
morſicatim laniet, ſi hæc ita ſe
buer.

erint, ſciet canem fuiſſe rabio-
m: proinde non ſimplicem vul-
ris curationem inſtituet, ſicut
ethodicus, ſed ſtatim dilatabit
lnus, longo ambitu carnem am-
tabit, & vulnus circinabit, ne
ilè cicatrice obducatur, ſed pa-
ſcat, vt minimum quadraginta
es, quo ſic virus foras euocetur.
lemus loca morſu contacta cu-
eis canterijs adurere, & alijs me-
camentis extrahentibus, vt ne in
rpore relinquatur, reſtibile ve-
eni ſemen. Ego cum maxima me-
tatione oleo Roſaceo diſſolui
heriacam, & facta turunda, quæ
ræcis emmoton dicitur, in vulnus
didi, vt veluti cucurbita emul-
eret pernicioſum tabum. Summa-
m inſtar Pæonij, diuiniq; medica-
nenti compluribus ſauciatis à cane

 rabido

rabido adminiculata eſt foris in-
poſita, & per os ſumpta. nec mini
valet in peſtifera aëris cõſtitution
Quos enim peſtis inuaſit, ſola m
iudicio curat, vbi reliqua auxilia
vanum recidunt, & contagio pop
laris, veluti vaſtifica belua latè h
minum ſtragem edit, plurimaſq
ciuitates exhaurit, quæ infecto
corrupto aëre propter reſpiran
neceſsitatem euitari nequit. Na
homines venenatam auram cogu
tur inducere, neque immeritò co
laudo admirandum Hippocraten
qui peſtem illam famoſam, quæ a
Æthiopia exorta in Græciã ſerpſi
non aliter ſuſtulit quam aëris pu
gatione, qui vt purus conciperetu
iuſsit pyras oppidatim extrui, no
ex qualibet materia, ſed ex ſertis
floribus odoratis, quibus igne
foueri iuſsit, fragrantiaq; vnguent
ſuper

perfudit, vt aërem purum homi-
s in corpus induceret, nec minus
eriacam arbitror tanquã ignem
piatorium in peſte præſumptam,
ine malum amoliri, contagioque
lata corpora perſanare, ac emen-
ndo inſpirati aëris noxam ab om
putri corruptela corpus vindica-
Quapropter (etiam ſecunda va-
udine) ſuadeo crebrum Theriacæ
um, cum propter aëris inquina-
enta, quæ de repente atque ex im-
ouiſo gliſcunt, tum propter alias
ales cauſſas, vt corpus aduerſus
lla, quæ foris ingruunt, muniatur,
veneno correptũ facilius periculo
fungatur, peſtiſq; nerui elidantur.
eriaca enim corpus bene conſti-
tum ſeruat, & ſalubritate beat, ab-
bet, excremẽta humorũ: refouet
rigeratas humani corporis par-
, naturales facultates ad mune-

ris ſui functioné corroborat. Na
quamdiu corpus in ſanitate poſi
eſt, inoffensè ventriculus cibos
ſumptos cócoquit, quos venæ nu
negocio in ſanguinem conuertu
& hepar bilem ſegregat, ac cor ſa
guinem ſyncerum depurgatumq
excipiens corpori vniuerſo diſt
buit, quo ſe nutricetur ac alat, ret
menta verò naturaliter & ſalubri
à ſe amittit, ſuperfluos in corp
humores per occulta ſpiracula ſu
ma commoditate excludit. Quot
iter tibi ingrediendum eſt, conſ
vt Theriacam accipias; Nam gel
tempeſtate proficiſcentis viſcera
minus ac indumentum fouel
obtuſam mentis aciem exacui,
teſque animi expromit, faculta
animales munus ſuum exequi fa
& officinam rationis à fumidis
halationibus depurgat, atque p
ſpic

icuitate maiore donat, ſummatim
ɔrpori quaſi callum quoddam ob-
ıcit, vt nulla ægrotatione, aut in-
aletudine peruellatur, aut peſte
ɔntingatur; Varia enim miſcella,
ua conſtat, hoc illi conciliauit, præ-
rtim cum illi viperæ admixtæ fue-
nt. Aiunt bellicoſum Mithrida-
em Bithyniæ & Ponti Regem, nulla
'heriaca quæ nondum extabat, ve-
um alio remedio vſum varijs rebus
ōpoſito (quod ab ipſo Rege vſque
n hodiernum diem Mithridatum
nſcribitur) nequiſſe mori, cũ vellet
eipſum hauſto veneno luce orbare,
quod continuò vſu Antidoti ſui con
tra venena occaluiſſet. Cum enim
bella gereret contra Romanos & in
acerrima illa pugna, quæ ſumma
contentione commiſſa fuit, à Pom-
peio deuinceretur, atque in hanc
crudelem neceſsitatem incidiſſet,
vt in

vt in ſumma corporis integrit
toxico vitam ſuam finire cogeret
copioſè hauſtũ venenum Antid
ſuo infractum ceſsit, & irritum fi
cum Regis filiæ, quæ pietate affe
patri ſuo commori volebant,
dem libato, ſtatim extremum v
ſpiritum ediderint. Quare cum
mors tardaretur, vtpote veneno
efficaci propter aſsiduam pharm
ſui ſumptionem amico ſuo Biſto
iugulum feriendum præbuit,
ſtricto ferro opus veneni exple
& vim Regi attulit.

COMMENT. IN Cap. XVI.

*HYdrophonia morbus eſt qui eos inuadit poſt
aut ſeptem menſes, interdum poſt annum, at
etiam nonnunquam ſeptennium, & interdum ſta
à morſu, quibus æſtuante Sirio, canes rabie effe
morſum impreſſerunt. Aquam enim formidant,*

ali

quam canes rabioſi metuunt ſuam imaginem
ua conſpicere. de quibus Lucanus in ſexto Phar-
ſuæ libro ita ſcribit:

—— non ſpuma canum, quibus vnda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non diræ modus hyenæ
Defuit. ——

canes æſtate in rabiem agantur, nonnulli cauſſam
nant conſtitutioni eorum ſiccæ, quæ concalefacta
e magis incenditur, aliqui cenſent caniculæ ſydus
m canibus emoliri, quibus tanta ineſt humorum
ptio, vt ſi ſolum ſputum eorum, cutem humanam
gerit, rabiem excitare poßit, totamq; hominis
antiam peruertere. Præter herbam alyſſum, pim-
llam, ac ipſum iecur canis rabidi, cæteraq; infinita
icamenta, quæ ictibus canis rabidi medentur.
crion Empiricus conciuis Galeni, medicamentum
parauit ijs qui à rabioſo cane demorſi ſunt, ex ci-
fluuiatilium Cancrorum, quem etiamnum hodie
inant ex vino albo cũ momento radicis Gentianæ.
tiam atque etiam videndum eſt, ne huiuſmodi
a proletarijs medicis committantur, qui nuda ex-
menta iactant ſine vllo rationum ſuffragio, qualis
, vt complures alij noſtræ ætatis omittantur, Theſ-
s in vrbe Romana, qui artem medicam ſex menſi-
ſe traditurum profeſſus eſt, naturaliumq; rerum
itionem, abditarumq; cauſſarum inueſtigationem,

& artes omnes liberales à medicina reiecit, tanqu
inutiles medico, dicebatq; non oportere curioſum
de natura hominis, humanoq; corpore, quod artis n
ſtræ ſubiectum exiſtit. Niſi tamen acerrima me
agitatione in philoſophiæ adita nos contulerimus. A
dabatarum more in tenebris palpabimus, & b
vento huc illuc circumacti fluctuabimus, quod extre
ignorantiæ indicium eſt. Si igitur quiſpiam curan
erit, quem canis rabie efferatus demorſerit, med
deligatur, qui non leuiter in philoſophia artium
mum procreatrice verſatus eſt, & in Phyſiologiæ
monſtratione non parcè ſe exercuerit. hic non ſim
cem vulneris inſtituet curationem, ſicut Empeiricus
omnibus quæcunque neceſſaria erant, ſecundum ra
nem adminiſtratis ex conſilio Oribaſij ante vul
dilatationem, & ſcarificationes, Iuglandibus nu
accuratè tritis, plagam obſtruito, quæ poſtero die a
tæ, & gallinis in cibo appoſitæ, ſi eas interemer
ſignum erit rabioſum canem morſum impreſſ
ſcarificatus altiores vulneri imprimet, vt cum
guine virulenta materia profundatur, & re
carne quæ veneno infecta erat, circumſcripto, cir
toq; vulnere virus intro ad vitalia ſubire vet
& ex Galeni conſilio, Theriacam oleo roſaceo d
lutam vulneri indet, & curabitur, qui demorſus

rtuitò, ſed artis methodo. Theriaca etiam tem-
eſtis celebratur, tanquam maximè pæonium ac
are remedium, quoties malignorum ſyderum
uratio aërem veneno polluit & epidemiam ex-
it, quæ per prouinciasgraſſata, indiſcriminatim
s corripit, inuaditq́, cum Regum palatia, tum
erum tabernas, ſiue cum tempore æſtiuo, ex mul-
line cadauerum, vt plerique omnès hactenus cre-
runt (exhalationeq́ Mephitica ſtagni paludine,
x prauo victu) ſeminibus ac legumimbus cerea-
corruptis, lupuloq́ue quo apud noſtrates ceruiſia
itur, aut fontibus infectis, aquaúe corrupta
bi pandemi, eudemiq́ue pullulant. Aduerſus
uentium morborum contagia, Theriaca accipitur,
s vſu & conſuetudine cor quod viſcus eſt nobi-
mum, ac vitæ fons, quaſi loricatur contra peſti-
aeris inquinamenta. Cum enim citra illius
eficium nequeamus reſpirare, neque tantillum
poris ſubſiſtere, ambientis nos aeris contagia diſſi-
, quæ (vltrò citroq́ue reciprocante anhelitu) cor
vitales ſpiritus inficiunt. Nam in aerem cælitus
ebuntur peſtilentiæ ſemina.

Et cum ſpirantes miſtas hinc ducimus auras,
Illa quoque in corpus pariter ſorbere neceſſe eſt.

Lices

*Licet enim aëris ſubſtantia ſimplex ſit ut putreſ-
nequeat, variam tamen primis qualitatibus muta-
nem ſubit, multaque inquinamenta, tanquam ſp
morborum ſemina alias ex inferioribus, alias ex ſu-
rioribus excipit, quæ homines reſpirando hauri
unde labefactantur, inficiunturque imprimis ſpiri
qui quod tenuißimarum ſint partium, facillimè a
raſcunt. Hippocrates in magna illa peſtilentia, c
Thucidydes mentionem facit, quæ ab AEthiopia ex
Athenienſes adorſa eſt,*

Vnde cateruatim morbo mortique dabantur.
Morbida vis in cor mæſtum confluxerat ægris.
Omnia tum verò vitai clauſtra lababant.

*Ex cremijs odoratis & alexicacis, pyras paßim ex
iußit, quo bona fragrantia pulſo veneno aëri induc
tur, & purus ab hominibus conciperetur, ſpiritu
vitales corroborarentur contra peſtiferam labem. Id
præſtitiſſe Acronem Agrigentinum Aetius refert. C
tagia verò aëris proprietate quadam amoliũtur, B
Iuniperi, Abrotanum, cornu Ceruinum, Galban
Centaurium. Peucedanum, & alia complura. And
machi itaque Theriaca corpus ita præmunit, ut
ea ſubinde utantur, inuicti ſubſiſtant, & illæſi con
quodlibet venenum non minus quam Mithrid
Ponti ac Bithyniæ Rex, qui cum Pancapæi, ub
Pharnace filio ſuo, qui ad Pompeium transfuger*

deretur, atque in arctum ita compulſus eſſet, ut
il reſtaret, niſi

Vna ſalus victo nullam ſperare ſalutem

ctus venenum bibere, quo ſe putabat de medio tol-
, nequiuit mori, cũ filiæ eius eodem veneno libato,
im enectæ ſint, quia quotidiano vſu Mithridatij,
od ipſemet concinnarat (unde & nomen in hodier-
m vſque diem habet) contra venenum occalluerat,
maleficium ſuum in rege non potuerit explicare.
are Gallo cuidam Boſtoco nomine, iugulum ferien-
m porrexit. Mithridatis Antidotum Serenus Samo-
us, qui præceptor fuit Gordiani Iunioris ita verſi-
s deſcripſit.

Antidotus verò multis Mithridatica fertur
Conſociatam modis, ſed Magnus ſcrinia Regis
Cum raperet victor, vilem deprendit in illis
Syntheſim, & vulgata ſatis medicamina riſit.
Bis denum Rutæ folium ſalis & breue granum,
Iuglandeſq; duas totidem cum pondere ficus.

Quantum & quando, & à quibus Theriaca ſit accipienda.

CAP. XVII.

Cuiuſuis ætatis hominibus & quouis tēpore ſæuiēte peſte, aut exigente neceſsitate, cōtra toxica omnemque venenū capi poteſt, tunc enim humoribus & corporibus abſtinet, & ſolū in venenū agit.

VIdes quod multiplici compoſitione humana corpora contra morborum mol obfirmentur, præcipuè Theriaca, quod viperis acceptum fertur, qu facta ciborum concoctione, nequ ſaburrato corpore poteris vti, effla gitante occaſione. Menſuram eiu deliberatè, ſummoque adhibito iu dicio variabis. Interdum fabę Ægy ptiæ magnitudine, ex duobus aqu cyathis eam accipe; cum exiguu tempus ad cōcoctionē permittitu Interdum verò pondere nucis aue lanæ, cum amplius ſuppetet ſpati quo in corpus diſtribui poſsit. æſtate imprimis te ab eius vſu deh tor, quippe cum æſtus incanduit, a cedente Theriacæ calore corpus l ditur. Huius rei cōſcius, admirād Hippocrates inquit, ante canem, poſt canem medicationes eſſe pe culoſ

iloſas, quod hoc anni tempore
omines vt plurimum febricitent.
Quamobrē qui florentem ætatem
egunt, & quibus calor naturalis a-
undat, ne multū crebroq́; ſumant.
Cōtra illi quorum ætas ingraueſcit,
tq; ad extremū vitæ declinat, pluri-
num, & ſæpiſsimè eam vſurpent ex
ino, vt corpus marceſcens refloreſ-
at, calorq́; deferueſcens excitetur.
ed pueri in totum abſtineant. Nam
nfirmior eſt illorum ætas, quā poſsit
am potens Pharmacum tolerare,
& colliquat eorum corpus, primo-
geniumq́; calorē depopulatur, non
ecus quā lumen lucernę oleo copio
ſius infuſo extinguitur. Vidi puerū
qui moriebatur intēpeſtiuo Theria-
cæ vſu: diu febricitarat, & corpore
attenuato, vires illi planè collapſæ
erāt, vt niſi ſumma diligētia ſupereſ-
ſet, quod ex cōmentatione Medicæ

percipiens, interdixi illi Theriacam. At Curator eius, qui loco patris ſe eſſe, aiebat, tyrannica magis auctoritate vtens, quàm rationi auſcultans, temerè coëgit me, quamuis inuitiſsimum, vt illã puero darem: quam aſſumptam non valuit concoquere. Erat enim viribus pueri ſuperior, & totum illius habitum diſſoluit, aluoq́ue immoderatius citata puer noctu importuno Theriacæ vſu mortuus eſt. Quoties in calidiore regione commoratus fueris, ne vtaris Antidoto Theriacali. Idcirco illis minus conuenit, qui in Oriẽtalibus plagis ſub primo Solis ortu habitant.

De ſalibus Theriacis.

CAP. XVIII.

EX viperis etiam ſales parantur, quos hic appoſitè, ne quid deſyderetur ſubnectere videbor, faciunt verò ad omnes prędictos affectus, niſi quod minore efficacitate, & prolixiore tempore vires ſuas declarent, ac aſsiduitate vtendi paulatim iuuent. Ideoque illis ſunt vſi, cum non ſentirent celere iuuamentum inutiles eſſe rati ſunt, & quod viperæ in cinerem redactæ eſſent, aduſtione vires auxiliarias exoleſcere putauerunt. Fateor quidem ſales Theriacæ viribus inferiores eſſe, non tamen omnino illorum medicamentoſam facultatem aboleri cenſeo. Plurimorum enim vires ab igne augentur, & abditam eorum poteſtatem ignis extundit, vſuique accõmodat. aurum igne exploratur, & quod adulterinũ eſt, ignis detegit, quodque ignem

 exper-

expertum fuerit, obriſum cenſetu
ferrum cadens mollitur, atque infle
ctitur, atque illo præparato, ad mu
ta vtimur. Nunquid plurima cibari
cruda cum ſint, vt commodius ſub
igantur igne coquimus? panem, &
& terreſtrium, marinorumque ani
malium carnes incoctas, ſtomachu
aſpernatur; at decoctę in cibos reci
piuntur, & corpus nutriunt. vinum
ipſum ſtatim ab immaturis vuis ex
preſſum crudum eſt. Poſteà verò ca
lore ſolari percoctum potu ſuau
redditur. Experientia quoque doce
plurima eſſe quæ ad medendi vſum
comparantur: ſi vires priſtinas reti
nerent, eſſent humano generi infe
ſtiſsima, at ignis vi repreſſa corpo
ribus ſanãdis addicuntur. Chalciti
cruda deurit, ac Eſcharas molitur
toſta verò vlcera ad cicatricem per
ducit. Phrygius lapis crudus acerri
mus

mus eſt. Si verò viuis carbonibus obrutus torreatur, atque alijs promiſtus teratur, optimum eſt oculorum collyrium. Crematarum ſpongiarum cinis potenter ſanguinem profluentẽ ſiſtit. Par ratio eſt in ſalibus Theriacis, omnia enim ſimul accenſa, & viperæ integro corpore crematæ, qualitatis exceſsũ, & omne maleficiũ vſtione deponunt, & hinc ſalubrẽ æquabilitatem nãciſcuntur. Sales peculiariter ſanãt ſuperficiaria corporis mala, vt albam vitiliginẽ, leprã, & feras impetigines. diſcutiũt enim humores ſuperfluos, & acres, qui cuti impacti inhærent. Nonnulli vſu ſalis Theriacalis, ſudoribus manant, quibus omnem ſuperfluam, ac corruptam, qua corpus ſcatebat, materiam excludunt, vt interdum pediculi excutiãtur, qui inde ortum ſuũ habuerũt, ac ideò φθεῖρας Græca

voce appellant. Optimè dentes e[o]
abſterguntur, & illis candorem co[n]
ciliat, laxas corporis partes contun[]
dit, ac fluxiones, quæ eò vergunt ar[]
cet, dentes à putredine vindicat, ne[c]
ſinit corrodi. Paratur verò ad iſtum
modum, cuius artificioſam cōpoſi-
tionē pro virili parte tibi delineabo.

De Salis Theriaci compoſitione.

Cap. XIX.

Modius Italicus ſchœnices octo. ſchœnix verò ſextarios duos cōtinet.

SVmere oportet viperas quatuor, ſuperioribus non diſsimiles, ac eodem tempore captas, ſtatim ſi fieri poteſt à venatione, nec ſint vetuſtiores biduo: deinde accipe ſalis Ammoniaci, vel communis candidi, & perſpicui, atque aliquantulum inſolati modium Italicum, cum quo craſsiuſculè in mortario

io contunde, Gentianæ libram dimidiam, Ariſtolochiæ rotundæ tundem, Comarum tenuis, Cen- rij libras duas, Cardamomi Ar- nici, Marrubij, ſingulorũ vncias , Scordij montani, Chamædrios eticæ, cuiuſque libram, ſeminis tæ domeſticæ librã vnam, omnia lle Attico concorporentur, quo- n dimidia pars in ollam figlinam uam conijciatur, quibus viperas ientes quatuor, & Scyllas tenel- recentes quinque, minutim con ſas adijcito, & reliqua mixturæ rte ſuperiniecta, ollam accuratè erculabis, & figulari creta obli- s, quatuorque foraminibus per- rabis, vt per eam vapor tibi ſigni- et cõcoctionis modum. Principio mque fumus ingens proſilire vi- bitur, caliginoſus, & turbidus, nem iam feras attigiſſe ſignificãs,

 hic

hic ſummo ſtudio animaduerte
huius fumi aërem ex ſerpen
exhalatione infectum attrahas,
inde vbi vapor euanuerit, & ten
quandam flammam per foran
eiaculatam videris, tunc exiſſ
quam optimè aſſatas eſſe, mox
ab igne remoue, atque per die
noctem refrigera, ollaque ap
carbones eximito, & diligenter
tundito, atque cum his mixti
bus per cribrum traijcito. Sem
Rutæ ſylueſtris, Hiſſopi Cre
cuiuſque dodrantem, ſeminis F
culi ſylueſtris, Nardi Celticæ,
chyos Schyticæ, cuiuſlibet vn
ſex, Petroſelini Macedonici, vn
quatuor, Amomi racemoſi vn
tres, ſummitatum Origani H
cleòtici vncias nouem, ſeminũ
mini torrefacti vncias tres, T
Attici cacuminum vncias nou

fe

iorum Malabathri Indici, vncias
atuor, carnium baccarum Iuni-
ri Laconicæ libras duas; ſeminis
oriandri ſatiui Selibram, Piperis
bi, & nigri libras duas, radicis La-
pitij vncias decem, Zinziberis
n carioſi libras duas, ſeminis aut
dicis Satyrij ſemiſſem, Pulegij
ontani, Seſelios, Maſſyleotici ſuf-
ui, Tordylij montani, ſeminis Tordylyum eſt Seſeli Creticū.
entæ tantundem, Caſsiæ optimæ
cias duas, Cinamomi vnciam
am, quę identidem mortario red-
intur, donec omnia in tenuem læ-
orem redacta fuerint, & ſic parata
ampullis vitreis reponantur, qui-
is non ilicò, ſed poſt decem dies
aris. Ego quandoque paraui hu-
ſmodi ſales, non vſtulatis viperis,
d Trochiſcos viperinos comme-
oratis cremijs commiſcui, vt ma-
ficium quod habent abijcerent,
tanta

tanta menſura appenſa, quan
conijcio habere quatuor vipera
laudatiſsimi fuerunt, neque ci
guſtum offenderunt, aut color
gricarunt, qualitatem iucund
mam ſortiti, & magna efficacia
diti contra omnia quibus i
propriè conducere demonſtr
Hic eſt Libellus de Theriaca, &
bus, ſumma induſtria, ſi rectè iud
à nobis elaboratus, quoniam
nium diſciplinarum ſtudio flag
Memini enim te, cum non vul
laude eloquentiæ inter ciuilia ne
cia vacares, aut quæſtionem
quam proponeres, cenſuiſſe Or
res ſæpenumero diſputationis
dio, perorandarum cauſſarum o
ſionem quærere, aiëbaſque I
cum vaticinarentur ſilere, & ir
dum oracula facere, nec non n
vndas tempeſtatibus obortis i
u

biles eſſe, & fluuiorum impe-
ſiſti, qui poſtea celeritate maxi-
abuntur, neque terram ſemper
us producere. Tuo itaque
plo in Theriaca nihil à nobis
ſſum eſt, quam noſtro hortatu
tiſsimo animo capies. vitam
n hominis prorogare experien-
docet, quod Deorum immorta-
n munere, vt tibi eueniat, opto.

Galeni de Theriaca ad Piſonem.
Finis.

LECTO-

LECTORI.

QVæ habentur in Libello de T riaca ad Pamphilianum, ea o nia huic, qui ad Piſonem inſcribit inſunt longè cumulatiora. Quare ill ex induſtria omiſimus.

ALENI PERGA-
NI DE ANTIDOTIS
Epitomes, Lib. 1.

Edicamenta quæ non extrinſecus corpori impoſita, ſed intra ipſum aſſumpta, affectibus auxiliantur, Antidotos Me- Antidoti quæ dicãtur.
ppellant. Tres autem in vniuerſum Antidotorum tres differentiæ.
rentiæ ipſarum exiſtunt. Nonnullæ
idem lætalium medicamentorũ gratia
runtur: quædam contra virulentas
s opitulantur: aliæ affectibus ex praua
us ratione obortis ſuccurrunt. Sunt
tres hoſce polliceantur vſus, vt The-
æ ab Andromacho præparata, quæ
thridation dictam ab vſu hominum
gauit. Siquidem cum Theriace haud
guam viperarum carnem contineat,
nomine ad viperarum morſus præ-
ntior, quam Mithridation exiſtit. Ad
a verò Mithridation nihilo minus va-

let:

let: imò eſt etiam in quibus præſtantiu
exhibeat. At non eaſdem vires obtin
ipſæ Antidoti, & poſt noxia medicam
& ante eadem aſſumptæ. Namque ip
rum quantitas, cùm præſumuntur, ſuf
vt hominem illæſum cuſtodiat; ea qua
plo, aut quincuplo aucta, cùm poſt ven
datur, auxilio eſt: idq; non ſemel quoti
ſed bis. Quòd ſi quis etiam ſingulis die
Mithridates cō munit⁹ antidoto, perimere ſe veneno non potuit. *quemadmodum noſtro ſeculo Imper*
Aurelius Antoninus, vel vt ipſe Mit
dates, medicamentum capiat, omnino d
leterijs venenis erit ſecurus: vt Mithri
tem ferunt, cùm exitiali hauſto med
mento, potius mortē oppetere, quàm ſu
Antoninus Imperator ſingulis diebus vtebatur Theriace, inſtar AEgyptiæ fabæ. *Romano Imperio elegiſſet, nihil repe*
quod perimere ipſum potuerit. Porrò A
toninus ſummo ſtudio ſingulis diebu
ipſa Theriace, inſtar fabæ Ægyptiæ, d
tiebat citra vllum liquorem: à quo po
cùm in quotidianis actionibus premer
ſopore, detraxit papaueris ſuccum. Ru
au

rem cùm cruciaretur vigilijs, coactus t ex Theriacæ inveterata, ceterùm ex o confecta, aliquantulũ addere. Quippe ſmodi medicamenta, ſi vetuſtiora ſint, um papaueris lachrymam longè mitiorẽ inent. Danda autem maximè opera eſt, medicamenta ex quibus huiuſcemodi tidoti præparantur, quam exploratiſſi- ſint: quandoquidem paſſim ſolent adul- eri. Quæ quidem vt exquiſitiſſima ha- em, ipſe inuiſi aliàs, tum Cyprum, tum læſtinam Syriæ: nauigauiq́; in Lemnũ. rò in quo ſingula medicamenta alijs lu aut odore præſtãt, in illo ſanè, id quod idum eſt, principem inter ſimilia ſpecie, vendicat locum. Sic enim mel dicimus ſtantiſſimum eſſe, quod dulciſſimum & rimum inter omnia alia fuerit: quodq́; re pallidum, media ſit conſiſtentia, de- nſq́; ſenſim, ſuam continuitatem tuea- . Danda autem opera eſt, vt quod vinũ e medicamentis miſcetur, validum at-

Medica-menta explorã-di ratio. Mel o-ptimum quale nã eſſe debeat.

que firmiſsimum ſit, ita vt non immutet
amplius. Etenim imbecillima & aquat
ſima vina, aut vehementer auſtera, max
meq; omnium vinorũ aceſcentia (hæc eni
ſunt alba & tenuia) vbi præuenerint p
mis annis aceſcere, re iquo tempore perm
nent. Hæc autem vt caput minimè feri
ſic nec corpus manifeſtè calfaciunt, nec
coctioni in ventriculo & venis quicqu
perſpicuè conferunt, nec alẽdo corpori ſu
miniſtrant: quãuis inter omnia vina ce
rimè inueterentur, hoc eſt, promptè mue
raſcentium qualitatẽ mutentur: qua qu
litas, acrimonia eſt cũ perſpicuo calore: p
ſtea verò, amaror, in quẽ acrimonia mu
tur. Cæterũ vt vina ipſa vel acorem,
amaritudinẽ contrahant, locus in quo a
uãtur repoſita confert. Qui quidẽ optim
initio eſt frigidus: poſtea verò calidus,
è contrario, calidus per initia. Nã tepid
facilè ipſa in acorẽ vertit. Nõnulla aut
ſunt adeò imbecilla & aquoſa, vt ne in
quid

Vina quæ celerrimè omniũ inueterentur.

Vina reponendi ratio.

uidem frigus tolerent. Ac taliũ cuſtodien-ꝛrũ gratia, Pater meus ſtæbe copioſa cali-ią, in calidiſsimã domum coniecta, vaſa pleta occultabat: qua induſtria vſus, nun uã habuit acidum vinũ, ſed celerrimè om ia veteraſcentia. Quò autem nunquã ab opo aberraret, vaſis infundebat vinũ non ouis, ſed ex quibus aliquod iã vetus va-aſſet, curabatq; vt furni, fociq; in propin-uo ipſi thecæ vinariæ eſſent: qua ratione iã in multis Italiæ locis vinum calefieri tellexi. Verùm quæ in hunc modũ paran r vina, vt firma durabiliaq; ſunt, ſic capi-s dolorem conciliant, propter fumi quali-tem quam contraxerunt. Itaque eiuſ-odi omnia vina in medicamentis compo-endis, quæ intra corpus ſumenda ſunt, eui bis. In emplaſtris verò, & alijs quæ ex-inſecus imponũtur medicamentis, etiã ta bus vti, ſi meliora deſint, nihil prohibet. Id Antidotos ergo Falernum vinũ, quod ndũ præ vetuſtate amaricet, optimũ eſt.

Tepidus locus vina in acorem vertit.

Præſtat autem ad Theriacen deligere id quod dulcius fuerit, gratia guſtus gratio-ris: cuius ſolicitudo in medicamentis quæ deglutiuntur, habenda eſt. Iam verò me omne vetuſtum, redditur ex coctione ama-rum: neque id mirum eſt, cùm vel citra co-cturam, tempore amarius ex dulciori red-datur. Quare quod fuerit inveteratum fugiendum ad Antidotos eſt. In vniuer-ſum autem, medicum debere eſſe peritum omnium ſtirpium, aut plurimarũ, oportet. Siquidem compoſitorum medicaminũ vir-tus, vires ſimplicium ſequitur, exigua qu-dam in ipſa compoſituræ ratione differẽti obueniente. Differentiæ autem ſtirpium ſunt, arbores, frutices, herbæ, ſpinæ, virgul-ta. Porrò *Theriaces compoſitio quam de-ſcripſit carmine Andromachus, habetu in ſuperiore libello.*

Mel vetuſtum ex coctione amaricat, id quod tẽpore vel citra cocturã perpetitui.

Quod pertinet ad viperarum capturas neque iuxta marina loca, aut aquas ſalſu-ginoſas venandæ ſunt. Quippe Antidotum

Stirpiũ differentiæ quæ ſint.

Viperas venandi ratio.

ex hu

c huiuſcemodi compoſitum viperis, ſitim
nciliat. A fœtis etiam eſt abſtinendum.
im verò, dum coquuntur, ſalis inijci de-
et, ſiquidem conuenienti tempore viperas
peris, modicum: ſin autem æſtate, nihil.
anis ad conficiendos artiſcos ſoleo miſcere
ſe vipereis carnibus quartam aut quin-
im partem. Qui niſi probè ſit toſtus, ve-
endum eſt ne pharmacum ipſum aceſcat.
atius autem eſt vt multò citius ſiccentur,
ridum panem cum ipſis carnibus accura-
iſſimè læuigare, ac ſi tenues orbiculos fin-
eres, quàm ſi etiam brodium viperarum
ffundas. Reponi autem debent vbi aſſic-
iti fuerint, in vaſe ſtanneo, vitreóue, aut
ureo. Cæterum vitreum quidem & au-
um, nullum dolum admittit: ſtanneum
erò adulteratur plumbi miſtura. Tale igi
ur vitare cõuenit in vniuerſis Antidotis:
eluti & quod argento non purgato con-
ectum eſt. Celerrimè nanque & huic
rugo oboritur. Durat vigor ipſorum or-

Artiſcos Theriacos conficiendi ratio.

biculorum ſi curioſè ſint reſiccati, & repo-
ſiti, tribus & quatuor annis. At Scilli-
trochiſci, ex tribus ſcillæ optimè toſtæ par-
tibus, & duab. tenuiſſimæ farinæ erui, ſi-
militer conficiuntur.

Ex medicamentis quæ Theriacem con-
ſtituunt, longum piper ſolet adulterari. C
terùm adulteratum quidem, affuſa aqu
ſoluitur: quod verò adulterio caret, inſolu-
bile permanet. Contrà autem, verum S
gapenum ſtatim aqua rigatum ſoluit
quod non tale eſt, eliqueſcit minimè. Sci
dum autem eſt, Chalbani partem in ſag
penum degenerare. Similiter etiã optim
Caſia in Cinnamomum tranſit. Nec ſec
in optima Myrrha opocalpaſon reperit
ab ipſa Myrrha diuerſum. At opocalpaſ
eſt letale: multiſque, ob inſcitiam myrrh
quæ opocalpaſon continebat, concilia
exitium. Nam de induſtria nonnulli A
tidotum præparantium, ipſam vt lauda
ſimam iniecerunt: quòd collyrijs indita

op

timum eſſe medicamentum viderent. uemadmodum igitur in pueris gemellis uicem ſimilibus, qui quidem non eis aſ- euerunt, alterum ab altero nequeunt diſ rnere: ijs autē qui vnà vixerūt, facillima l ipſorum dignotio: ita qui inter ſingula edicamenta eſt verſatus, facilè vel mini- as eorum differentias cognoſcit: quæ la- nt illos, qui ipſa ſemel tantùm aut bis nſpexerint. Roſæ ad Theriacem eligendæ unt alijs omnibus rubentiores, atque odo- itæ magis. Vnumquodque ſiquidem præ- antiſſimum eſt, quod proprium generis ui odorem valentiſſimum poſſidet. Præ- ſtant etiam in quolibet genere, non rugoſa, eque exilia, ſed quæ probè nutritam, ſoli- amq́ conſiſtentiam ſortiuntur. Scordium optimum ex Creta nobis aduehitur, quod quidem cadauera ſupra ipſum iacentia, diutiſſimè tueri à putredine proditur. Opobalſamum adulteratur plurimis mo- dis, quos premoneo, ne quis fortè doctrina

Scordiū cadauera incorrupta tuetur.

mea abutatur. Quare neque eos probo, qu
ſcripturas letalium medicamentorum in
Cinnamomi optimi notæ. *vulgant. Porrò Cinamomum optimu*
debet odoratiſsimum eſſe, guſtanti calidum
colore autem tale, vt ſi quis lactis colorem
fuſco admiſcuerit, cum cærulei pauxill
Agarici optimi notæ. *At Agaricum (quod ſanè adulterium nu*
lum admittit) laudatiſsimum eſt, quod le
uiſsimum: vt denſum, graue, & lignoſum
Croci optimi notæ. *deterrimum. Crocus optimus eſt, qui fla*
uiſsimus, odoratiſsimuſq́ exiſtens, long
tempore in vigore perdurat. Iam verò i
Cinnamomi penuria, duplicata caſiæ port
Carpeſij facultas. *inijciēda eſt. Carpeſio etiam ſæpe loco Ph*
vtimur: eſt enim ſimilis genere cum eo fa
cultatis, ſed valentioris, nonnihilq́ odora
tum refert. Sunt enim tenues feſtucæ, ſur
culis Cinnamomi perſimiles. Nardus In-
dica, quæ radix quidem eſt (licet ob ſimili
tudinem formæ quam cum ſpicis habet
ſpica nardi vocetur) non eſt emenda elota
Vnguentarij quippe, coquentes prius eam
vt a

ad alia ipſius decocto vtantur; poſtea in-
ilem vendunt. Rheon quoque ipſum
lulteratur. Quandoquidem ſtatim in re-
onibus vbi gignitur, recens nonnulli ca-
entes ipſum, decoquunt, donec totum cre-
orem reddat: quem poſtea cremorem, vbi
curatius percoxerint, ceu purum, atque
aquæ miſtura alienum, ad nos tranſ-
ittunt: ſic vti & Rheon ipſum ſiccatum,
nquam neque id prius cocturam fuerit
pertum. Cognoſcetur tamen facile dolus:
m eiuſmodi Rheon nec denſam, compa-
àmue ſubſtantiam poſſidet, vt quod in-
grū eſt, ſed rarius apparet, aſtrictionemq;
t obſcuram, aut plane nullam guſtanti
hibet, quam tamen Rheon vigens vali-
ſſimam poſſidet.

Rheon adulterandi modus.

Rheon eſſe vehementer aſtringēs guſtui.

M v GA-

GALENI PERGA-
MENI DE ANTIDOT-
Epitomes, Lib. II.

QVandoquidem de Theriace t- priore libro tractauimus, in pr- ſenti de cæteris Antidotis diſ- ramus, ab ijs quæ Andr- machus deſcripſit, exorſi.

Antido- ti Mi- thrida- tiæ de- ſcriptio. Antidotus Mithridatia, ad letalia p- culiariter efficax, ad omneſq; internos af- ctus. Dulcis radiculæ drach. vij. s. obo- iiij. Opij. drach. iiij. obol. ij. Caſto- drach. vj. Polij drach. v. obol. ij. Coſti ta- tundem: Spicæ Nardi drach. vj. obol. Caſiæ drach. v. obol. ij. Thuris drach. Seſeleos drach. v. Obol. ij. Hypociſti- ſucci drach. vj. Acori drach. ij. Scor- drach. vj. obol. ij. Folij. drach. iiij. S- drach. vj. Cypheos drach. vj. obolos Myrrhæ drach. vj. Croci drach. v- obol. ij. Cinnamomi tantundem: Styr-

dra-

rach. v. Obol. iiij. Dauci ſeminis drach. j. obol. iij. Zinziberis drach. vj. obol. ij. hu Pontici drach. ij. Petroſelini drach. ij. obol. iij. Nardi Gallicæ, Fœniculi minis, Nardi Indicæ, ſingul. drach. iiij. Hyperici, Acaciæ, vtriuſque drach. ij. Gentianæ drach. iiii. Aniſi drach. iij. hlaſpi drach. vj. obol. iiij. Meu Athamantici drach. iiij. Roſarum ſiccarum, Cardamomi ſingul. drach. iiij. Gummi drach. ij. Iunci odorati rotundi drach. vj. obol. ij. Opopanacis tantundem: Opobalſami drach. vj. obol. iiij. Chalbani drach. vij. Scinci drach. ij. obol. ij. reſinæ Terebinthinæ drach. vj. obol. ij. vini Chij quod ſit ſatis: mellis Attici cocti quantum ſat eſſe videatur. Conficito.

Antidotus Ælij Gaij, ad letalia & virulenta omnia: quæ, ſi inſpergatur vbi frequentant ſerpentes, eos fugat. Facit ad omnem oculorum fluxum, & reliquarum partium. Diſcutit omnes moleſtias animi

febreſq;

febreſq́ longas & circuitu repetentes pe-
ſanat. Ad hæc, menſes, fœtuſque abſq
difficultate educit, auxiliaturq́ phthiſic
auellanæ nucis inſtar epota, cum aq
cyathis quaternis. Ad vipereos tamen m
ſus, ex vino exhibetur. Myrrhæ drach. xi
Croci, Nardi, vtriuſque drach. xij. Iu
odorati rotundi drach. xij. Cinnamo
drach. ij. Amomi drach. iiij. Chalba
drach. ix. reſinæ Terebinthinæ drach.
Piperis albi drach. x. longi drach. xxx
Coſti drach. viij. Thuris drach. xij. lachr
mæ papaueris tantundem: Scordij drac
L. Polij drach. iiij. Hypociſtidis ſu
drach. xij. Petroſelini drach. viij. Seſe
drach. xiiij. Dauci ſeminis drach. xvj.
pobalſami drach. xij. Opopanacis tantu
dem, Caſtorei drach. viij. mellis Atti
ſextar. ij. Conficito.

Damocratis Antidotus ex ſangui-
nibus ad venena.

Antido-
tus ex

Sanguinis anſerini, & marinæ teſt
dim

is, & anatis, & hœdini, ſiccorum om- ſangui-
m, ſing. drach. ij. Myrrhæ ſtillatitiæ, nibus à
icæ Nardi, ſing. drach. x. Cinnamomi Damo-
ch. vj. Roſæ fol. ſic. drach. viij. Iunci crate
undi, Thuris, Coſti ſing. drach. j. Amo- ſcripta.
, Piperis albi, vtriuſque drach. iij. Pi-
is longi drach. j. s. Croci drach. xij. Ca-
drach. viij. Trifolij radicis drach. v.
lij tantundem: Opobalſami drach. iij.
troſelini drach. iiij. baccarum Iuniperi,
ori, Rheu pōtici, Meu, Dictamni, Phu,
nmoniaci, Thimiamatis, Fœniculi, ſing.
ch. ij. Agarici drach. ij. s. ſaxatilis Ru-
drach. iij. Dauci drach. ij. Aniſi, Aſari,
neos, Cumini, ſing. drach. j. s. ſem. Napi
ueſtris drach. iij. Scordij Cretēſis drach.
mellis optimi duplum omnium. De-
ta omnia, coctoque melle excepta, vaſis
dito.

Roſacei paſtilli confectio ex Damocrate.

Roſæ virentis foliorum lib. iij. Iunci
rotundi

rotundi drach.xx. Myrrhæ drach.xij. Cro
drach. viij. Contuſis roſis atque per ſet.
ceum tranſmiſsis, addantur reliqua con
minuta, ac poſtea rurſus ſimul tundantu
redigantur'q́; in prægrandes orbiculos.

Croco-magmatis præparatio.

Crocomagmatis præparatio.

Croci Cilicij drach. c. Myrrhæ pingu
Roſarum ſiccarum, Amyli, Gummi, ſin
drach. L. Omnia vino odorato, marinæ
quæ experte, excipiantur & læuigentur,
denique in Trochiſcos fingantur.

Antidotus quã Præſagientem nominant.

Antidotus Præſagiens *nomine: q*
ebibita, venenum cum cibo ſumptum, pr
ſus reddetur vomitu. Lemniæ terræ *drac*
j. obol. ij. baccarum Iuniperi drach. ij. l
uigentur exactè cum olei dulcis pauxil
Propinatur ex mulſa, nucis ponticæ m
gnitudo.

Aſclepiadis, ad eos qui letalia biberunt, remedia.

Papaueris lachryma epota, confert m
uere vomitum ex hydrelæo calente, vel
oxycr

xycrato calido, aluumque clyſmis ſubdu-re. Opio epoto, merum copioſius ſtatim bibitum iuuat: aut piper cum vino. Conducit etiam lac Aſininum hauſtum: atque clyſmi mitiores. Sumpto Aconito, iuuat manipulum Rutæ, læuigatum vino meraciori, ebibere. Si alterum nocuit, lac Aſininum, vel quoduis aliud, cum mulſa calida opitulatur. Si viride Coriandrum, auxiliatur vinum meracum potū, & pinque ius gallinarum. Lepore marino aſſumto prodeſt lac aſininum bibere: ſin minus vaccinum, aut caprillum. Si toxicum potum ſit, vinum dulce adiuuat, oleum roſaceum, ſanguis caprillus, ſemenq́ Napi contritum ex vino. Quibus fungi obſunt, dari debent raphani crudi quamplurimi: item vinum meracum, & cineris Sarmentarij lixiuium: præterea nitrum aceto dilutum, aut fæx vini combuſta, tritaq́ cum aqua, aut Abſinthiū ex aceto, aut deniq; ruta ex aceto trita exbibetur. Si ixia fuerit ingeſta, ſuccur-

ſuccurrit Abſinthium potum cum vin[illegible] Caſtoreo, & Ruta. Proderit & oxyme[illegible] portare, & vomitiones ciere. Bupreſti a[illegible] ſumpto, paſsi plurimi potus, ac dein vom[illegible] tus opitulatur: necnon lac calidum bib[illegible] tum, decoctumq́ ficuum in potu datum. [illegible] cantharides hauſtæ ſint, conducit paſſu[illegible] ex oleo bibere, plurimumq́ etiam lactis ha[illegible] rire, & plures nucleos pini eſſe: aut cantha[illegible] ridum alas, pedeſque cum melle detrit[illegible] linctu aſſumere. Pſilothro hauſto, prode[illegible] calentis olei potio, & vomitio excitat[illegible] necnon lac caprillum, & maluæ coctæ ſu[illegible] cus, ſi cum oleo hauriatur. Spuma argen[illegible] pota, auxiliatur; piper, apium, myrrha, cu[illegible] vino læuigata, bibitaque. Gypſo ingeſt[illegible] dari debet potui, cineris ſarmentarij lix[illegible] uium, & thymus ex aqua tritus. Lac[illegible] in grummos coacto, iuuat aceti potio. Ite[illegible] coagulum ex aqua fontana bibitum. V[illegible] ſulphuris, ſilphijq́ æqualis portio, læuiga[illegible] ex poſca, bibitaq́. Hirundinem deuorat[illegible]

al

lij muriæ, alij niuis, alij aceti potu expelle-
tentant. Aſclepiades ſpongiã teneram
igida imbutã faucibus demittere iubet,
t hirudo ſpongiæ infixa extrahatur. Qui
ruſſam hauſerint, ijs confert olei calidi
otus, vomituſq́: nec non lactis aſinini
auſtus. Cum autem ignoratur ſpecies de-
teriorum, quæ aut comeſta, aut bibita
int, aquam affatim calidã cum oleo pro-
nare conuenit, ad vomitumq́ incitare.
Vtile etiam fuerit, & circuncidere ſomnũ,
ubſcriptiſq́ confectionibus vti.

Apollonij pharmacum præſer-
uatiuum veneni.

Rutæ folia xx. nuces Iuglandes ij. ſalis Antidotus Apollonij à veneno præſeruans.
rumus vnus, caricæ duæ. Offerãtur ſimul
iuno ſtomacho: noxã quippe à letalibus
rohibent. Aliud. Baccarũ Iuniperi drach.
j. Lemnij ſigilli drach. ij. & obol. ij. trita
xceptaq́ oleo reponito. Porrigitur ex hydro
nelite inſtar auellanæ nucis. Hac Antidoto
Nicomedes Rex vtebatur, ſi quãdo eorum

*qui * inuitaſſent ipſum, habebat fide[m] ſuſpectam.* Antidotus Mithridatis, A-thanaſia dicta, ad letalia medicamenta, & cuiuſlibet virulenti ictum. Auxiliatu[r] etiam ventriculo, in quo cibus aceſſit: nec non ſanguinem ſpuentibus, diuturnatuſ[que] infeſtatis, ac breuiter iecorarijs & lienoſi[s] veſicæq[ue] & vteri affectibus. Piperis all[bi] grana xl. Coſti, Meu, Aſari, Acori, Dau[ci] Cretici ſeminis, Petroſelini, Nardi Indic[æ], lapidis Neſtoritis, ſing. drach. iiij. Croc[i], Myrrhæ, ſing. drach. viij. Cinnamomi, C[aſ]ſiæ ſing. drach. xij. mellis Attici cocti qu[od] ſit ſatis. Datur nucis auellanæ magnitud[i]ne, ex mulſo temperato.

Athanaſia Mithridatis.

Antidotus Zopyria vocata, ad prædicta o-mnia, adalioſq[ue] affectus efficaciſſima.

Antidotus Zopyria.

Opobalſami drach. ij. Nardi Indic[æ], Myrrhæ Troglodyticæ, Iunci rotũdi flor[is], Cinnamomi, Characij, Coſti recentis, Pip[e]ris longi, Hypociſtidis, Polij, piperis P[an]creatici, Scordij, Meu Cretici, Cardamomi,

ſing

ing. drac. iiij. Thuris maſculi, Carpobalſa-
ni, Dictamni, ſing. drach. vj. Petroſelini,
Caſiæ rubentis, ſingul. drac. vij. Croci Cory
ij drach. viij. mellis Attici quod ſit ſatis.
Datur nucis auellanæ inſtar, ſi febris abeſt,
x vino: febrientibus, ex hydromelite.

Mithridatis Theriace, qua Rex Mithri
rates vtebatur perpetuò, vt ſe à letali ve-
eno aſſereret. Cùm itaq; à Romanis cap-
us eſſet, nec bis epoto veneno mori poſſet,
ladio ſibiipſi mortē intulit. Cōfectio ipſius
ecundum Andromachum habet in hunc
nodum. Paſtillorum Scillinorum drach.
lviij. paſtillorum Theriacorum, Piperis
igri, Hedychroi magmatis, lachrymæ pa-
aueris nigri, ſing. drach. xxiiij. Roſarum
iccarum, Iunci rotundi odorati floris, Polij,
cordij, ſeminis Napi, Iridis Illyricæ, Aga
ici, Cinnamomi, dulcis radiculæ ſucci, O-
obalſami, ſing. drach. xij. Roris marini
rach. viij. Myrrhæ, Croci, Zinziberis,
Rheu pōtici, Quinquefolij radicis, Nepitæ

montanæ, Marrubij, Petroſelini, Stœchados, Coſti, Piperis albi, Thuris, ſing. drac. j. obol. ij. Caſiæ nigræ drach. iiij. Piperis nigri drach. j. longi tantundem: Meu, Aſari, Acori, Dauci ſeminis, Anſerini ſanguinis ſicci, Anatis ſanguinis, ſing. drach. iij. Excipiantur melle Attico, & cocto.

Theriaca Ælij admodum efficax.

Theriacæ AElij. *Bryoniæ radicis drach. xvj. Trifolij ſeminis, Opopanacis ſing. drach. viij. Ariſtolochiæ tenuis drach. xij. Roris marini radicis, Iris Illyricæ, Zinziberis, Opij, ſing. drac. viij. Rutæ ſylueſtris ſeminis drac. xij. Cymini Æthiopici drac. xvj. Myrrhæ, Caſiæ, Caſtorei, Seſelis, Eryngij radicis, Serpylli, lachrymæ Cyrenaicæ, ſing. drac. vj. Medicæ drac. xij. Sagapeni drac. vj. Croci drac. v. Erui farinæ drac. xxiiij. Fingūtur paſtilli ex aqua triobolares, dāturq; cū vino.*

Theriaca Euclidis. *Theriaca Euclidis, ad internos dolores, Aſpidū morſus, pleuritideſq;, & quartanā febrem, ſi poſt vomitum, inſtar auellanæ*

mici

-nucis ſumatur. Caſtorei drach. vj. Opopa-
nacis, Sagapeni, Seſelis, Cachryos, Chamæ-
drios, Chamæpytios, Marrubij, ſing. drach.
xvj. Styracis, Bituminis Iudaici, Myrrhæ,
ſingul. drach. vij. lachrymæ papaueris
drach. viij. mellis lib. j. Conficito.

Alia ad febres omnes repetentes per circuitus, Harpalo autore.

Myrrhæ drach. iiij. Piperis longi vel
albi, Opij ſing. drac. ij. Caſtorei obol. iij. s.
Cardamomi drach. iij. Sagapeni drach. ij.
Trita cum aqua in paſtillos coguntur, qui
obolos duos pendeant. Propinentur ſinguli
cũ cyathis duobus Adriani vini, & aquæ
fontanæ coctæ, quaternis. Si febris vrgeat,
cum hydromelite.

Potio Cratippi ad morſus rabidi canis.

Cancrorum vſtorum drach. xx. Myrrhæ Morſui
drach. ij. Croci drach. j. s. Gentianæ drach. rabidi
j. Piperis albi grana x. vini quod ad ex- canis potio Cra-
cipienda ſit ſatis. Datur drachma vna, tippi.

cum vini cyathis tribus temperati.

Candidum Baphulli.

Album emplaſtrum Baphulli, quod rabidorũ morſibus commodiſſimè extrinſecus admouetur: daturq́ etiam catapotium ex eo nucis auellanæ inſtar, ad dies xl. Eſt autem alternis diebus admouendum à vulnere, ac rurſus, vbi elueris ſordes, imponendum. Ceræ ponticæ lib. ij. ſpumæ Argenti, Ceruſſæ, ſing. lib. Olei veteris ſextarium, Myrrhæ, medullæ Ceruinæ, vtriuſque drach. ij. Thuris drachma. Argẽti ſpuma oleo coquitur, & cùm mutata fuerit, Ceruſſa inſpergitur, ac Cera miſcetur. Vbi tam ſpiſſum euaſerit, vt manus non inficiat, ab igne ſublato, medullam, myrrham, & Thus inijcito.

Diophanti medicamentum, ad Scorpionũ ictus, & Phalangiorum morſus.

Ariſtolochiæ drach. iiij. Piperis drach. ij. Opij drach. j. Pyrethri drach. iiij. Fingantur paſtilli fabæ Ægyptiæ magnitudine, denturq́ duo deglutiendi, & vini meraci cyathi duo.

Aliud

Aliud ad periculoſos Scorpionum & Phalangiorum ictus.

Rutæ ſylueſtris ſeminis, Erucæ ſeminis, Pyrethri, Styracis, ſulphuris viui, ſing. drach. vj. Caſtorei drach. ij. Excipito teſtudinis ſanguine, ac ternos obolos ex meraco vino exhibito.

Aliud ad eadem optimum, conferens etiam parturientibus ægrè.

Myrrhæ, Caſtorei, Styracis, ſingulæ drachmæ. Opij drach. ij. Chalbani drach. iij. Apij ſeminis acetabulum. Aniſi tantundem. Piperis grana xxx. Fingitur ex vino, daturq; drach. vna. ex vini hemina.

Epithema ad Phalangiorum ictus, & omnis ſerpentis, quod etiam in potu auxiliatur. Sulfuris viui, Chalbani, vtriuſque denarij iiij. Liquoris Libyci, nucum auellanarum purgatarũ ſing. drac. ij. vino diſſoluta, & melle excepta imponuntur. Ad viperarum morſus optimũ pharmacũ ab Apollodoro compoſitum. Cumini ſylueſtris Viperarũ morſibus pharmacum. Apollodori pharmacum.

ſeminis acetabulũ, teſtudinis marinæ ſanguinis drac. iiij. coaguli Hinnuli, vel Leporini, drach. iij. Hædini ſanguinis drach. iiij. Omnia miſta, vinoq; optimo excepta, reponito: ad quæ oliuæ magnitudinẽ, ex vini optimi cyatho dimidio, dum vſus poſtulabit, porrigito. Heræ Antidotus, qua Marcus Cathegetes eſt vſus. Trifolij bituminoſi ſeminis, Ariſtolochiæ rotundæ, Rutæ ſylueſtris, Erui inſolati, ſing. drach. vj. Vino excipiuntur, fiuntq; paſtilli drach. iiij. daturq; vnus ex vino & oleo.

Alia ad letalia, iecinoroſos, inflationes vẽtris, & incipiẽtes aquæ ſubter cutẽ ſuffuſiones efficaciſſima. Myrrhæ drach. v. Nardi Syriacæ drach. v. s. Iunci rotundi floris drach. ij. s. Caſiæ drach. iiij. Cinnamomi drach. iij. Piperis albi ſeſquidrach. Thuris drachma & obolus: Coſti drachma. Excipũtur Attico melle, fingũturq; nucis auellanæ inſtar, ac dãtur ex mulſo vel aqua.

FINIS.

NOBI-

NOBILITATE
ET ERVDITIONE
Ornatiſſimo Philippo Brake-lemio, Ioannes Iu-uenis.
S. D. P.

REDDITÆ ſunt mihi à te litteræ, quibus nuncias peſtem iſtic vehementer graſſari: quod mihi lectu
iucundum fuit. Scribis præterea
lam in breui multis fuiſſe exitio,
lureſq; indies occupare, & ſequen-
em ſemper diem antecedente cala-
itoſiorem eſſe : nec non vereri te
e communis tandem calamitas e-
am te attingat. Quamobrem effla-
itas à nobis pro coniunctiſsima
oſtra neceſsitudine, neque vrgere

deſinis, vt pręſentanea aliquot rem
dia tibi præſcribamus, quibus mu
tior ſis, ad cuſtodiendam vitā tuam
ijſq; ſeptus poſsis tā diro hoſti arm
inferre, & contra exitiabilem pern
ciem aciem inſtruere: & quia coram
non poſſum, abſens tibi proſim, te
aliquatenus peſtis metu liberē. Tam
chari amici precibus (qui mihi no
ſemel ſingularem beneuolentiā pr
ſtitit, ac cuius ſaluti non minus f
ueo quàm meæ) ſtatim morē gere
dum exiſtimo. Etſi alia negocia m
implicitum & conſtrictum tenea
neque me fugiat iniquis calumniā
locum aperiri, cum Epiſtolam ha
ſemel perlegerint, multi enim non
vero ſenſu, ſed maleuolētia & liuo
impediti iudicant. Nam vt remedi
tibi peſti conſentanea decernamu
breuiter ea nobis explicanda eſt, qu
neque præcauetur, neque demiti
Med

edicamentis primarum, ſecunda-
mue facultatum vi inſtructis, cum
orbus ſit occultus, & à natura ipſa
uolutus, etſi ab obuijs rebuſque
nidentibus credatur naſci, multo-
mq; talis de peſte inoleuit opinio.
Quocirca acriter nobis aduerſabũ-
ır, quod de peruulgata eorum ſen-
ntia diſcedamus. Nolo tamen cu-
ıſquam errorẽ coarguere, ſed tantũ
uod ſentio liberè proferre. Faceſſat
gitur præiudicata opinio, & ſine ra-
one non valeat autoritas. Com-
lures Medici atque illuſtres Philo-
phi, quos plurimum lucis arti
ɛtuliſſe fatendum eſt, quod edi-
s voluminibus quæ accuratiſsi-
ıè ſcripſerunt, ſatis oſtenderunt,
uibus nomen ſuum paſsim dila-
ırunt, quorumque ingenij præ-
antia propemodum omnes ter-
as tranauit. Videntur mihi non
ſatis

ſatis (quod pace eorum dixerin
percepiſſe naturam peſtis, alioq
non eam febri, nō aëris putrefacti
ne definiuiſſent, ſed genere & diff
rentia (quæ tanquam duo lumi
definitionem continent) bene gn
uiterque expreſsiſſent: & id quod
pertum erat, vera definitione ia
pateret. At illi pręſtantes viri, ſuo i
genio maiorum ſcriptis pluſculū
quã concedit veritas largiti ſunt,
id quod tractabant, quoniam n
ſatis firmè cōceptum animo, atq
comprehenſum habebant, vitio
definitione explicuerunt, ſcribent
peſtē eſſe venenoſum quendã va
rē in aëre, qui ſpiritui vitali omni
aduerſetur. Videamus num iſta de
nitio poſsit in aliam rem transfer
quamlibet: ſi poſſe, ratione & exp
rientia demonſtretur, quid tum d
cere habeant cur illa vera definit
ſi

t. Non rarò venenoſi Vapores vi-
li ſpiritui infeſti concipiuntur in
ére, neque tamen peſtis eſſentiam
onſtituunt, neque halitus virulen-
rum beſtiarum, qui cordi, vitæ no-
ræ fonti deleterij ſunt, peſtem adfe
ant, quam ſi adferrent, eos qui in
ibya habitant, ſemper ſine vlla in-
rmiſsione affligeret, & nunquid
la Cretenſes inuolaret: cum hic
opia, illic contra venenorum ſum-
a ſit copia. neque viuentibus in re-
ione quæ animalibus mortiferis
aret, vnquā illa obreperet, tantum
eos debaccharetur, vbi frequētes
rarum virus eructantium eſſent la
ebræ ac receſſus. ſed iſtud non eſt
eriſimile, & experientiæ cotidianæ,
c rationi repugnat. Cum etiam in
ocis vbi puriſsimus eſt aër deſæuiat
eſtilens contagiū, ac in omnes ter-
as ſine diſcrimine euagetur. Quod
fertur

fertur de duobus draconibus, q
iuxta radicem duorum montium
latebrabant, & tranſeuntes anheli
peſtifero perimebant. Nō potuer
illi peſtem Epidemiam inuehere, ſe
tantum in vicinos malum euomer
& proxima quæque aflatu ſuo in
cere, neque latius ſerpſit eorum v
rus, cum peſtis venenum diſtantiſs
mis regionibus capitale ſit, & lo
giſsimè maleficiū ſuum diſſemine
per quod ſæpe integræ regiones v
ſtæ & deſertæ fuerunt.

Manilius in ſuo Aſtronomico.

Qualis Erychthonios peſtis populata Colonos,
Extulit antiquas per funera pacis Athenas
Alter in alterius labens cum fata ruebat.

Hæc mortifera clades ex remotiſsi
mis locis propagata, Athenas tand
prouecta fuit, qua homines cateru
tim moriebātur. Initium enim feci
primum (vt ait Thucidydes, rerun

geſta

eſtarum ſyncerus pronunciator,&
rauis)ex Æthiopia ea quæ eſt ſupra
Egyptum, deinde etiam in AEgy-
tum permanauit. Quam nul-
im animal virus faucibus ſuis eia-
ulans, halitu aërem polluens, nul-
áque putredo ſublunaris peperit,
ed quædam veneni forma cęlitus in
ërem deriuata, quę humano generi
ota ſua ſubſtantia exitialis fuit. Illa
er nares & arteriam trachæam ſeſe
n cor inſinuans, per alioſque cor-
oris meatus intro ſubiens, vitæ re-
eptaculum obſedit & demolita eſt.
Huic non diſsimiles maiorum no-
trorum memoria obtigerunt, qua-
is fuit peſtis quæ Anno Milleſimo
quadringẽteſimo decimo ſexto graſ
ata eſt, & complures alię quas com-
nemorare ſuperſedeo, cum Hiſtorię
arum abundè meminerint, & hic
antũ ſtrictè ſuccinctè q; oſtẽdere ſit
ani-

animus eſſentiã peſtis, cauſam, ei
proprietate occulta accommodata
Antidotos, quibus corpus poſsit
peſtilentia vindicari: quę niſi acrite
peruestigentur, neque illam præca
uere neq; curare licebit, cauſa enir
morbo ita implicita & coniuncta
vt niſi huius ſublatione ſanatio nõ
cõtingat. Nã peſtis diuerſiſsima e
ab alijs morbis quibuſcunque. qu
nulla humorum in noſtro corpo
immoderatio, nulla intẽperies pe
fert, nulla inteſtina putredo, ingeſt
rúmue corruptela gignit. Nõ eſcu
lentorum, potulentarumq́ue com
mune vitium, non paludum, ſtagn
rum, barathrorumq́; pedor, peſte
Epidemiam efficiunt. Nulla graue
lentia quam expirant cadauera, cœ
miteria, foricæ publicæ, nõ Tincto
rum cortinalia: Cerdonum, Aluta
riorũ prolunia, aliáue vlla mephiti
peſten

peſtem in orbem diffundunt, niſi è
ſublimi inficiantur, & inde noxam
hauriant. Non diffiteor quidem hu-
iuſmodi tetros odores grauiſsimos
generi humano morbos ſubinde
producere. Cum enim anima ſenſi-
bilis, quam cum mutis animãtibus
cõmunem habemus, nobiſque inna-
tus calor, & ſpiritus, nulla re magis
ſuſtentẽtur, & refocillẽtur, quã bona
fragrantia, vt ſæpe videre eſt eos qui
in limine mortis verſantur: ſolo o-
dore in aliquod tempus, vitam pro-
rogare. Ita contrà nihil magis eſt vi-
tali robori aduerſum, quàm fœtor,
& quod citius virtutum mineras (vt
dicunt) labefactat, & proſternit, nul-
lum aëris à cauſa manifeſta inquina-
mentum, aut conſpicuam putredi-
nem rerum inferiorum, peſtis requi
rit, neque illis ad actum deducitur,
neque ſuam ab huiuſmodi materia
O ener-

energiam habet. Quæcunque enim
taliter agunt, eorũ euidẽs, & vulgari
eſt cauſa, cũ formæ peſtiferæ aduen
tus nullo ſenſu ſe prodat, inuiſibili
ſit, & ignoretur, ſolaq; Meteoroſco
pica poſsit indagari: furtim enim
& latenter ingruit, eiuſque impro
uiſum eſt telum, & prius quam ſen
tiatur, ferit: quo humanum genu
magno ſternit numero: & de medi
tollit, totaſque ciuitates ac prouin
cias crebrò exhauſit. Peſtis nullum
moratur ſexum: nihil temperamẽt
curat, nõ humorum æquabilitatem
non eorundem ſynceritatem, no
enim propter humores corporis n
ſtri, ſeu laudabiles ſint, impeditu
ſeu vitioſi, citius obrepit: ſed ſpecif
ca ſua ſpirituali, ac venenata form
cordi ſe imprimit, cumque eò conſ
git: quod ſi minus diſpoſitum ad r
ſiſtendum inuenit, vellicat & mir
modi

modis exercet, nec nō repente ma-
lignitate ſua corde ſuperius euadēs,
ſpiritus omnes diſſoluit ac diripit,
vitaque hominē ſpoliat. Nec minus
corripit pura corpora, & Monogrā-
ma, quam Cacochymica & Pletho-
rica, eaq; Periclis temporibus Athe-
nieſes attriuit, ferè rurales homines
nulli humorum redundantiæ obno-
xios, atque omne robur, floremque
iuuentutis depaſta eſt. Hyeme æquè
ac æſtate, & quouis anni tempore
rapaciſsimi mali furorē experimur,
tam Boreali quam Auſtrino flatu, &
qualicunque aëris conſtitutione.
Summatim loca quouis vento per-
flata, ſiue ſint edita, ſiue decliuia,
pueros, adultos, iuuenes, ſenes, vi-
ros, & fœminas, ſiue rara & laxa ſint
corporis textura, ſiue denſa & com-
pacta, pituitoſos, ſanguineos, bilio-
ſos, melancholicos, & omnes

Lucret. lib. 6. *Qua graditur conturbat & immutare coactat.*

At neque febris eſt, tametſi illã pernitioſam eſſe febrim definiuerint, cuius calor præ alijs habet, vt ſit inſigniter putridus. Quod ſi peſtis, eſt febris pernicioſa, efficietur ex definitionis huius cum definito, reciprocatione, quod omnis febris pernitioſa ſit peſtis, verum res non ita ſe habet. Subinde enim in humano corpore naſcitur pernitioſa febris ſine peſte, & aliquoties peſtis febre incomitata, cordis ſubſtantiam depeculatur. nõ igitur peſtis cenſenda eſt febris pernitioſa, neque definit natura febre explanatur, & diſcrepant à ſe mutuo peſtis & febris: ſpecifica differentia quippe ſoboles peſtis, eſt venenũ humano generi contrarium, inſpiratione & perſpiratione attractum; quod cœlitus in aërem fuit diſperſum. Febris verò

calor

calore præter naturam ſuſcitatur, quæ peſtem aliquando comitatur, eſtq́ue illius ſymptoma & ortu ſuccedit, quæ autem morbo poſteriora ſunt, nō cenſentur de morbi ſubſtantia. Symptoma autem morbo ſuperuenit, & ortu poſterius eſt, nō igitur ſymptoma morbi eſſentiam conſtituit, & impropriè peſtilentia febre definitur: quandoquidem ab illa ſeparabilis eſt, & peſtis ſolitaria eſſe poteſt nulla coniuncta febre, quod palā docetur epiſtola Æſchinis docti & acris Oratoris, qui Cteſiphontem in iudicium adduxit, quod Demoſthenem rationibus non relatis (quod contra leges erat) aurea corona donaſſet, quod eius ſuffragio nec vir bonus eſſet Demoſthenes, neq; benemeritus de Rep. ad quod iudicium concurſum eſt è tota Aſia, vt viderent & audirent ſummorum

Oratorū in grauiſsima cauſa accuratam,& inimicitijs inflāmatam contentionem, at AEſchines damnatus Athenis ceſsit, Rhodumq; ſe conferens, ad Philocratē litteras ſcripſit, quibus hæc continentur, δήλιοι δὲ ἐνόσουν λαμώδη τινὰ νόσον, τὰ μὲν πρόσωπα ἐπίμπλαντο λεύκης, καὶ τὰς τρίχας λευκοὶ ἐγίγνοντο ὁ δὲ τράχηλος αὐτῶν καὶ τὰ στέρνα ἀνῷδει, πυρετοὶ δ᾽ οὐκ ἐγίγνοντο οὐδὲ ἀλγηδόνες μεγάλαι. Sed Delij peſtilenti quodā morbo laborabāt, nam facies eorū vitiligine opplebātur, capilliq; candicabant, collū autē & pectus intumeſcebant, cæterū nulla febris accedebat, neq; etiā dolores magni. Ex ijs apertè patet febrim non ſemper eſſe indiuiduā peſtis comitē, & illā cordi, quod viſcus eſt nobiliſsimum, ſine febre creberrimè grauem noxā inurere. Aliquādo tamē ſtipatur ſatellitio febris, Bubonis, & car-

bunculi, quæ tamē nó ſunt verè de peſtis natura, & ſeorſum ex humorū impuritate, craſſo, retorridoq́; ſanguine pullulāt, nulla orbē obambulante Epidemia, at tēpore popularis peſtilentię venenū in cor penetrans, deinde vniuerſum corpus quod plethoria aut cacochymia turget adoriēs, humoribus ſe inſerit, illoſq́; iactādo, agitādoq́; huiuſmodi, nonnū quam extrinſecus abſceſſus inducit, ac characteres exhibet & varia ſchemata. Quocirca multorū mentibus hactenus imbibita de peſte euellatur opinio, & apud ſyncerè philoſophātes tandē valeat veritas, penes quos niſi conſiſtat, quæſo quis illi reperietur locus? Quid enim hoc indignius commemorari poteſt, polliceri medicamenta, quibus à peſte tutus euadas, eiuſque telum depellas, ac velle illi mederi, malè conſiderata peſtis natura atque effectrice cauſa,

ſine cuius accurata perceptione quis peſti legitimam medicinam fecerit? Non igitur deinceps credamus febrim eſſe, aut aëris putrefactionem, neque aëreũ venenũ ex putriũ Vaporum admiſtione, vel infælici Planetarum concurſu in perniciofiſsimã animalium generi cõditionem, dira cõuerſione mutatum, quæ definitio diſſentanea eſt ab humana peſte, lateque patet, neque ſuis terminis circunſcribitur, & homonymiã refixit. Nam illa ſæpe ferociter in nos debacchatur, & brutis abſtinet rationis expertibus, nec ſemper vniforme è ſublimi promanat venenum. Sed modo huic, modo illi animantium generi tota ſubſtantia inimicum, viſa ſæpius eſt peſtis humanum genus affligere, & brutis abſtinere, contra crebrò inter feras, aues, & pecudes, magnam; ſtragẽ edere, ſolo homine

peſtis

peſtis experte, quod adſcribendum eſt veneni ſpecificæ formæ ex horribili, minaciq́ue errantium ſtellarum aſpectu in aërem ſcaturienti, quod ſpiritu introducitur. Neq; putemus peſtis maiorẽ eſſe æſtate quã hyeme impetum, quia Ariſtoteles quarto Meteoron, docet putrefactionem eſſe proprij naturaliſq́ue caloris in vnoquoque humido exiſtentis, ab extranea caliditate corruptionẽ, & propterea frigore quam tepore res minus putreſcere. Nam ambiens hyberno tempore nos aër & aqua, parum caloris retinent, & ideo parum virium habent ad putrefactionem, æſtate verò multo plus virium obtinent. At hæc non habent locum in Epidemia, quæ nulla aëris qualitate incitatur, neque vires inde acquirit quibus cor fatiget, & vim inferat, ſed per ſe omnibꝰ aëris qualitatibus

malignior eſt, neq; his indiget, cum ſolius veneni proprietate agat, quod cordibus noſtris aduerſarium eſt, & planè exitiale. Sed ne pluribus te onerem, qui dudũ auidiſsimè remedia expectas luis popularis prophylactica, tempus eſt vt data peſtis eſſentiali definitione ad illorum cõmonſtrationem properẽ, fuit tamen neceſſe hæc præfari, vt tibi liquidó conſtaret, peſti nihil cũ illis quæ hactenus relata ſunt, cõmune intercedere, & ab alijs morbis plurimũ differre, tam origine ſua, quã curatione. Propterea alia eſt quoque ab hac præſeruãdi Methodus, quã illa quę multorũ libris celebrata eſt, nęq; quicquã illã propulſat, niſi ſit Bezoardicum, quod cæca, occultaq; poteſtate huic cõtagioſo malo reſiſtat, ſoliſque Bezoardicis tẽpore peſtis vtendũ eſſe. His tantum cedit peſtis, reliqua medica-

dicamenta pro nihilo habet, neque illis expugnatur. Diuinus enim & ſecretus morbus ſibi ſimilẽ exigit medicinã, quę cœleſti & abdita facultate illã exterminet, nã peſtis eſt morbus cordis occultus, inſpiratione inductus, à veneno in aërẽ diſperſo, per malignã planetarum configurationem, quod humano generi tota ſubſtantia infeſtũ eſt. Irruptionem primũ facit in cor, hic caſtra ſua metatur, cui niſi innatæ inſint vires, ad illius inſultus retundendũ, aut Alexi pharmacorũ vſu, quaſi loricatũ ſit, ilicò ſuccũbit eius ferocitati, & ſtatione ſua omnes cedunt ſpiritus, hoſtiſque atroci victoria potitus arcem vitæ demolitur. Cauſa efficiens eſt ſtellarum errantium funeſtus, & inſalutaris aſpectus, nam ſicuti ex proſpero & fœlici eorũ intuitu multa participamus cõmoda, ita contrà cum malignè inuicem contuentur, hoſti-

hoſtilibuſque radijs accenduntur, multa triſtia nobis minantur, & inferiora iſta varijs modis afficiunt, diuerſoque agitant impulſu, quorum rationem non ſatis perſpicimus, vim & euentum agnoſcimus. Homerus qui ab adytis philoſophiæ carmen ſuum mutuatus eſt, cauſam peſtis qua exercitus Græcorum laborauit, in Solem quoque refundit: qui cum ſit moderator luminum reliquorum, inimica luce illuſtratus βέλε ἐχεπευκὲς telũ mortiferũ, ſiue peſtem in Græcos immiſit. Planetæ atque aliæ cœlo diſperſæ ſtellæ, imprimis elementa mutãt, & cum illis corpora inferiora, nedum noſtra ſubigunt, maximè circa ſynodum oppoſitionem, trigonum, tetragonum, & hexagonum aſpectum. Item circa domos ſuas exaltationes, triplicitates, facies, & terminos, etiam notan-

notandę ſunt Ecclipſeis Solis & Lunæ, ſi alterutrius acciderit, in geminis, libra, & aquario, peſtes mortalibus ingruere obſeruatæ ſunt. Conſiderandæ ſunt & decani ſignorum Zodiaci, in quibus Ecclipſeis contingunt, omniumq́; ſignorum Zodiaci radiationes, & diſpoſitiones, quas habēt primo introitu Solis in Arietem, libram, cancrum, aut capricornum. Horū diligenti obſeruatione Aſtrologiæ peritus poterit cognoſcere præſentem, vel futurā peſtem præſagire. Qua vi tam ferox & immanis hoſtis poſsit coërceri iam breuiter oſtendam. Quicunque à peſte præſeruari cupit, non inconſulto fecerit, ſi illud quod omnium ore decantatur obſeruarit. Cito, longè, & tardè, quod ſignificat citò abeundum eſſe, longè diſcedendum, & tardè eſſe redeundū, hoc Raſis Almanſori

ſori inculcat, Terra inquit in qua anthrax & peſtilentia furit, fugienda erit. at neque hoc ſatis eſt, niſi te ſingulis diebus aliqua Antidoto præmunieris, quo approximãtis veneni actionem infringas, alioqui venientes à locis infectis, quantumcunque ſani appareant, fieri poteſt quod te peſte inquinent. nã venenum interdum veſtibus eorum, aut alibi adhæret, cuius vapor te inficiat ipſis illæſis, quoniam actus actiuorum teſte Philoſopho nõ reperitur, niſi patiente diſpoſito, & iſto modo per vnum contagium ſæpenumero integræ ciuitates labefactantur. Hic etiã ſcitu pernecesſarium eſt, quodlibet indiuiduum humanum habere complexionem ſibi peculiarẽ, atque indiuiduis eiuſdẽ ſpeciei ſpecificas, atque proprias ineſſe cordiũ formas, quarum colore inſultũ veneni ſuſtineãt,

aut

aut imbecillitate victæ ſuccumbũt. Coloniæ puella viſa fuit quæ cotidie à matre ſe ſubducebat, angulos omnes domus ſollicitè ſcrutatura, & in quotquot araneas incidebat, auidè deuorabat, quibus veluti optimo cibo nutriebatur; & eleganti forma puella veneno enutrita ad Alexandrũ fuit miſſa, vt Regẽ ſuis oculis intoxicaret. Ita quod omnibus indiuiduis humanæ ſpeciei venenũ eſt, ratione complexionis latę ac propriæ ſpeciei, aliquãdo nõ eſt venenũ alicui determinato indiuiduo, propter cõplexionem propriã. Quorundam natura ab origine Bezoardica eſt, & innata facultate peſtem amolitur, alij vſu Antidotorum aduerſus peſtẽ & venenum occalluerunt. At ſicut nolo in locorum mutatione & fuga omnem fiduciam, peſtiſque immunitatem colloces, & planè ſecurus
ſis, ita

ſis, ita tuam requiro conſtantiam ſi
infectum aërem inhabitare neceſſe
ſit, quando videris quenquã inſigne
peſtis præferentem, ne te illius for-
mido teneat, animóue cõſternaris:
ſed fretus Bezoardicorum præſidio
omni peſtis timore abiecto, nego-
cium Deo committas. Quantum
valeãt animi pathemata ad morbos
ſanandos aut inducendos, extant
locupletia Authorum teſtimonia, &
notum eſt quod fertur de Tito Veſ-
paſiani filio, qui cum neruorum Pa-
ralyſi conflictaretur, inimicum ca-
pitalem coram ſe venire mandauit,
quo conſpecto tanta exarſit ira, vt
adaucto calore membrorum ſuo-
rum ſanitatem recuperarit. Quan-
quam peſtis conditio nulla ſimilitu-
dine cum alijs morbis cohæreat,
ſed planè diſiuncta ſit, apparet tamẽ
quod tẽpore cõtagioſo, imaginatio
cor

cor imaginantis immutet, peſtique obnoxium reddat, & peſtis imaginatione, plurimi ipſam incurrāt. Quocirca noli ſenſibus tuis circa peſtem negociari, illamq́; timere, nam multò conducibilius fuerit quotidie capere remedium quo valetudini tuæ propugnes. Maxima hominum pars venam ſibi reſerari iubet, aut medicamentum purgans capit, ne in peſtis capaces manus incurrat, his quidem humorum vitium, aut exuperantia quibus vaſa ſcatent, & corpus turget, tollitur, & alij inhibentur morbi qui inde prouenirét. Verùm peſti nihil ſanguinis eductione, nihil pharmacia proſpicitur, neque à peſte his preſeruamur, ſed cōtra eius efferatā rabiē omnes aliæ præſeruationū machinę admouendæ ſunt, & Alexeteria comparanda, quę peſtem innato priuilegio arceant & edo-

P ment,

ment. huiuſmodi Bezoardica appellantur, Græcis verò Alexicaca & Alexipharmaca, quibus ſolis diuina & cœleſti dote, & peculiari antipathia conceſſum eſt venenum & peſtem amoliri. ex horum claſſe ſunt.

Herbæ.

Petaſites	*Carduus benedictus*	*Dictamus Creticus*
Scabioſa	*Calamintha*	*Vincetoxicum*
Verbena	*Liſimachia*	*Herba tunicæ*
Calendula	*Pimpinella*	*Marrubium*
Ruta	*Scordium*	*Centaurium minus.*

Iſtarum herbarum ſuccum cum vino bibe, & liquorem ex viridibus herbis elice, qui tibi in multis ſeruiet, & ad oris ablutionẽ plurimum conducet. Earundem exiccatarum, & puluerataram ſcrupulum ieiunus cape cum aquæ ex ijſdem herbis diſtillatione extractæ vncijs duabus.

Radices.

Rubiæ tinctorum	*Enulæ campanæ*	*Raphani*
Carolinæ	*Angelicæ*	*Tormentillæ*
Zedoariæ	*Gentianæ*	*Agarici*
Ariſtolochiæ vtriuſq;	*Magiſtrantiæ*	*Rhabarbari*
Antiphthoræ	*Dictami Cretici*	*Allij, Cæpæ.*
	Doronici	

Ex

Ex iſtis radicibus acetum pares Alexipharmacum,& ſemper circunferas Zedoariam Magiſtrantiam, Angelicã, aut Enulam campanam, quas ore cõmandes, & dentibus ſubiges, vt veneno iter obſtruatur, ne ſe per fauces in cor inſinuet. ex deſcriptis radicibus cũ Saccharo ſoluto aqua Cardui benedicti, fundantur ſecundùm artem Teſſellæ, aut Tabellæ pondere duarum drachmarum. interdum ieiuno ſorbeatur lac Aſininum, in quo Allia aut Cepæ fuerint decocta. Ex Scylla verò acetum fiat, quo dentes fricentur, ac Pharmacopœum hanc iube tibi concinnare Maſſam.

Agarici trochiſcati ℥ I. *Rhabarbari* ℥ ij.
Rubiæ tinctorum *Carolinæ*
Doronici *Zedoariæ*
Angelicæ *Magiſtrantiæ* *Tormentillæ.*

ſingulorum drachmam dimidiam cum ſyrupo de Limonibus, ſecũdum

arte formetur Maſſa, ex qua ſingulis hebdomadis accipe drachmam vnam, & iube fingi pillulas numero quatuordecim, degluties omni mane duas antequam domum egrederis. Poteris earundem radicum æquales partes ſi prius modicè terantur macerare in vino odorifero vt extet duobus digitis, & per Alembicum diſtillare.

Semina. *Rutæ*, *Hyper.*, *Cytisi*, *Arantij*, *Limon.*, *Raphani*

Fructus. *Ficus*, *Malacitria*, *Arantia*, *Limonia*, *Nuces auellanæ*, *Iuglandis*, *Caſtaneæ*.

Panem toſtum immerſum ſucco Limonum, Citronum, aut Arantiorum & conſperſum Cinamomo ieiunus comede. Parari poteſt & condimentum profligandæ peſti proprium, ſi panis toſtus imbuatur &

inſpiſ-

inſpiſſetur ſucco Limonũ, Arantiorum, aut Citronum, deinde percoletur aſperſo præſtanti Cinamomo. ſi Croceum habere velis indatur Crocus, ſi verò rubrum exigis, tingatur cum panno colorifico rubro, Torne ſolis appellant. Idẽ cõdimentum ſi liquidiuſculũ & Croceum effeceris, cõmodè ſuperfundetur pullis aut caponibus prius elixatis in aqua cum floribus Nenufaris, Boraginis & Bugloſsi. Huiuſmodi cibus peculiaris eſt Antidotus contra peſtẽ. Eoſdem effectus præſtãt Ficus, Nuces auellanæ, Iuglandis & Caſtaneæ, ſi cum grano ſalis ieiunis edantur.

Baccæ		*Rami Lauri*	*Limonij*
Iuniperi		*Quercus*	*Iuniperi*
Lauri.	Ligna &	*Salices*	*Cypreßi*
	Cortices.	*Citri*	*Cinamomi*
		Arantij	*Xiloalues*
		Santala omnia.	

Ramis viridibus ſternatur ſolũ cu-

 bicu-

biculi, ſed colligātur rore matutino radijs ſolaribus cōſumpto. Cinamomum verò, Xylaloe ſiue lignū Aloës, Santala, cortices Citrij & Baccæ Iuniperi, ſi aliquantulum cōtundantur & carbonibus candentibus inſpergātur, citra flammam fumum edūt Alexicacū, & aërem à veneni maleficio vindicant. Puluerē Santalorum temperabis aceto vini, & aqua Roſarū, & Sudariolum his intinctum ſæpe naribus tuis admouebis.

Flores. *Nenufaris, Croci, Arantij, Bugloſſæ, Boraginis.*

Ex floribus Citrij aqua Bezoardica eruitur, ſi libra vna & dimidia florū Citrij, Cinamomi vnciæ ſex, macerentur aquæ vitæ parte vna, aquæ Roſarum partibus tribus, & ſecundùm artem diſtillentur.

Aromata

Muſcus
Ambra.

Gummi.

Styrax Calamita
Ladanum.
Aſſa odorata, Beniuin ſiue ſuccus Cirenaicus.

Con-

Conformantur Trochiſci ad ſuffitũ apti, ex Styrace, Ladano, Baccis Iuniperi, & Xylaloe. Si Styrax & Ladanum aqua Roſarum, & Mucilagine Traganthæ ſoluãtur adiecto puluere corticũ Citrij, Baccarum Iuniperi, & ligni Aloẽs. Fiant & globi Alexipharmaci pomi ſpecie, hac formula. Corticum Citri, baccarũ Iuniperi, ſingulorũ vnciam dimidiã, ſeminũ Rutæ, Xylaloẽs, Cinamomi, ſingulorũ drachmas tres, Styracis, Calamite, benioin ſingulorũ decẽ, omnia Ladano puriſsimo excipiãtur, & in pomi aut pilæ formã conglomerentur, fingantur globuli aſperſo pulueris Ambaris, & Moſci, ſingulorum ſcrupulo dimidio. Sapo quoque horum permiſtione aduerſus peſtẽ conflari poterit, nec non Tedulę minutiores, & Candelulæ, aut auiculæ Cypriæ, ſi Terebinthina, Cera, & carbones Sa-

Globuli

 licũ

licũ addãtur, quæ tẽpore peſtilẽtiali in conuiuijs nõ inutiliter affigentur.

Terræ. *Sigillum Lemnium Bolus Armenia.*

Sigillum Lemnium, ſiue phragijs Lemnia dicta ob impreſſam Dianæ, aut potius Hecates tricipitis imaginẽ, ita paratur. Sacerdos certo quodam Anni tẽpore Hepheſtiada, quæ in Lemno eſt adit, & quodã Tritici, Hordeiq; numero in terrã coniecto, alijſq; quibuſdã pro religione patria perpetratis, plauſtrum terra implet, atq; in vrbẽ cõuehit, quã aqua maceratã valenter cõturbat, & aqua inde ſublata, lutũ tollit, exiguiſq; particulis ſigillũ imprimit, & toti orbi expetita ſigilla Lemnia obſignat, quæ ob ſingulare priuilegiũ quod cõtra peſtem & venenũ poſsident, Macaria & luta diuina philoſophis ſunt appellata, quibus Orientales Satrapæ ferè in omnibus prandijs & cœnis cõtra toxica vtuntur. Præſentiſsimũ

Terra ſigillata

itaq; eſt remediũ, & peſtẽ imprimis arcet, ſi pódere vnius ſcrupuli & dimidij cũ baccarũ Iuniperi ſcrupulo dimidio, ex vino generoſo bibatur. Huius vires proximè æmulatur bolus Armenia, quã Romæ quotquot capiebant in magna peſte, quæ non minus efferata fuit, quam quæ tempore Thucidydis ſæuiebat, celeriter ſanati dicuntur. Eius vſus eſt ex vino aliquo nobili, pondere ſcrupuli vnius & dimidij.

Arſenicum, Aurum, Argentum. Metalla.

Accipe Arſenici Criſtallini partes duas, Rubei partẽ vnã, cum Maculagine Traghant, fingatur forma cordis quę ſindone obuoluta ab Aurifabro coaptetur in theca aurea aut argentea perforata, vt appẽdatur cordi. Ferunt Adrianũ Papã hoc amuleto vſum eſſe, quod experiẽtia maximè præſentaneũ eſſe cóperit. Sic e-

nim prẹparatū Arſenicū, Acrimoniā remittit, neque Epedermidi nocet.

Ex lapidibus preciosis.

Carbunculus, Rubinus, Saphirus, Granat, Smaragdus, Hyacinthus, Margaritę ſplendidæ.

Expediet huiuſmodi lapides annulis incluſos in digitis portare, aut collo ſuſpendere, & crebrò intueri, nā ijs ineſt occultum bezoar contra omne venenum, & naturali contra peſtem antipathia præditi ſunt, quam humani ingenij acies nō poteſt aſſequi. Cur tam diuina & cœleſti dote polleant, ignoramus omnes, opera verò ſuſpicimus: exhibentur in pollinem redacti, pondere quinque granorum, ex ſucco Limonum, aut ex aliqua aquarum ſtillatitiarum ſuperius commemoratarum. Smaragdus opem tulit Regi Galliæ intoxicato, ſolummodo plantis pedum eius prius ſcarificatis, emplaſtri modo inductus.

Vipe-

Viperæ			
Gallinæ		*Eorundem Adipes*	Ani-
Anates	Ex	*Cornu Cerui*	ma-
Turdi		*Monocerotis, ſiue Vnicornis*	lia.
Coturnices		*Dens Elephantis.*	
Damulæ			
Pulli Ciconiarum grandiuſculi.			

Aues exenterentur ac referciãtur Calamintha aut Cepa, atq; aſſentur carnes Damularũ, hic inde traijciantur aliquot allij nucleis, aglitas Græci nominãt, atq; in veru torreantur. harũ eſus vim peſtis refrenat, impreſſionemq; prohibet. Suaderem omnibus quibus facultates ſuppetunt, & per fortunas licet, ſubſequentem puluerẽ tempore peſtilẽtiali ſemper ad manũ habere, qui in quibuſcunq; condimentis magno vſui erit, neque ingratũ referet ſaporem, & pro libito ſaccharum illi addi poteſt. Recipe Cinamomi electi vnciam vnã, Coriandrorũ pręparatorũ drachmas

duas

duas & dimidiam, Caryophillorũ, nucis Moſcatæ, Cardamomi, ſingulorum drachmã vnam & dimidiam, Raſuræ Eboris drachmam dimidiã, Coralli rubri drachmam vnam, radicum Tormentillę, Dictami, Santalorum, omnium ſingulorum drachmã dimidiã, Croci ſcrupulos duos, raſuræ Vnicornis, aut loco ei⁹ cornu Ceruini ſcrupulũ vnum, fiat puluis.

Ex viperis vinũ conficitur Theriacale, ſi tempore vindemiæ duæ viperæ conijciantur viuæ in muſti modium. huius defæcati vini cyathus ante prandiũ bibitus, ſumenti à peſtis cõtagio ſecuritatẽ præſtat, & per ſpecificã ſuã formã iuueneſcere facit. Cæterùm loco huius vini Theriacalis, quoniam viperæ paſsim non habẽtur, multo tutius Theriacã Andromachi ſenioris ſemel in ſeptimana ſumes, cuius doſis eſt à ſcrupulo vno ad drachmam vnã & dimidiã, à ſumptione ieiunandũ eſt quinque aut ſex horas, donec in om-

in omnibus membris digeſtio peracta fuerit. At ſæpius in hebdomada nares, & dentes Theriaca Andromachi mane illinantur. Conducit & Mithridatiam Antidotũ vſurpare. Aut iſtã: Recipe Nucleorũ nucum Auellanarũ, Iuglandis, ſingulorũ vncias quatuor, Caricarum pinguium in aqua ſtillatitia, Cardui benedicti ad cremorẽ decoctarũ, & per colum tranſmiſſarum vncias ſex, foliorũ Rutæ ſiccorũ vncias tres, Salis drachmas tres: quæ puluerari poſtulant, puluerẽtur, & cũ melle deſpumato, quod etiã ſecundum Auicennam contra peſtem valet, fiat electariũ. Puluerẽ diuinũ Sarraceni præparãt, quia peſtem iudiciũ eſſe diuinũ credunt, & vẽtem puluere iſto, diuina gratia præſeruari. R. Boli Armeni vnciam vnã & mediam, Cinamomi vnciam vnã, radicum Dictami, & Tormentillæ, ſingulorũ vnciã mediã, radicũ Iunicis, Coriandrorũ pręparatorum, ſingulorum drachmas tres, Rhabarbari electi drachmas duas & dimidiam, Croci, terrę ſigillatæ, corticũ Citri, Been albi & rubri, Coralli rubri, Santalorum, Citrinorum, Limaturæ Eboris, Mar-

Margaritarum ſplendidarũ, Centonici in aceto per diem naturalē infuſi, ſingulorũ drachmas duas, Karabe, Macis, ſingulorũ drachmā vnā, ſeminũ Acetoſæ, Endiuiæ, Portulacæ, Spodij, ligni Aloës, oſsis de corde Cerui, ſingulorũ ſcrupulos duos, Setæ combuſtæ drachmā dimidiā, limaturæ auri & argenti, ſingulorum ſcrupulum vnũ, Ambræ grana ſex, Moſci grana duo, ſi habes Vnicornu ſcrupulum vnũ, Anthiptoræ drachmam vnam, ſi melle excipiantur, opiatum habebis, ſingulis libris addendo Theriacæ Andromachi vnciam vnā. Ex eodem puluere & ſaccharum quod vocant in tabulis funditur, ſecundum artē. Doſis eſt à drachma vna ad drachmas duas, Pulueris verò doſis ex vino eſt à ſcrupulo ad ſcrupulos duos. Huius generis Antidotis, tā ſimplicibus quam compoſitis inſultus peſtilentiales excipiendi ſunt, quæ ſemper in promptu adſint, ſola enim hæc in peſte adiumento ſunt, nec minus ad curationem quam præſeruationē idonea, neque hic conſiderare temperamenta neceſſe eſt, quanquam alias in horum diligenti exa-

mine

mine omni cura & cogitatione verſari oporteat. Remedia enim quæcũque peſti deſtinantur, non aliunde vires ſuas mutuata ſunt, quam à formæ admirandæ poteſtate, qua ſola peſtis reprimitur, etiã ab obſcura cauſa profecta, & quæ cœleſtibus originem fert acceptam.

Et inde defluẽs per maxima locorũ interualla noxias vires diffundendo humanũ genus exanimat, cuius rabiẽ tantũ Alexicaca medicamenta ſuſtinent. Quorũ effectus nondũ vlla attigit ingenij acies, at eos ſola experientia deprehendit. quis enim rationẽ valeat reddere, cur forma formæ conueniat, aut aduerſetur? cur ſimilitudines inter illas aut diſsidia & repugnantiæ ſequuntur, quas Greci Sympathias et Antipathias vocant. Natura enim non enodauit cauſam: ſed procul illam ab humano intellectu remouit. Proinde ſola hæc auertunt & expugnant peſtem, cum cætera nihil hic viriũ habẽt ac irrita ſint. Atque hæc mediusfidius cauſa eſt cur tot paſsim adoriatur, & mucronem ſuum venenatum vitali generi adigat, erũnoſæque victoriæ tot ſtatuat

Tro-

Trophæa, quod ferè nullus legitimam præſeruãdi aut curandi ingrediatur viã. Cum hic venæ ſectionem aut victus rationem decernat, alius medicamentum purgans præſcribat, quæ peſtem nullatenus impediunt, ſed contra facilius nullo obiecto Bezoardico obſtaculo irrumpit, ac tandem victa dominatur in arce. Tu verò cum horum præſentanea ope vallatus, tum fuſis ſuppliciter ad Deum Opt. Max. precib⁹, ſecurè viuas, qui ſolus curſum Aſtrorum, qui mutationes temporum, rerum viciſsitudines, ordineſque conſeruat, cuius ditione ac numine cuncta geruntur, & ſolus pro peſtilentiali ſalutarem nobis aurã impartiri poteſt.

FINIS.

Hi de Theriaca & Antidotis, & de Medicamentis Bezoardicis Libelli, iſta peſtilenti tempeſtate opportunè & doctè facti Latini, vtiliſsimi ſunt. & nihil in eis quod Sacræ Catholicæ Romanæ Eccleſiæ Religionem offendat, continetur.

Ita eſt Henricus Zibertus Dunghen, Canonicus Antverpienſis S.T.Doct.

Typis Ægidij Radæi.

74-295
15 May
LC Harper

F587
E93d

RUUKL

10f.
1712